

LANTOS
—KISS
ANTAL

MÁRTON L.

VEZÉRFÉRFIÚSÁG

VEZÉRFÉRFIÚSÁG

(VILÁGI APOSTOLOK ÖNNEVELÉSE)

IRTA:

LANTOS-KISS ANTAL

MÁRTON LAJOS RAJZAIVAL

BUDAPEST, 1940

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor dioecesanus.
Nr. 3456/1940. Imprimatur. Strigonii, die 16. Maii 1940. Dr. Joannes
Drahos vicarius generalis.

Nyomatott : Korda Rt. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 2.

*Azoknak az ifjaknak,
akiket megérintett már ez a vágy:
Belőlem lesz valaki!*

„ÚJ BORT — ÚJ TÖMLŐKBE!”

Kiáltás férfiak után

Nagy hittel és ifjúságunk magasabb igényeibe vetett bizalommal teszem a magyar fiú asztalára a Vezérférfiúság kötetét!

Külföldön egymást érik az Erziehung zum Führertum, Tatmensch, Führerfibel és hasonló című könyvek, amelyek politikai pártok erőutánpótlását, világnézeti eszmék meggyőződéses prófétanemzedékének tervszerű felkészítését célozzák. A hitből élő önnnevelő ember, aki a könyvekben buzdítást keres arra az ösztönszerű magasbavágyásra, amely Isten ajándékaként minden egészséges ifjúlélek mélyén szunnyad, — csalódottan teszi le ezeket a könyveket, mert az életünket irányító magasabb erőknek, a kegyelmeknek számításán kívül hagyását és a tehetségeket osztó Istentől való, számunkra bántó elrugódzást talál bennük. Mégis érdemes megfigyelni, mennyire felfigyel az ifjúság ezekre a könyvekre, — hiszen a fiatal léleknek jólesik, ha férfinak tekintik s ha testi és szellemi érése idején már figyelmeztetik arra, hogy sokat vár tőle az Isten, a haza és az emberiség.

A nagyrahitottság tudatának felkeltése, főleg pedig az önnnevelési rendszerbe foglalt tervszerű vezetőképzés ezideig hiányzott önnnevelési irodalmunkból. Férfiifjúságunk valahogy nem kapta meg azokat a merész, és merészségük mellett is vonzó és megvalósítható eszméket, amelyek erőteljesen belenyúltak volna ifjúkora iránykeresésébe, utat mutató fények lettek volna serdülőkora küzdőzónájában s amelyek hatékonyan beállították volna a jóakarató fiúlelket valamilyen gyakorlati életútra.

A vezetővénevelést, mint önnnevelési eszményt

több szempontból is nagyon időszerű lesz meghirdetni magyar ifjúságunk előtt. Az értékek nagy eltolódásának korát éljük, amikor a testi erő bajnokai nagyobb tekintélyek, mint a jellemhősök, amikor a gyilkosokat jobban ismeri a közönség, mint a tudósokat és feltalálókat, amikor üstökösként új nagyságok lépnek a közismertség egére és utánuk rohan az ifjúság kritikátlan tömege, s amikor az agyonhirdetett senkiknek nagyobb sikerük van, mint az agyonhallgatott valakiknek. Itt az idő tehát, hogy nappali fénnel világítsunk rá az igazi értékekre, az igazi célokra és az időket álló eszmékre, amelyek ifjúságunk előtt sokszor csak oly halványan derengenek, mint a decemberi ködben az utcai lámpák fénye. Ebben a tekintetben is *hallgatnunk kell korunk sürgető szavára, amely minél több férfit kíván a katolikus élet vezetősorába.* Arcunkba szökik a szegény-pír, magunk sem értjük, hogy *az elitképzést miért nem kezdtük eddig is már a serdülőkorú fiúknál,* — önvádat érzünk magunkban, mikor a Szentírás szelíd feddését erre a kérdésre alkalmazzuk: „Az ég arculatát meg tudjátok ítélni, — az idők jeleit pedig nem értitek?”

Legszívesebben Kevesek Könyvének nevezném ezt az írást, mert már címe alapján is sejthető, hogy nem átlagembereknek íródott. A fiataloknak és a magukat még fiataloknak érző idősebbeknek szántam e fejezeteket; azoknak, akiket megérintett a naggyálevés vágya, s akik megértik, hogy sohasem késő rákapcsolni az erőteljesebb önnevelésre és az elmulasztott önnevelési ismeretek pótlására. A nagyratörékvő lelkekhez szólnak e lapok, akiket állandó belső ösztönzés nyugtalanít: Naggyá lenni! Többre törekedni! Hasznára lenni az emberiségnek! — Kevesekhez szól ez a könyv, száz közül ahhoz a néhányhoz, akik tehetségük kifejlesztéséért és jövőbeli nagyobbszabású feladataik sikeres végzéseért a rendszeres egyéniségnevelésre vállalkoznak, akik magukévá teszik Ozanam vezérelvét: „Örülök,

hogy olyan korban születtem, amikor sok tennivaló vár reáml!"

Sokat akar ez a könyv, — egy mondatban nem is lehet kifejezni azt.

Több nagyvonalú embert!

Több meggyőződéses embert!

Több mozgalmi embert!

Több kiállni merő embert!

Több eredeti, önnevelt, lelki embert!

Több fanatizmust!

Több kitartást!

Több önzetlenséget!

Több tudást!

Több elvhűséget!

Több hitet, istenbízást, — több mélyből táplálkozó katolikumot!

Több férfit, több szentet, több világi apostolt!

Szavalók helyébe cselekvőket!

Gáncsolók helyébe lelkeseket!

Gubbasztók helyébe szárnyalókat!

Kétkedők helyébe biznitudókat!

Lemondók helyébe vállalkozókat!

Lézengők helyébe munkaszeretőket!

Puhányok helyébe Györgyöket!

Lassú vizek helyett tengeráramlást!

Gyávaság helyett merészséget!

Nyárspolgárok helyett egyéniségeket!

Bukdácsolók helyett járnitudókat!

Vezetést várók helyett vezetnitudókat!

Próbálkozók helyébe avatottakat!

Csalók helyébe igazakat!

Félegyéniségek helyett egész embereket!

Kétesmultúak helyett feddhetetleneket!

Saulokból Pálokat!

Ijedtek helyébe hitvallókat!

Korhadtak helyébe tisztavérűeket!

Elvtagadók helyébe vértanúkat!

Katolikus Führet és Ducet!

Katolikus vezérlérfiakat!

Sokat akar ez a könyv, — de nem többet, mint

amennyit korunk és Egyházunk vár a fiaitól, és nem többet, mint amennyit mindenekfelett a talentumok osztogatója és számonkérője, az Isten kíván tőlünk. Akinek több adatott, attól többet is várunk! Ezért ez a könyv csak a vázlat felfestésével foglalkozik, s ezekből mindenki kiolvashatja a neki szóló indításokat és a reá váró teendőket. Tehetségek lapulnak köztünk, nagyraihivatott egyéniségek tespednek, keltésre, biztatásra várva, — ezeket szólítja munkára ez az írás! Legyen kijózanítónk XI. Pius pápa intése: „Legyen büszke az ember arra, hogy tanúja és bizonyos mértékben közreműködője lehet a mostani hatalmas drámának, amelyben a jó és a rossz küzd egymással emberfölötti harcban. Senkinek sincs joga a jelen órákban ahhoz, hogy középszerű legyen!”

Férfiak kellene, akik magukévá teszik Mercier bíboros „Action du moment présent” elvét, amelynek értelmében mindenkor teljesítik azt a kötelességet, amelyet tehetségük, tudásuk, nagyraihivatottságuk alapján a reájuk váró vezetőszerop megkíván tőlük.

Nagy elmék gondolatait hozza biztatásul ez a könyv, de az idézetek között néhány hullócsillag és eltévedt nagyság tanácsai is sorra kerülnek. Bármennyire is eltért az útjuk az Egyház útjától, — szomorú és mélyen emberi letündöklésük ad néhány olyan tanulságot, amelyet egy katolikus vezetőjelöltnek is jó lesz megszívlelnie. Azt sem felejtjük el, hogy még ellenfeleinktől is tanulhatunk valami jót; ha mást nem, élelmességet, ügyességet, eszmékért lobogó önátadást!

Ezek után remélhetjük-e, hogy ez a nagyigényű könyv, a Kevesek Könyve egykor talán Sokak Könyvévé lesz és megtalálja az utat a magyar ifjúsághoz?*

* E könyv szerzője köszönettel fogadja és a könyv esetleges újabb kiadásában örömmel hasznosítja a hozzászólásokat. Címe: Esztergom, Káptalan-tér 14.

Vezetőszerepre készülés, — időszerű önnevelési eszmény!

El kell ismernünk, hogy *a katolikus ifjúság önnevelése az utóbbi időben meglehetősen szűk körben mozog*. Talán még a tiszta férfiúság eszmeköre volt az a gondolatcsoport, amely nagyobb mértékben megrázta és szélesebb körökben tevékenységre serkentette ifjainkat. Egyesek előtt ugyan csak fellobbanó lidércfény gyanánt élt ez az eszme, időnkint vonzotta őket, — sokakat viszont tartósan hatalmába kerített és új alapokra rakott át. Erkölcsi tisztulás szempontjából megvolt az értelme és nagy volt a haszna ennek a gondolatkörnek. Ezenkívül azonban semmi különösebb igénnyel nem dolgozik ifjúságunk. Megelégszik azzal, ha nagyjából rendet tud teremteni az ösztönök hullámain, ha lelkében beáll a „tranquillitas magna”, — megelégszik azzal, ha a „jó fiú” fokozatát eléri. Mármint az a kérdés, ifjaink számára elégséges-e ez a végeredményben nem sokat követelő önnevelési színvonal, és főleg gazdagabb lesz-e a köz, a társadalom, az Egyház annak a fiúnak az értéktárából, aki ennyivel megelégszik?

Nagyon fontos, hogy *az ifjúság belső élete ne mutassa a megrekedt vizek képét!* Új és új eszmékkel, ösztönzésekkal kell hullámozást, friss meglátásokat vinni abba. Kell, hogy *nagyobb célokba vágjunk a fejszénket!*

Egyes ifjaknak egész ifjúkora nem egyéb, mint a kamaszproblémák körül való unalmas és veszedelmes piszmozgás. Gondolatelterelésre, foglalkoztatásra, keblet duzzasztó, vágyótehetségünket és önbecsülésünket kitöltő nagy eszmékre van szükség, amelyek annyira rabul ejtsék a fiút, hogy mindent, de mindent beleállítson e nagy eszmék medrébe. Kell valami, ami annyira elfoglalkoztatná az ifjút, hogy *szinte ne maradjon ideje a bűn elkövetésére!* Miért sátorozik annyi fiú az erkölcsi élet cigánysorán, miért fúrja bele magát egész alacsony és kö-

zönséges örömkeresésbe? Azért, mert örömré és aktivitásra születte az ember, és ha nem talál örömet és nem nyílik tevékenységi alkalmak, — a legkézenfekvőbb, legközelebb eső élvezetekben vezeti le az örömkeresését és tettvágyát.

Egy tiszteletreméltó csoport viszont mégis szép eredményt tud elérni s az ifjúkor viharai közt szelcsendes, békés állapotot teremtet. De ezek sem látnak tovább az orruk hegyénél! Eszükbe sem jutna, hogy e munka után most újabb teendők várnak rájuk. Egyéni kincseik napfényrehozása, szívós önképzés és önmaguk beállítása abba az irányba, ahol a társadalom és az Egyház számára a lehető legtöbbet tehetnek. Nagyobb lelki befogadóképességű, merész célkitűzésekkel dolgozó fiú ritka, mint a fehér holló. A többség igénye egy szerény, fixfizetési állás, egy irodai asztal, és ezzel aztán ki is merült igényeik tartálya! Ebből a kisigényű önnevelésből tehát maga az ifjú is csekély hasznot húz!

No és mit kap a köz, a tömeg, az Egyház, az állam, a jövő nemzedékek? Kap szorgalmas, jó fiúkat, akik többé-kevésbé vallásosak, de akik vezetésre szorúlnak, akikből teljességgel hiányzik minden kezdeményezőképeség, ötlet és célkitűzési merészség. Nincs köztük egyéniség, nincs köztük átütő erő, kimagasló jellem, aki akarataival, eredeti gondolataival irányt szabna a tömegnek, aki egyénisége varázserejével nagy eszmék szolgálatába tudná vonni az embereket! *Egy massa áll előttünk, amelynek alkotó tagjait egyenlőkké tette a vezetésre való hagyatkozás, a bárgyúság, a „majd csak lesz valahogy” ósdi kéjgáza!*

És közben a Katolikus Akció korát éljük! A világtörténelem jelenét vezérek és élre kapaszkodott akaratnagyságok vezénylik. Mikor ezek sikerreit látjuk, magunkra nézünk: *Miért nem támad a mi sorainkban is ily akarathős, aki a szentség és életrevalóság kettős jegyében éltető, friss hullámokat hozna a katolikus történelembel?*

Az idők vajúdása mindig kitermelt magából vezéregyéniségeket. Nos, *hol késnek a mi katolikus vezérférfiaink, akikért mostanában templomainkban imádkozunk!*

A vegytan megállapította azokat a vegyi összetételeket, amelyek az emberi testet alkotják, de embert mégsem tud teremteni. Lombikban nem lehet életet kotyvasztani! Mi is, mikor vezéremberek után sóvárgunk, voltaképp csak annyit tudunk, hogy ilyen és olyan egyéniségekre volna szükségünk, de ez a tudás nem több, mint a vegykonyha sistergő lombikkeveréke. Életté csak úgy válik a vezérférfiúság eszméje, *csak úgy tud megtestesülni a katolikus vezetőférfiú, ha már kiskorában nagy gondolatokkal tápláljuk, hogy ne alacsonyodjék le az ízlése; elfoglalkoztatjuk, hogy ne maradjon ideje bizonyos kedvtelésekre; igényeit felcsigázzuk, hogy nagyratörés és elszántság legyen benne; ha feladata tudatára ébresztjük, hogy ifjúkora nyílása óta tervszerűen és tudatosan készüljön hivatására.*

Külföldön várakba különítik a fajtisza, ki-magasló tehetségű fiúkat, hogy a világtól elkülönítve, meggyőződéses élharcosokká neveljék őket. Magát az ötletet nem volna-e jó átvenni, s a mi eszméket váró fiaink kezébe adni? *Önnevelési irodalmunknak haladnia kell az idővel és ha korszerű akar lenni, ezen a síkon kell mozognia. Meg kell cáfolnunk azt a látszatot, mintha a katolikus nevelés mást sem tudna, mint kamaszkori hibákkal bibelődni!* A rögtörés a sziklatalajon nehéz lesz, de meg kell kezdenünk, mert a nemzetek cirkuszában, az erők összemérésekor esetleg alul maradunk!

Érdemes lesz ezeken kissé elgondolkozni!

A VEZETŐI HIVATÁS GONDOLATKÖRE

Kit illet vezetőszerp?

1940 januárjában feltűnést keltő cikkekben számoltak be a napilapok egy tizenhat éves amerikai fiú hősi tettéről. Kanadából Liverpool felé haladt az Atlanti-Óceán vizein az Arlington Court póstahajó. Feleúton aknára futott és a legénység nagy részével elsüllyedt. Újév hajnalán az Angliához tartozó cornwalli West Point világítótorony őre csónakot vett észre. A benne ülő hat kimerült tengerész és egy 15—16 éves fiú kijelentették, hogy ők az elsüllyedt hajó menekültjei. Közel egy hétig bolyongtak a tengeren és megmenekülésüket kizárólag a fiatal Malcolm Morrison bámulatos lélekjelenlétének és vezetésre termett egyéniségének köszönheték.

A szerencsétlenséget követő első percekben a fiú maga oldotta el a mentőcsónakot a süllyedő hajótestről. Az utolsó percek fejveszettségében villámgyorsan élelmiszereket, konzerveket, ivóvizet kapkodott össze, ő segítette a csónakba bajtársait és csüggedésük láttára ő vette át a kormányos szerepét. Naponta nyolc-tíz órán át ült a kormánypadon és biztatta férfibajtársait, biztos szemmel kereste az utat a viharzó tengeren az angol szigetek felé. Amikor karja már meggémberedett, derékához kötötte a kormányrudat. Az élelmiszert és ivóvizet szigorúan adagolta, nehogy idő előtt elfogyjon a csekély készlet.

Nem írták a lapok, hogy mi lett ezután ezzel az életrevaló fiúval. Kiténtették-e ezért a szinte hihetetlenül hangzó hősi teljesítményéért, olyan állásba juttatták-e, ahol az emberiség javára kamatoztatni

tudná akaraterejét és bátorságát, amelyről most jelesen levizsgázott, vagy pedig eltűnt a szürke, átlagemberek tömkelegében?...

Annyi biztos, hogy Malcolm Morrison nevét minden életrevaló fiúnak meg kell jegyeznie, mert ez az erős testű és edzett lelkű fiú ezzel a nagyszerű vállalkozásával megmagyarázta nekünk, hogy lényegében véve mi az a vezérférfiúság, milyen körülmények termelik ki a vezérférfit és kire vár vezetőszeret. Eljárása megérteti velünk, hogy *vezetőférfiúnak lenni annyit jelent, mint másokra erős hatást gyakorolni, őket eredményesen befolyásolni valamilyen kitűzött cél elérésére.* (Amint ez a fiú is szinte parancsoló szóval nógatta tespedő férfitársait a munkára, előrelátó beosztásával megmentette őket az éhenhalástól, és étlen-szomjan, álmatlanul, csapzott hajjal, vihartól tépett ruhában mégis csak átvezette a mélységek és megnyíló víztölcsérek között a csónakot a révpart felé! A bajnak villámgyors áttekintése, a segíteni kész lelkület lökte őt percek alatt vezetőszeretre, mert azonnal átlátta, hogy itt csak ő segíthet.) Valamilyen fennforgó veszélyes helyzet, baj elhárítása és boldogabb életlehetőség keresése indít a kiállásra. Nem az életkortól függ tehát a vezérszeretre való hivatottság! Lényeg az, hogy a vezetésre kerülő személy világosan lássa a bajt, a megoldás eszközeit, legyen akaratereje és kitartása ezek keresztülvitelére, pontról-pontra megvalósíttassa alávetettjeivel az általa elengedhetetlennek látott teendőket. (Ez a fiú sem kérdezősködött, nem kért tanácsot tapasztalt tengerimedevbajtársaitól; itt gyors beavatkozásra volt szükség s ilyenkor mellékes az, hogy egy eddig megvetett, háttérbe szorított gyermekifjú parancsnokol. A lényeg az, hogy siker koronázta a vállalkozást: a fiú átlagonfelüli vezetőférfiúnak bizonyult.)

A világtörténelem és a művelődés története is igazolja, hogy minden haladás vagy irányváltás, szellemi áramlat és eszmegyőzelem voltaképpen nagy

vezetőegyeniségek légkörében bontakozott ki s az emberiség fejlődéstörténete e nagy egyeniségek pályafutásának mozaikszemeiből tevődik össze. Történelmi időköt élünk. Jelen korunk is elég bizonyosságul szolgál, hogy *népek és nemzetek életét vagy pusztulását, jövőjét vagy megsemmisülését nagy egyeniségek akarata, vállalkozásai, sikerei vagy sikertelenségei döntik el.*

Amikor az idők méhe mindig kitermeli magából a férfit, akire szükség van, s amikor céltudatos, lan-kadatlan törekvéssel vezetőélre tornásszák magukat az ismeretlenségből azok, akik népük boldogítását tűzték ki célul, valahogy szent megkívánással néz-zük azokat a vezérférfiakat, akik hatalmas, alkotó géniuszukat átmeneti eszmék vagy kétes értékű po-litikai mozgalmak szolgálatába állították. Arra gon-dolunk, *a Gondviselés miért nem támaszt világra szóló nagy vezéregyeniségeket Egyháza szolgálá-tába, akik nemcsak tömegeket fogó hatóerejükkel, hanem hitbeli meggyőződésükkel és életpéldájuk vonzóerejével százezreket foghatnának össze Krisz-tus táborában!*

Katolikus vezérférfiak kellene!

Csalók, saját dicsőségükbe belerészegedett zsar-nokok, népamítók, forradalmárok már eleget szere-peltek a népvezetés színpadán, most *jöjjenek a hitből élő, szent vezértérfiak!* Forgassák fel és rom-bolják le mindazt, ami nem krisztusi, és építsenek újjá mindent, hogy friss élet támadjon működésük nyomán, amint a nagy természet is felfrissül a rég-óta szomjazott, bőséges esők után!

Az önneveléssel foglalkozó ifjaknak meg kell barátkozniuk ezzel a gondolattal, — bármennyire is szokatlanul hangzik — hogy *nagy dolgokra hívja őket az Isten, egyik-másik fiútól pedig egész rend-kívüli dolgokat vár.* Minden korban akad valami végrehajtánivaló; mindig akad feladata annak, aki az emberiség boldogabbátételét, Egyháza és annak valamelyik mozgalma szolgálatát tűzte ki célul.

Félre tehát a szellemi gondolatszegénységgel és igénytelenséggel, amellyel eddig neveltük az ifjúságot! *Közlegények vagyunk már elegen! Most vezető-
tisztak kellene, akiknek életele-műkké vált a ve-
zetői hivatás!* Nemcsak vakolatanyagra van szük-
sége Isten Egyházának, hanem *gránittömbökre, ter-
méskövekre és márványoszlopokra*, akik tartást,
súlyt, méltóságot, monumentalitást nyújtsanak élet-
szolgálatuk által Egyházuk épületének!

A magasabb igényű és érzékenyebb lelki finom-
ságú fiúkat már első hallásra megragadja ez az igaz-
ság: „Isten vár tőlem valamit! Istennek célja, terve
van velem! Nagyszerű életmunkát bízott rám, hogy
elvégezzem — egészen!” Sok lelket elvizenyősít a
téves nézet, hogy Isten csak úgy tereli az embere-
ket a földre, mint a gazdasszony a libákat a rétre . . .
Ha majd eljön az este, hazahívogatja őket. Amint
Jézus hangoztatta, hogy azért jött, hogy a művet,
amelyre Őt az Atya küldte, — mi is tudjuk, hogy ha-
sonló küldetéssel jöttünk erre a világra. Felujjong
tehát az ember az örömhírré, hogy nem dobott az
Isten céltalanul minket a történelem forгатagába,
hanem terve van mindenegyres emberrel, külön élet-
munkát szánt nekünk. Ezért a feladatért születünk,
s ennek sikeres megoldásával nyerhetjük el a jutal-
mul készített örökkévalóságot. Egy tehát a köteles-
ségünk, hogy *dolgozzunk a művön, mégpedig hit-
tel és hozzáértéssel, nem pedig hitetlenül és kontár
módra.*

Isten maga is dolgozik életművünk építésén, sőt
Ő végzi a munka nagyobb részét. Ő ad hozzá ke-
gyelmet, tehetséget, időt, munkatársakat, sugallato-
kat, testi edzettséget . . . Ő adott értelmet és akara-
tot, ő bátorít, üzen és kegyelmi eszközeivel erősít . . .
És a mi munkánk abban áll, hogy szabadakarattunk-
kal hozzájáruljunk Isten tervéhez és készséggel, tel-
jes elszánással és tettekkel mutassuk meg, hogy Isten
szándékait magunkévá tettük. Életünk értelme tehát,
hogy *felismerjük, világosan lássuk, vállaljuk és*

végrehajtsuk feladatunkat. Ez a munka, a hivatásunkkal való összefonódás és küldetésünk szolgálata már itt a földön is boldogítani képes minket. És mily befejezett egész az az emberi élet, amelynek végén a lélek a maga nevében is jogosan mondhatja az Úr Jézus utolsó imáját: „A munkát elvégeztem, melyet rám bízál, hogy azt megtegyem; és most Te dicsőíts meg engem, Atyám!” (Ján. 4—5.)

Ezekből az acélkemény igazságokból az a gyakorlati megállapítás következik, hogy *nincs olyan fiú, akivel az Istennek nem volnának szándékai és nincs olyan ifjú, aki azzal csukhatná be e helyen ezt a könyvet, hogy számára a nagyrahivatottság és a magasabb célkitűzés teljesen időszerűtlen és fölösleges dolog!*

Fiúk!

Igenis, ti vagytok a jövő fáklyavivői, ti lesztek a jövő vezérférfiai! A nagyrahivatottságnak ezt a magvát látom és tisztelem bennetek már most, serdülőkorotokban és ifjúságtok kezdetén!

Mikor a kamaszfiúkra gondolok, nem bozontos hajú, bizonytalan tekintetű és esetlen fiúk jutnak eszembe, akiket ablakbedobásaikról, nadrágszakításaikról, regényes vállalkozásaikról már jól ismerünk, és nem kamaszbűnökben fetregő suhancok ötlenek elem, hanem *a jövőendő élharcosait szemlélem bennük! Kis férfiak ők, akikből a jövő nagy férfiai lesznek:* püspökök, államférfiak, tudósok, művészek, feltalálók, egyházi és világi vezetőemberek, ipari és kereskedelmi tekintélyek, törvényhozók, tanárok, nevelők, családapák... És szent tisztelettel nézek ezekre a gyarlóságukban is oly szeretetreméltó fejlődő fiúkra!

Egyet szeretnék veletek elérni: megláttatni, felfedeztetni veletek a lelketekben lappangó hivatás-magot, hogy ezt a kincset felismerve, féltékenyen óvjátok a jövő számára, és a vezetőjelölt egész sajátos önnevelését folytatva, készüljetekek a reátok váró vezetőhelyekre!

Tudom, *vannak magyar Morrisonok is!* Életrevaló, vállalkozó szellemek, akik az idők viharában kezükben tudják tartani a hitélet és a művelődés kormányát! *Csak elő velük!* Meg kell ismerkednünk és meg kell barátkoznunk a vezérférfiúságnak mostanában oly időszerű eszméjével! Ne idegenkedjünk tőle, hogy el ne késsünk az *élrejutással!*

A vezérférfiúság fogalma

Vezérnek lenni — egyesek elgondolása szerint annyit jelent, mint vezetőhelyre beérkezni, nagy befolyást gyakorolni az emberekre és tiszteletben és hódolatban részesülni a tömeg részéről. Ebben az elgondolásban észrevehetően bennfoglalódik az emberek beteges érvényesülési viselkedése, amely mindenben a méltóságos „Én”-t domborítja ki, s amely a vezérférfiúság fogalmában is az előrejutást és az elismerést tartja legfontosabbnak. Talán felesleges is hangsúlyozni, mennyire egyoldalú ez a fel fogás és mennyire végzetes volna az emberiség számára, ha ilyen emberek kerülnének a tömegvezetés élére, akik mindenképen saját érdekeiket keresik, saját javukat, jólétüket akarják biztosítani, s azon túl semmi mást!

A vezetés gondolata isteni eredetű. Az első embert teremtő Isten társat ad az első férfi mellé és ugyanekkor megbízatást is ad ennek a társra talált embernek, hogy irányítója, védelmezője, feje legyen a másiknak, vagyis vezetője legyen ennek a két tagból álló közösségsejtnek. „Mondá az Úr: Nem jó, hogy az ember egyedül legyen.” (Gen. 2, 18.)

A vezetőszerlep szociális fogalom, amely abban a körülményben leli magyarázatát, hogy az emberek mint társak lények, közösségekbe verődnek, s ezek a közösségek csakis úgy működhetnek és úgy érhetnek el valamilyen célt, ha vezető áll az élükön, aki rendet tart, célokat tűz ki és e célkitűzés irányvonalában menetelteti a vezetése alatt álló közös-

séget. Különböző változatokban ez a gondolat testesül meg az Egyház, az állam, a mozgalmi közösségek vonalán és ez a vezetőfogalom érvényesül az emberiség apró, de mégis oly fontos közösségeitjében, a családban is. E szervezett közösségeken kívül beszélhetünk szellemi közösségekről is, amelyek egy nagy tudós, bölcselelő, művész, újító körül csoportosulnak és azokból a rajongó hívekből állnak, akik minden külső megszervezettség nélkül is e nagy emberek szellemi áramkörében élnek.

A családi életben érvényesülő vezetőszeretetet a természeti törvény, helyesebben a törvény szavában Isten rendelése írja körül. Az Egyházban érvényesülő legfőbb vezetőszeretet, amelyet a pápa mint a Krisztustól kapott oldó- és kötőhatalom letéteményese visel, hasonlóképpen isteni eredetű. Az államvezetésre Istentől kapott megbízás isteni eredetét szépen megvilágítják Jézus Pilátushoz intézett szavai: „Semmi hatalmad sem volna felettem, ha onnan felülről nem adatott volna neked.” (Ján. 19, 11.)

A vezetői feladat isteni eredetéből következik, hogy a vezetésnek erkölcsi alapokon kell nyugodnia, mert a vezető a kifejtett vezetői munkájáért felelni fog az Isten előtt. Az a vezetés, mely nem az erkölcsi törvény sziklatömbjén alapul, nem nevezhető vezetésnek, mert a zűrzavar és megsemmisülés felé vezet.

A vezérférfiúság gondolata három elemből tevődik össze: 1. Első mozzanat a *befolyásolás*, amely a közösség élére állítja és az emberekkel kapcsolatba hozza a vezetőt. 2. Elmaradhatatlan követelmény a *közösség*, vagyis a vezetettek összessége. 3. A *cél*, amelynek elérését vezetői munkája alapgondolatául tűzte ki a vezető, s amelyért a vezetővel egyformán lelkesednek a vezetettek.

A vezetés tehát a társadalmi élet követelménye, amennyiben a vezetés szükségessége bennfoglalódik a közösség fogalmában; az együttes élet létfeltétele, hogy legyenek irányító vezetők. Vezetőnek

lenni ezek szerint annyit jelent, mint *erkölcsi alapon nyugvó befolyást gyakorolni az emberekre valamilyen cél irányában*. Joggal megköveteljük a vezetőtől, hogy a vezérférfiúság hármasság fogalmi jegyével, a közösséggel, a kitűzött céllal és a közösségre gyakorolt hatásával összeforrjon, mert aki nem jegyezte el magát ezekkel a szent fogalmakkal, az nem is foghatja fel hivatása igazi mibenlétét. Hasonló lesz az evangéliumi toronyépítőhöz, aki nagy igyekezettel nekifog az építés munkájának, a nélkül, hogy előbb számvetést csinálna és tisztázná, vajjon képes lesz-e nagy vállalkozása megvalósítására. „Nemde, aki közületek tornyot akar építeni, először leülvén, kiszámítja a szükséges költségeket, hogy van-e miből befejezni, nehogy miután alapot vetett, és nem bírta bevégezni, mind aki látja, csúfolni kezdje őt, mondván: Ez az ember építeni kezdett, és nem tudta befejezni?...” (Lk. 14, 28—30.)

Ezekre a vázakra a vezetőjelölt ráépíti a maga vezetői célkitűzését, amely a civilizáció továbbvitelét, vagy a művelődés emelését, a művészet felvirágoztatását, az emberiség erkölcsi színvonalának gondozását, vagy a társadalmi élet szabályozását, vagy a lelki élet széleskörű kiterjesztését célozza. A hivatás lehet esetleg egyszerre többágú is, ez esetben a vezérférfi egymaga több vezérférfit igénylő nagy munkát fejt ki és eljárásaival több irányban is szolgálja a haladást.

A FELKÉSZÜLÉS ÁRAMÁBAN

A hivatástudat jelentkezése

A hivatástudat a vezetőjelöltnek az a lelki tulajdonsága, amelyből mint valami gócpontból valamennyi erkölcsi vonása, szellemi érdeklődése és tevékenysége forrásozik. A hivatás belülről érzett hívó és küldő szózat (vocatio). A legnagyobbak nem választják a pályafutásukat, hanem rászületnek és maguk találják meg a kibontásához vezető utat és eszközöket. Hogy helyesen választotta-e a fiatal vezetőférfi a maga szellemi életterét, az elinduláskor előre meg nem jósolható; egyedül a kifejtett munkája után fogja őt az elért eredmény igazolni vagy nem igazolni.

A hivatástudat rendszerint hosszabb lelki érlelődés és önmegfigyelés eredménye. Megindítója lehet a nemzet vagy a társadalom valamely igénye, hiánya, elmaradottsága, válsága, fennforgó veszedelme, a társadalom egyes rétegeit sújtó igazságtalanság. Ezek a nyugtalanító benyomások tajtékznak, örvénylenek a lélek mélyén és utat keresnek. Megoldási lehetőségek körvonala kezd kibontakozni s egyik napon mint felkelő csillag, a lélek elé fényeskedik a küldetés valósága. Az egyén érzi, hogy *ő van hivatva* a kérdés megoldására. Így fogan meg és így születik napvilágra a társadalom hőseinek hivatástudata. Amint a korall is lerakódik és összeáll a tenger színe alatt s végül korallszigetté csoportosulva jelentkezik a tenger színén, — *a hivatástudat is lelki kristályosodások, élmények összetapadásának eredménye.*

Minden vezetőférfi életében van egy fontos korszak, rendszerint egy döntő pillanat, amelyben

megszületik a teremtő ötlet, amelyen azután egész munkássága alapul. Ha hosszú erjedési korszak előzi meg a hivatástudat létrejöttét, különféle okok csiholják és táplálják a lassan bontakozó hivatás tüzeit. Valamelyik nagy vezetőegénység eszmévilága, személyes hatása, szava, írása, egy rendkívüli könyv olvasása, egy elmélyült lelkigyakorlat, a magány, a nélkülözés, az emberekkel való foglalkozás, az elnyomottság és igazságtalanság tapasztalása, esetleg egy jelentőségteljes álom töltheti be az ösztönző szerepet. Az újabb és újabb hatások és hivatást erősítő élmények mint mágneshez a vasszemecskék lerakódnak s az egész egyéniség nemsokára rögeszmeszerű gondolatok vonzókörében él. Más esetben viszont előzmény nélkül, hirtelenül dobban a lélek előterébe a hivatástudat. Szinte leteríti az embert, mint Sault a damaszkuszi úton az Isten hívása. A lelken végigfut az élmény borzongása; a megvilágosodás órája mint hirtelen kigyulladt fényszóró nappali világosságban mutatja meg a férfi vezetői feladatát.

A hivatástudat lassú ébredésére kitűnő példa gróf Széchenyi István belső fejlődése. Bölcselkedő hajlama, gyakori önvizsgálata s a körülötte folyó dolgok háttérébe való mélyebb bepillantás egy évtizedre terjedő kristályosodási folyamatot idéz elő benne. Már 1818-ban dereng előtte küldetése fénye: „Sejtem, hogy *valami nagyobbra születtem*. Ifjú vagyok, *van* akaratom végbevinni mindazt, amit vállalni egy férfiúra sohasem szégyen. Ha ezt megtehetném, lelkem mélyéből éjszakákon keresztül imádkoznám, hogy *üdvöt és áldást hozó lény lehessenek hazám és az emberiség számára.*” — Majdnem tíz évvel később, több napi vergődés után, most már minden tapogatódzást félretéve, döntő elhatározásra jut: „Kimondhatatlan s több napi belső küszködés után bizonyos órában *megesküdtem magamnak*, tehetségemben semmit, tiszta szándékomban, férfiúi szilárdságomban annál többet bízván,

hogy miután világosan mutatkoznának lelkem előtt nemcsak a feltámadásnak, de nemzetünk egykori nagy kifejtetőségének is legbizonyosabb jelei, *mindent el fogok követni, habár magam maradok is, habár vesznem kell is*, mit e kettős célnak elérésére cselekedni lelkem sugall."

A néha elemi erővel kirobbanó hivatástudatot nagy veszedelem vagy hirtelen beállott válság szokta előidézni, mikor a helyzet gyors beavatkozást és habozás nélküli döntést sürget. Az idősebb Pitt, aki az angol alsóházban már sok fényes szónoklatot mondott, — mikor a brit birodalmat veszély fenyegeti, a király akaratával szembeszegülve, magának követeli a hatalmat, mert vulkánszerűen kitört hivatástudata valósággal kényszeríti erre az erőszakos és ellentmondást nem tűrő lépésre: *„Biztos vagyok abban, hogy meg tudom menteni a hazát s hogy senki más meg nem mentheti!”* Rövid idő alatt fölényes győzelemre vezette Kanadában és Európában az angol flottát a franciák ellen, s ő lett az angol nemzeti méltóságnak és büszkeségnek, az „*expansion of England*”-gondolatnak megtestesítője.

Nemcsak a világtörténelmi szerepre hivatott férfiakat korbácsolja ez az erőteljes ösztönző jelen-ség, hanem mindenkit megérint illetésével, akire bármiféle vezetőszerrep vár. *Nemcsak a lángész hivatott vezetőszererepre, hanem a kisebb átütőerejű tehetség is!* A zsenialitás a legtökéletesebb megnyilatkozása a vezetőképeségnek, de a tehetség is elég és nagyszerűen hasznosítható, ha azt értékelni és fejleszteni tudjuk. Ügyszólván *mindenkiben lappanganak tehetségek*, csak fel kell kutatnunk azokat önmegfigyeléssel és éleszteni kell ezeket a készségeket, amelyek csíraszerű állapotban már rendelkezésünkre állanak. Fontos, hogy *a tehetséghez szorgalom társuljon*, mert a szorgalom és az akarat hajtóereje a közepes tehetségből is pazar értékeket tud napvilágra hozni.

Lesújtó tapasztalatom, *mennyire bambán és*

értés nélkül állnak a nagyrahivatottság felkínálkozása előtt sokszor az egyébként életrevaló és jelesen tanuló diákok is! Elsuhanni hagyják a hívó órákat a nélkül, hogy belekapaszkodnának az elébük toppant gondolatba! Pedig Isten előtt nagy lesz a felelősségük ezekért az elszalasztott hivatásokért és csíráállapotban megölt eszmékért! Az eltékozolt hivatás vádlójuk lesz az ítélet napján!

„Mit szólnak hozzá az emberek, ha nagy dolgokra törekszem?...” — hangzik az első, nyárspolgári ízű ellenvetés. „Ó, én érzem, hogy képtelen vagyok ilyen nagy feladatokra!” — sápitozik a másik, akinek inába szállt a bátorsága, mielőtt teljesítőképességét egyáltalán megpróbálta volna. „Igen, mások ezt megtehetik, de én nem!” — ámitja magát egy ügyefogyott harmadik, társai érvényesülésének láttára. „A tehetség együtt születik az emberrel!” — oldja meg a nagy kérdést a negyedik, s ezzel el is intézte a vezérférfiúság egész eszme körét. Igen, — így vagyunk! Ilyen önámítások tizedelik ifjúságunk sorait! Ki tudja, mennyi jobb sorsra érdemes tehetséget bénított agyon a „született tehetségről” szóló átkozott csali-mese. Hozzájárul ezekhez még a szülők és a nevelők elhamarkodott kijelentése: „Ostoba vagy! Nem lesz belőled semmi!” És a fiú bűnnek ereszti fejét. Pedig... Nagy emberek pályafutása nagyszerűen bizonyítja, hogy sokan közülük mérsékelt tehetségű, sőt gyenge tanulók voltak ifjúkorukban; egyesekről szüleik és nevelőik álmodni sem merték volna, hogy hódító nagy egyéniségekké fejlődnek! Mindenkiben szunnyadnak értékes hajlamok és képességek, észre kell venni és tudatosan képezni kell ezeket!

Az el nem fásult ifjúság sorban kiküszöböli és vállalkozásaival megcáfolja a gyatráknak és ügyefogyottaknak itt említett, önmagukat narkotizáló, lélektompító ostoba állításait!

Ha az ifjában egészséges vér és el nem tékozolt fiatalság buzog, sohasem teszi magáévá ezeket a

penészszagú, napfénymentes okoskodásokat! Nagyot akar tenni, mert érzi, hogy óperenciások várnak rá. Becsüli magát és bízik annyira erejében, hogy ha mindenki sikertelenséget jósolna is neki, s ha az egész világ a feje tetejére állna az ő munkábaállása láttára, akkor is hisz tehetsége kifejleszthetőségében és abban, hogy Isten segítségével és kitartó szorgalommal nagyon sokat tehet Isten dicsőségére és embertársai javára.

Ide iktatok néhány levélrészletet annak bizonyítására, hogy a nagyrahivatottság eszméje mennyire dörömböl az ifjak ajtaján és — hála Istennek! — akadnak, akik észreveszik ezt és követik a hívást.

„A lelkigyakorlat alatt a Páter egyik szentbeszédében többek közt ezeket mondta: „Vannak olyan szerencsétlen fiúk, kik családjuk körében nem találják meg az otthon melegségét. Szomorú sors ez! Lehet azonban, hogy az Isten azért irányítja így életüket, mert nagy szenvedésekre készíti őket, vagy talán nagy embert, nagy művészt akar belőlük nevelni.” — Mikor ezeket a mondatokat hallottam, majd kiugrott a szívem a helyéről. Azt hittem, ezeket egyenesen az én számomra mondotta a Páter. Én is ezek közé a szerencsétlen fiúk közé tartozom. Nálam is szinte megfordítva alkalmazható a „Mindennütt jó, de legjobb otthon” közmondás. A lelkigyakorlatok előtt csupán keserű könnycseppek folytak le a torkomon, de most már édes cseppek is vegyülnek közéjük. Hátha belőlem is nagy művészt akar nevelni az Úr Isten! Nagy festőművész akarok lenni, bár a rajzoláson és festészen kívül kedvem és tehetségem van a hegedüléshez is. Minden időmet felhasználom, hogy tettvágyamat kielégítsem. A kémia, filozófia, anatómia rejtelseibe beletemetkezni számomra a legnagyobb öröm és élvezet. Emléklül a lélekemelő lelkigyakorlatért elküldöm egyik legszebb festményemet a Páternek!...” (Egy művész hajlamú hetedikes gimnazista leveléből.)

„...Olyan energiák gyűltek össze lelkemben, amilyenek még soha. Szerzetestanár szeretnék lenni a jó Isten segítségével és már most elhatároztam, hogy munkásságomat diákjaimnak szentelem. Mert én nagyon szeretem a diákokat. Azt Főtisztelendőségem nagyon jól tudja, mily öröm a diáklelkek rejtélyes szövevényeibe bepillantani. Sokszor úgy érzem, hogy át tudnám ölelni az egész iskolát és homlokon csókolni forrón, Krisztus szeretetével!

Mint a kongregáció prefektusa, figyelemmel tartom kongreganistáim lelki életét és sokszor bizony olyan dolgokat is

meglátok, amiket a tanárok nem vehetnek észre. Nem dicsekvésből mondom, de körülbelül két hete húztam ki egy gimnazistát a rossz társaságból. Mert a legtöbb fiút csak így lehet megmenteni. A kisebb diákok szíve különösen megnyílik előttem. Ilyenkor érzem, hogy „piscator animarum”-nak lenni szent hivatás. A történelem energiái feszülnek bennem, amelyek alkalomra várnak, hogy a tettek mezejére léphessenek!...” (Ifjúsági lelkipásztornak készülő nyolcadikos diák leveléből.)

„Sokszor érzem, hogy nem ebbe az én világomba való vagyok! Szeretnék felemelkedni. Egy nagy vágyam van: Ismert íróvá és költővé lenni! Lehet, hogy ez csak hiú ábránd marad mindig. De én addig, míg minden reményem kútforrása ki nem apad, el akarom érni.

Elátkozott királyfi vagyok, — Lélekvesztőn idegen vizeken járok, — Keresem a népem, a trónom, — Hivogatnak titkos öperenciások. — Én a gazdája vagyok — Tengerkincsnak. Királyának egy nemzet vár. — Most feszül a vitorlám, — de csónakomra zúdul földrengető ár. — Hajóm csak csoda tartja. — Ijesztőn törnek rám óriás hullámok. — Dobál az orkán, ciklon. — Engem mégis visznek előre az álmok. — Elérem, mert akarom! — Révbe evezek! Én megtöröm az átkot. — Enyém lesz a trón, a kincs. — Hiába lesnek rám életboszorkányok!” (Irja egy vezetős szerepre termett gyárimunkás cserkészfiú.)

„Sorra ostromlom most a szerkesztőségeket. N. szerkesztő „napfénymentes krumpli-hajtásoknak” nevezte írásaimat és arra kért, hogy tegyem le a tollat. Erre jusztt se tettem le a tollat, hanem megírtam neki, hogy fog még ő kérni arra, hogy cikket írjak neki. Jól is festenek, ha minden göröngyön hasravágódnék és azonnal elégetném minden betűmet! Egyáltalán nem akarok eltántorodni katolikus felfogásomtól, sőt magam állítom fel az új magyar katolikus szerkesztőséget, amely úgy átkovásszosítja a magyar ujságírást, mint Cluny az Egyház aléltságát. Nem félek attól, hogy a sok kinullázás után éles reakció jelentkeznék bennem, mert van határozott meggyőződése, amely visszaveti a könnyű talajsüllyedéseket. Az éles kritika meg azért jó, mert így megtanulom lassan azt, hogy még jobban befelé kell nézmem, még többet kell tanulnom, még többet kell írnom és még többet kell áldoznom.” (Sajtóvezérnek készülő, nagy tehetségű joghallgató leveléből.)

Az Istenbe vetett hit és a józan önbizalom a küzdő férfi két éltető erőforrása. Carlyle mondja: Annyiban nevezhető valaki férfiúnak, amennyiben el tudja nyomni félelemérzetét.

Aki önmagát lebecsüli, azt mások sem fogják becsülni!

Az én becsülésem a *saját* kezemben van! — hangsúlyozza Bismarck.

Ne ártasd magad a visszatérő gondolattal, hogy félig gyerek vagy még! Fiatal vagy, de legyen komoly és érett a gondolkodásod, akár egy felnőtté! Éld bele magad a siker gondolatába, egy percig se kételkedjél a felől, hogy eléred-e célotat! Ha megvan a célkitűzésed és összeforrsz a hivatással, — meg is találod az eszközöket és a hivatásodba beilleszthető és felhasználható anyagokat!

Szolgáljon bátorításul számodra a magyar népnek évszázadok küzdelmeiből merített, meggyőződéssből fakadó mondása: Segíts magadon, az Isten is megsegít!

Nagy emberek pályaindulása

Hogy nagyrahivatottságodban ezután ne kételkedjél s hogy gyávaságod és begyepesedett nézeteid gátlásából kiszabadulj, érdemes lesz kis körsetát tenni és megvizsgálni a nagy pályát megfutott vezetőférfiak elindulását. Ezt tanácsolja Paul Bourget is: „Ha híres embert akarunk tanulmányozni, ne életpályája végét tekintsük, amikor mindenki úgy gondolkozik, mint ő, hanem lássuk őt a kezdetben, amikor ő nem úgy gondolkozik, mint mindenki!”

Bevezetőnek annyit rögtön megállapíthatunk, hogy e nagy emberek tehetsége sem született befejezetten a világra, hanem évek, sőt majdnem évtizedek érlelése árán fejlődött ki. Néhány csodagyermek kivételével *a legnagyobb emberek közül is csak kevesen mutattak valami rendkívüliséget gyermekkorukban; sokan közülük közepes vagy egészen gyenge diákok voltak.* Szüleiknek és tanítóiknak igazán fejtörést okozott, hogy mi lesz ezekből a fiúkból! És az életpályaválasztással, vagy egyik pályáról a másikra való áttérés által végre megtalált igazi hivatásukban, különösen szorgalmuk árán átlagonfelüli eredményeket értek el. Példájuk-

ból megtanulhatjuk, hogy ha az egyén agyberendezése egészséges, ha testi épsége rendben van, s ha nem hatalmasodnak el rajta kártékony örökölt hajlamok, céltudatos kiképzéssel és külön e célra szolgáló, sajátos önnneveléssel minden okosan irányított fiú vezetőtehetséggé, tettek emberévé nevelhető.

Az elinduláshoz az első biztatásokat rendszerint nagy példaképek útmutatása adja. Mint tanítvány, valamelyik irányító egyéniség befolyása alá kerül az ifjú. Előbb utánozza mesterét, akinek tanításait magáévá teszi és saját életében önállóan továbbfejleszti. Mint a járni tanuló gyermek, rászorul a vezetőkézre, de csak egyideig. Később már egészen önálló lépéseket tesz, egyre kevesebbszer veszi igénybe a segítőkezet, majd teljesen kibontakozva az irányítás alól, saját útjára lép.

Ezzel aztán megkezdődik a hivatásért folyó küzdelmek sorozata.

Semmiféle rendkívüli személyiséget nem fogadott eddig mindjárt elinduláskor teljes elismerés; sőt közvetlen környezete volt az, amely leginkább akadályozta az elindulásban. Ha pedig az egyén hivatástudata kiteljesedett már, komoly harcokat kell vívnia környezetével, esetleg a családjával, a hagyományokkal, elavult iskolák módszereivel.

Senki sem születik szellemi nagyságként a világra. A velünk született képességek nem mutatkoznak mindig korán, néha éppen az iskola és a nevelés hibái miatt. Ismeretes, hogy az ú. n. minta-iskolákból ritkán kerül ki kiváló egyéniség; viszont az igazi nagyságok tanulóéveikben ritkán mutatják meg rendkívüli tehetségüket (Pecci Joákim, a későbbi XIII. Leó, nagy szociális pápánk már középiskolás korában átlagon felüli diák volt; az Esztergomba kispapnak pályázó gimnazista Prohászka Aranyuszájú Szent János latin beszéde egyik részletének elmondásával már felvételi vizsgáján megmutatta, hogy különleges képességek lakoznak

benne), legtöbbjük nem magaslott ki diáktársaik közül, sőt egyesek egészen gyarló tanulóknak bizonyultak. Az *iskolai osztályozás tehát az ifjú jövőjét és fejlődésképeségét illetően nem számít döntő fontosságú képességvizsgálatnak*. Köztudomású, hogy Michelangelo, Linné, Bismarck, Hindenburg közepes tanulók voltak; Franciaország rendkívüli hatású lelki emberéről, Vianney Szent Jánosról, akinek az emberekre gyakorolt hatását a tüneményes szónoki tehetségű Lacordaire is megcsodálta, köztudomású, hogy annyira gyöngé tanuló volt, hogy hittudományi vizsgáin csak kegyelemből nem buktatták meg. Ezek a férfiak nem lustaságból maradtak a közepes vagy gyenge tanulók csoportjában, hanem legtöbbször azért, mert külön kedvtelésükkal foglalkoztak, főleg olyanokkal, amelyek későbbi működésük sikeréhez vezettek, az iskolai feladatoktól azonban elterelték figyelmüket.

Gyakran csak bizonyos irányban mutat határozott tehetséget a tanuló, más tárgyakban viszont meglepően tehetségtelen. Napoleon például a számtanban erős tehetségnek bizonyult, — viszont elégtelen volt a nyelvekben. Walter Scott már gyermekkorában ügyes dolgozatokat írt, — egyébként tanítói megállapítása szerint „valóságos birka” volt. A növénytan világhírű tudósa, Linné a nyelveket nagyon nehezen tanulta, a természetrajzban viszont versenytárs nélkül álló diák volt.

Egy dologban az összes kiváló egyéniségek megegyeznek: kiváló igyekezettel, valóságos vaszorgalommal fejlesztették magukat. *Szorgalmas igyekezet nélkül semmiféle tehetség sem tud kifejlődni!*

Ezt a hallatlan igyekezetet sok esetben már gyermekkorukban megfigyelhetjük. Valóságos könyv-éhség vezette legtöbbjüket. Az olvasás annyi, mint tanulás, a tudás kiszélesítése, tehát komoly szellemi munka. Ez a buzgó könyvolvasás volt önképző munkájuk első határozott megnyilvánulása

és későbbi szellemi munkájuk szárnypróbálgatása. Bacon már gyermekkorában bölcséleti könyveket olvasott; Helmholtz rendszeresen olvasta atyja könyvtárának könyveit, mindenről elfeledkezve, órákig a könyvekbe merülve foglalkozott a könyvtárban. Ampère egy húszkötetes enciklopédiát egyfolytában elolvasott. Frauenhoffer, a nagy kutató és felfedező, tanonckorában többször kiszökött a városból, mert durva lelkű mestere megtiltotta neki az olvasást. Arago, a híres természettudós már ifjúkorában naponta tizennégy órát töltött szellemi munkában. Tudása alapján már huszonhárom éves korában elnyerte a tudományos akadémia tagságát. Faraday, a nagy fizikus, fiatal éveiben könyvkötőtanonc volt és éjszakánként elolvasta a műhelybe bekötésre hozott könyveket. Hitler is azt írja magáról a „Mein Kampf”-ban, hogy végtelenül sokat olvasott, mégpedig alapossággal. Néhány éven belül megszerezte tudása alapjait, amelyekből még most is táplálkozik.

Ezekkel a példákkal korántsem merült ki a nagy férfiak száma, akik a legkülönbébb körülmények között, a leglehetőtlenebb gátlásokkal küzdve, már serdülőkorukban nagy hivatásukra nevelődtek. A szorgalom és a korán kezdődő nagyratörekvés tehát nem kivétel, hanem *szabály* az érvényesülés terén.

Ebből most már érthető, hogy az igazán nagy látóköri férfi a munkát becsülni tudja, s az embereket is nem a nevük, címük, származásuk és gazdagságuk szerint osztályozza, hanem tudásuk, szorgalmuk, felkészültségük, jellemük alapján. Annyiban értékeli nagyra embertársait, amennyiben összeforrtak hivatásukkal s amennyiben szorgalmukkal és erőfeszítésükkel bizonyosságot tesznek elhivatottságuk mellett.

Összeforrás a hivatással

A hivatástudat csak akkor tudja betölteni iránybaállító és állandóan ösztönző szerepét, ha a hivatás ügye nem rajtunk kívül álló valami, amibe mint ünneplőruhába időnként beleöltözünk, hanem mint a repkény a tölgyfába, belegyökerezünk, összefonódunk vele.

El kell jegyeznünk magunkat a hivatással, helyesebben: sírig tartó frigyét kell kötnünk vele. Egyes vezérférfiak fogadalom alakjában (így Loyolai Szent Ignác és barátai), mások esküvel erősítik meg elhatározásukat, hogy életfeladatukká teszik hivatásuk szolgálatát. Ezzel az ünnepélyes elhatározással külsőleg is nyomatékolják, hogy itt nem egyszerű felbuzdulásról van szó, hanem a férfiúnak hivatásával való, felbonthatatlan, egész életre szóló egybeforrásáról. Széchenyi is esküvel erősítette meg nemzetmentő munkájára való elszánását.

Eszményeknek élni annyit jelent, mint *egyedül maradni*.

Bármennyire is a tömegeké lesz a vezetőférfi, alapjában véve mégis magános embernek számít, mert erőt és indításokat legfőképpen önmagából merít és munkájának üzemanyagát is egyedül önmaga belső értékeinek tartályaiból meríti. Mint Prohászkaról írják: szentélyt hordoz magában és ráccsal és ikonosztázzal kell azt elzárnia. Ezt a magárahagyatottságot hatványozottan tapasztalhatja a felkészülés és elindulás éveiben, amikor még nem akadt eszmétársakra és rokonlelkekre, akik felismernék elhivatottságát. Már csak azért is magára van utalva, mivel terveit és céljait nem kürtölheti világgá, részint, mert ellenfelei aláaknázhathják élete művét, részint, mert esetleges kudarc esetén káröröm és gúny kísérné sikertelenségét.

A vezetőjelöltnek hivatásával való összeolva-

dását leghívebben a buzgalom jelzi, amellyel az illető a vezetős szerepre való különleges előkészítő önnévelésbe beleveti magát. Az ilyen ifjú ugyanis nem elégszik meg a másoktól kapott neveléssel, hanem önmaga tudatos munkájával, egyéni önnévelésével képezi magát a lehetőség szerint legalkalmasabbá. A felkészülés ugyanis anyaggyűjtés, erőtárolás, mert *hatalma csak annak lehet, aki erős is.*

Egészen természetes, hogy a vezetőélre való elindulásnál sok nehézségbe, néha szinte leküzdhetetlennek látszó akadályokba ütközik az ifjú. Az okosan gondolkodó nem ütközik meg ezen. A távoli cél utáni vágy erőt ad a dolgozónak; annyira semmibe veteti vele az akadályokat, mint ahogy az őserdő embere is tüskén, bozótton, bokron, fatörzseken áttör, ha vad nyomába szegődött és azt mindenáron leteríteni akarja. A küzdelmeknek egyébként is fontos jelentőségük van a vezérférfi jellemének, majd pedig vezetői bölcsességének kialakításában, amennyiben csakis a sok próbálkozás és kínlódás szerezte meg azt a sok tapasztalatot, amelynek későbbi munkája folyamán nagy hasznát látja. Szoktassa magát ahhoz a vezetőjelölt, hogy a nehézségek láttára nem retten vissza feladatától, hanem inkább férfias kedvtelésnek tekintse, hogy egy újabb erőfeszítéssel, egy merész vállalkozással megsemmisítse az útjába gördült akadályokat. Az első kudarc alkalmával tehát világért se adja fel tervét, még akkor sem, ha az akadályok valóságos pergőtűszerűen ostromolnák is. Nem tehetünk egy tervet az életképtelen eszmék lomtárába mindaddig, míg megvalósítása érdekében minden lehetőt meg nem tettünk — eredménytelenül. Míg az utolsó erőtartálékot és megoldási lehetőséget ki nem mérítette az ifjú, addig nem adhatja fel célkitűzése munkálását!

Ebben a folytonos akarati feszültséget kívánó munkában az akaraterő állandóan újabb és újabb

ösztönzésre szorul. Keresnie kell a felemelő és továbbí munkára buzdító benyomásokat, vezetőemberekkel való kapcsolatot, felemelő könyveket, nevelő hatású élményeket. Ha kell, a legmesterségesebb eszközökkel is ápolja ezt a feszültséget. (Gyakori lélekemelő gyónás, alapos torna, hidegvizes mosakodások, életkedvre hangoló zene, felemelő hatású film megtekintése, például Semmelweiss-, Pasteur-film stb., nagy emberek küzdelmes életének figyelmes átbúvárlása. Gyártson figyelmeztető jelszavakat s ezeket munkaasztala fölé függesztve tartsa állandóan szeme előtt.) Így azután, ilyen szakadatlan felfigyeltetéssel elérjük azt, hogy szinte *gépiesen is azt keressük, ami hivatásunk szempontjából felhasználható és különleges célunk előmunkálataiba beilleszthető.* Valóságos gyűjtőszennvedélyt alakít bennünk a hivatással való frigykötés. Semmi sem kerüli el az ilyen fiú figyelmét, ami munkakörével összefügg, s amit jövője szempontjából felhasználni tud. Valahogy mindenben azt kutatja, milyen vonatkozásban áll a kérdéses dolog az ő életfeladatával. Minden használható könyvet megszerez, minden ujságcikket elolvas, amit a szaklapok az ő kedvelt eszmeköréről írnak és jegyzeteket készít az összegyűjtött adatok alapján. Hangyaszorgalmának azután meg is lesz a jutalma, mert 1—2 éven belül szaktekintély lesz kedvelt tárgykörében, később pedig országos vagy európai viszonylatban is megragyogtatja jól megalapozott felkészültségét. Gottlob Nathusius, aki egyszerű tanoncból milliomos nagyiparossá lett, ifjúkorában összegyűjtögette az ipari és kereskedelmi kérdésekről szóló ujságcikkeket, és reggel, üzletnyitás előtt olvagatta azokat. Mint kiváló nagyiparos halt meg. Ő volt a német dohányipar megalapítója, aki százazreknek teremtet munkát és boldogulási lehetőséget. A világhírű Edisonról is tudjuk, hogy serdülőkorában fél éjszakákat töltött olvasmányai mellett,

amelyek leginkább a mechanikáról, kémiáról s elektromosságról szóló szakmunkák voltak.

Kedvelt eszméiben való elmerülése azonban nem jelenti azt, hogy más dolgoktól mereven elzárkózzék a fiú. *Napjainknak minden kérdése érdekelje!* Ha elbástyázza magát megszokott eszméi közé, egyoldalú volna a képzettsége; míg érdeklődési körében elsőrangúan otthonos, más kérdésekhez hozzá sem tudna szólni és nem volna használható munkaerő. A legkülönbébb kérdésekre való felfigyelés, valamint a szakterületen kívül más eszmekörökbe való huzamosabb betekintés sokoldalúvá és ezzel használhatóbbá teszi az embert. Sőt éppen ez a széleskörű érdeklődése láttat meg vele sok olyan szempontot és szolgáltat neki olyan felhasználható eszközöket, amelyeknek létezéséről tudomást sem szerzett volna, ha megmarad főtémájának végeredményben mégis szűk eszmekörében. Nem lehetetlen, hogy éppen a sokoldalú tudása indítja el az érvényesülését, hiszen a sokoldalú ember a leghasználhatóbb munkaerő, vagy éppen a szélesebbkörű érdeklődése láttatja meg vele azokat a teendőket, amelyek reá várnak, s amelyek végzése által magasan az átlagemberek fölé tud emelkedni.

A sokoldalú ember is lehet alapos tudású, ha a sokoldalúságot nem téveszti össze a kapkodással és szétszórtsággal. A sokoldalú férfi több forrásból meríti felkészültségét. Egymással sokszor ellentétben álló eszmék halmozódnak agyában, — benyomásokat szív magába az élet legkülönbébb területeiről. Az ilyen embernek alkalmá nyílik a legváltozatosabb eszmetársításokra s így állandóan új eszméket és meglátásokat tud kitermelni magából. Ez természetesen szorgalmas munkát kíván. A sokoldalú ember munkavégzése nem lehet dőcögős és csak időnként nekilendülő, mint a kopott gép munkája, amelynek kerekeit a rozsdá és a beszáradt gépolaj akadályozza. Ez munkát, mégpedig sok és

kedvvel végzett munkát kíván. Ellentmondásnak látszik, és mégis nagy igazság, hogy éppen a legelfoglaltabb emberek, akik állandó tevékenység tüzeiben égnek, a legráterőbb emberek: mindenre tudnak időt szakítani. Ők a *csodálatos időszaporítás nagymesterei!* Viszont a lusták, akik csak lézengő ritterek és soha semmiféle termékeny munkát nem fejtenek ki, állandóan panaszkodnak, hogy mennyi dolguk van és nem jut semmire idejük.

A hivatással való összeforrás vonalán kitartásunk még jobban rászorul az állandó ösztönzésre, mint elinduláskor, mikor hivatástudatunk újszerűsége erősen hatása alatt tartott. — Egy kis önnevelési tükröt csatolok ide, amelynek tételei alapján a hivatására komolyan készülő fiú gyakran tartson szigorú lelkiismeretvizsgálatot.

Fontold csak meg a vezérférfi önnevelési tízparancsát:

1. *A vezérférfi nem ismer kapkodást és szétszórtságot! Egyetlen irányító gondolata: a cél elérése.*

2. *Csak olyan dolgokkal foglalkozik, amelyek főgondolatát szolgálják, támogatják és előbbre viszik; elveti útjából mindazt, ami célja elérését gátolná vagy későbbre tolná!*

3. *Fáradhatatlanul keresi a céljához közelebb vivő alkalmakat!*

4. *Bízik a tehetségében, erősen hisz az eredmény lehetőségében!*

5. *Istenen kívül önmagától vár mindent; környezetét csak eszköznek tekinti célja eléréséhez!*

6. *Lelki és testi erőit célszerűen edzi!*

7. *Megvet minden erőpocsékolást és tékozlásnak tekinti minden eljárását, amely nem a célját szolgálja!*

8. *Szegénységet, képzetlenséget, elhibázott életpályaválasztását, testi gyengeségét nem tekinti az eredményt lehetetlenné tevő akadályoknak!*

9. Nagy példaképek életét tanulmányozza és eljárásaikat megfigyeli!

10. Mindennapi táplálékává teszi a sokoldalú, szorgalmas munkát!

Merész fiúké a jövő!

Hol kezdődik az igazi férfiasság?

Senki sem tudja!

Egyes ifjak komolyabban veszik az életet és férfiasabb helytállással teljesítik kötelességüket, mint a felnőttek közül akárhányan és akadnak felnőttek, akik javíthatatlanul gyermekek maradnak, mert játéknak nézik az életet.

Szeretnélek férfinak tekinteni Téged, kedves Fiam! olyan egyénnek, akit már komolyan lehet venni és akivel mélyebb dolgokról is el lehet beszélni. Vallozz az igazságot, hogy ha valakit férfivá akarunk nevelni, azzal már fejlődő korban is férfiként kell bánnunk. Látod, talpig férfiakra van szüksége Egyházunknak és édes hazánknek! Ezért merészelttem előtted, mint bontakozó férfi előtt megpengetni a vezérférfiúság magas eszméjét! Legtöbb fiú elvergődik valami átlagos lelki színvonalra, de azonnal visszatörpan, ha a lelki élet és önnevelés magasabb célkitűzéseiről kezdünk csevegni. A legtöbb fiú érvényesülési kedve és becsvágya csak az átlagos magasságig terjed, de csődöt mond az igyekezete akkor, ha továbbkapaszkodásra, meredekebb és merészebb vállalkozásokra biztatják. Ezért van köztünk *annyi sok hétköznapi, takult robotember!* Gályapadhoz láncolt, sajnálatraméltó rab ifjak ezek, akik csak húzzák az életgálya súlyos evezőlapátját, de más akarat parancsolja nekik a menetirányt és a munkaütemet. Állati sorsra kárhoztatott kuli az ilyen ifjú: húzza életfogytáig mások hintóját, amelyben kényelmes, elhízott puhányok fekszenek.

Fel ebből a rabságból!

Kiugorni a robotemberek sorából!

Az Isten nagyra hív Téged és elvárja Tőled, hogy lépésről-lépésre megvalósítsd terveit. Mindenáron lábalj ki abból az előítéletből és sötét jövőlátásból, amelybe esetleg szüleid, tanáraid, nevelőid vagy mások meg nem értése és elhamarkodott jóslatai beleringattak. *Nem szabad elsülyedned a középszer vízenyős lápjában!* Nagy célokat kell életfeladatodul választanod és tervszerű, meggondolt eljárással képezned kell magad azok elérésére!

Jegyezd meg: *Magas eszmék nélkül semmire sem megyünk!* Az élet úgyis bizonyos mértékű megalkuvásra, igényeink leszállítására és a szándékoltnál sokkal kisebb eredménnyel való megelégedésre kényszeríti a legtöbb embert. Mármost milyen silány eredménnyel kell annak beérnie, aki csak egész szerény célt tűzött maga elé s akinek meg ebből a szerény kívánságából is engednie kell?

Törekvéseinket magas célpontokra kell irányítanunk! Ha azután a munkánkat nem koronázza teljes siker, az elért részleteredmény a kényszerű ötvenszázalékos megalkuvás után is tekintélyes és átlagonfelüli teljesítmény lesz. Te is úgy feszülj neki önnevelésednek, mintha Napoleon, Mussolini vagy Hitler pályájának méreteire törekednél, s ha csupán egy város vezetőférfia leszel, akkor sem volt hiábavaló igyekvésed; s ha csupán egy kis családi kör vezetője leszel, akkor is nagyszerű eredményt értél el, mert feleséged kiváló férfit kapott urául, gyermekeid pedig büszkék lesznek rád, sziklaszilárd hitű, meggyőződéssel és elvekkel dolgozó, lankadatlan szorgalmú édesatyjukra! *Ha nem tudsz csilag lenni az égen, — légy lámpa a szobában!*

Biztatásul meg kell említenem, hogy a vezérférfiúság eszméje így könyvben megrajzolva kissé száraznak, marcona és hideg eszmének tűnik; talán oly nehéznek, hogy nem tudsz felmelegedni iránta. Ne felejtsd el azonban, hogy más az elmélet és más a gyakorlat! Az elmélet élettelen, vérnélküli, tehát hideg. Gyakorlatba ültetve azonban életté lesz,

amely lüktető elevenségével és erőinket felölölő érdekességével sok lelki örömet és jóleső sikereket termel az ember számára. A hanglemezt is hideg, élettelen anyag; de ha játsszuk, élettel és vidámsággal telik meg a házunk! Neked is gyakorolnod, élned kell a vezérszerepre való tervszerű önnevelést, és betölti vágyaidat, munkakedvedet foglalkoztatja, boldoggá teszi fiatalságodat ez a munka!

Itt azonban nagyon meg kell komolyodnunk!

Mint minden vállalkozás előtt, e nagy feladat megkezdésekor is Isten elé kell borulnunk, hogy áldja meg munkánkat és munkaeszközeinket! A hivatástudat mint Istentől belénk oltott érzés, egyébként is megilletődésre és Istenhez fordulásra int. Nagy államférfiak példája is arra figyelmeztet, hogy elhivatottságodat Istennek tulajdonítsd és az Ő akaratához mérd tetteidet. II. Rákóczi Ferenc önvallomása is erre int: „Az isteni Gondviselés elküldött a pusztá hazába, hogy fegyverre és szabadságra hívó szózat legyek!” Napjainkban többek között Paul Claudel-nek Jacques Riviere-hez intézett egyik levele figyelmeztet arra, hogy Isten az életutak iránymutatója: „Hiszek a gondviselő Istenben, hiszek az életben, mely az örök Jóért van és amelyben nem mindegy, hogy ezt vagy azt az utat választom-e.”

A következő lapokon a vezérférfiak és nagyra hivatott lelkek örök eszményképéhez vezetlek. Ismerkedj össze Vele és köss Vele igaz barátságot!

Addig is szinte imádság gyanánt olvasd az alábbi költeményt! Kérd az Istent, ne engedjen tespedni, átlagsorba süllyedni, mentsen meg az elfakulástól, a szürkéségtől!

„A virágtalan, gyümölcstelen ágtól,
A meddóségtől, lanyhaságtól,
A naptalan és esőtelen égtől:
Ments meg, Uram, a szürkéségtől!

Édes az ifjak méntás koszorúja,
Fehér öregek aranyos borúja,
Virága van tavasznak, télnek:
Ne engedj, Uram, koravénnek!

Csak attól ments meg, keresők barátja,
Hogy ne nézzek se előre, se hátra,
Tartsd rajtam szent, nyugtalan ujjad,
Ne tórd, Uram, hogy bezáruljak!

Ne hagyj, Uram, megülednem,
Sem eszmében, sem kényelemben.
Ne tűrj megállni az ostoba van-nál,
S nem vágyini többre kis mai magamnál.

Ha jönni talál olyan óra,
Hogy megzökkenne vágyam mutatója,
Kezem kezedben, ha kezdene hűlni,
Más örömén, ha nem tudnék örülni,

Ha elapadna könnyem a más bűnén,
A minden mozgást érezni, ha szünném,
Az a nap, Uram, hadd legyen a végső:
Szabadíts meg a szürkeségtől!"

(Sik Sándor: Ments meg, Uram!)

EGY A MI VEZÉRÜNK: JÉZUS!

A két kútforrás példázata

Avilai Szent Teréz beszél valahol a két kútforrásról. Érdeemes lesz kissé végigelmélkedni ezt a mélyértelmű példabeszédet.

Van két kútforrás. Az egyik mesterséges szökőkút, emberi találékonyság és ügyesség állította össze. Kőmedencéje művészi faragásokkal csipkézett. Messziről, csővezetéken szállítják a vizet a kút táplálására. Ha megnyitják a csapot, a kút „üzemben van”, hatalmas sugarakban veti szét a vizet, s az aláhulló vízsugarak pazar sziporkázással fürdenek az izzó napfényben. Az emberek csodálattal állnak meg a tüneményes látvány előtt, mert az valóban lenyűgöző.

Egyszerre csak — ki tudja, milyen okból — landadni kezd a sugárzás ereje, a víz záporzása mérsékeltebb lesz, mintha eldugult volna a vizet szolgáltató vezeték. Egyszerre egészen leáll a kút működése, üzemzavar következtében megszűnik a vízszolgáltatás. A medence alján lefut az utolsó csepp víz is. Elszomorító látvány ez a kimerült kút. „Olyan a kút, mint egy könnytócsa! Hallgass, itt a halál sóhajtása leng!” (Fernand Gregh: A víz csendje.)

A másik kút viszont természetes forrás, amely a föld mélyéből fakad. Télen-nyáron, éjjel-nappal, szünet nélkül ontja az üdítő, tiszta vizet. Nem hivalkodó és nem merész a sugárzása; az emberek kávéát készítettek számára, de oly bőséges a vízszolgáltatása, hogy a túlcsorduló víz széles patakokban kifolyik a káva peremén. Odajárnak a környékbeli emberek és hatalmas korsókat merítenek tele szom-

júságot oltó vizéből; az országút fáradt vándorai megállnak itt, hogy lemossák magukról az út porát és marékszámra igyák az erőtadó forrásvizet. Oda-repülnek az erdő madárkái is, szárnyukat megfürösztik az állandó patakezésben, vidáman isznak a vízből, majd szárnyra kelve újult dallal vágnak neki a lombsátoros erdőnek. Ezt a rejtett, szerény forrást ismerik és fölkeresik az emberek, mert itt nincs üzemzavar, nincs kiszáradás, — a mélyből előbuzogó forrás mindig tartogat enyhülést, felfrissülést a reá szoruló embereknek.

Eddig a példabeszéd.

Nem kell különösebb erőltetés ahhoz, hogy ezt a mélyértelmű példabeszédet a nagy férfiak pályafutásának szemléltetésére alkalmazhassuk. Sok vezérférfi pályája hasonlít az első kútforráshoz. Hogyan, hogyan nem, az ismeretlenségből merész sugárzású szökőkútként tör elő egyik-másik vezérférfi. Hamarosan róluk beszélnek az emberek. Az újságok vezetőhelyen hozzák a képüket, a világvárosok éjszakájába sziporkázó fények vetítik a nevüket, mozihíradók fürge fényképészei lesik megnyilatkozásaikat, s a rádió világgá harsogja nevüket. Szavalókórusba verődött tömegek járkák az utcákat, ütemesen a nevüket bömbölve. Az embereket megbabonázza e merész pályák ívelése és örökéletűeknek, felülmúlhatatlanoknak gondolják e pályafutásokat. De egyszerre beköszönt itt is a hanyatlás! A nagy vivőerő lankadni kezd, az emberek érdeklődése alábbhagy, más, új nagyságok kötik le a figyelmüket, s egyszerre csak beáll az üzemzavar, megszűnik a nagy ívelés és az üstökös eltűnik az űrben. Lassan már senki sem beszél róluk. Haló poraikat elfújja a szél. Tanításaikat legfeljebb poros könyvtárak könyvespolcai őrzik, ahol multat kutató tudós könyvmolyok bányásszák elő adataikat. Emberi tákolmány, hivatkozó ívelés volt az egész, hiszen minden emberi pályafutásnak ez a története:

elindulás, nekilendülés, delelőpont, — utána menthetetlen letündöklés és elmerülés a mulandóságban.

De van egy örök vonzású név a világtörténelemben! Kétezer esztendeje járt itt a földön a hordozója, mégsem fakult meg e név vonzóereje és nem tértek fölötte napirendre az emberek. Mint mélységből előtörő forrás, ontja a frissességet és az örök ifjúságot Krisztus drága szent neve. Kétezer év óta ismerik és beszélnek Róla az emberek. Átkozva vagy imádkozva mondják ki, — de emlegetik. Még ma is megragadja és állásfoglalásra készíti az embereket. Sokan gyűlölik Krisztust, irtani akarják az emlékét is, üldözik a követőit, de ugyanakkor hitvalló férfiak, ártatlan szűzek és vértanúlelkű ifjak ezrei vállalják Érette a legnagyobb szenvedéseket. A küzdő és győzni akaró lelkek segítségül hívják. Könyvek jelennek meg Róla újból és újból. Kimeríthetetlen, apadhatatlan forrás ez, minden korok uralkodója, vezérférfiak vezérférfia, királyok királya: Jézus Krisztus.

Neked is választanod kell!

Eszményképet keresel magadnak, mintát, akinek hasonlatosságára alakíthatnád vezetésre készülő egyéniségedet? Ugy-e, téged is elbűvöltek a mult idők korszakokat nyitó egyéniségei, vagy jelenkorunk irányító vezéreibei? Be kell látnod, hogy csalóka délibáb után futkosol! Ha beléjük akarsz kapaszkodni, azt látod, hogy ők maguk is összeomlanak, — azt várod tőlük, hogy kiemeljenek gyarlóságaid lápjából, s tapasztalod, hogy ők is voltaképen tévedő, sőt talán nagyon is gyarló emberek! Szilárd, megdönthetetlen eszményképeket akarsz, és tanúja lehetsz, hogy ezeket az *érc-egéniségeknek gondolt férfiakat szinte máról-holnapra elsöpri a vihar; ma vannak és holnap nincsenek.*

Az igazi nagy lelkek ihletője mellett Te sem mehetsz el közömbösen! Keresd Jézus barátságát és dolgozd ki, mélyítsd el azt a Vele kötött bensőséges barátságot! Eszméit gyúrd át életedbe, lélekmegközelítő módszerét iktasd gyakorlatodba, *Őt te-*

kintsd vezérférfitiúi életed irányító csillagának, és nem fogsz csalódn! Ha gondolatvilágába elmerülsz, kéréseiddel ostromolod, felemel és megvilágosít. Ha csüggednél, felemel, kiüresedésnél megtelít, ha tétovázva válaszúton állsz, eligazít, megtanít arra, hogy mulandóságra ítélt földi pályafutásodon is örökértékű, nagy dolgokat alkoss. Akarja, hogy nagygyá légy nemcsak embertársaid szemében, hanem az Isten értékítélete szerint is, hogy vezérférfitú légy az Ő táborában, az emberiség áldása, akinek földi dicsőségét felmagasztosítja a magasságból aláhulló dicsőségfény, amellyel Isten már itt a földön megjelöli a Vele eljegyzett lelkeket!

Jézus népvezéri egyénisége

A legnagyobb festők mikor Jézus képét akarták megfesteni, érezték, hogy ecsetjük tehetetlen. A legpazarabb színek és legihletettebb ecsetvonások sem fejezik ki azt a hatást, megrázó élményt és azt a Krisztus-képet, amelyet az Üdvözítővel való közelség és a szellemébe való elmélyülés termelt ki bennük.

Ugyanezt a benső vonakodást és tehetetlenségérzetet tapasztalja e sorok írója is, mikor Jézus népvezéri egyéniségét akarja megközelíteni és ízekre bontani. Bár észrevevők Jézus egyéniségében a mai kor vezetőférfiainak szánt indításokat, bár megtehetők Jézust vezetői pályánk eszményképévé az itt következő vizsgálódás folyamán, de olyképen, hogy a feladat szentsége s a kifejezhetetlen előtt való hódolatos meghajlás kiverődjék az itt következő sorokon!

A Szentírás annyira frissen őrzí az Úr Jézus kijelentéseit és oly eleven szemléletességgel mutatja be eljárásait, hogy Mesterünk népvezéri jellemére, tömegeket megfogó és hatalmában tartó erejére vonatkozóan meglepően mai és most is használható szempontokat meríthetünk belőle. Kövessük ezeket

a fellelhető adatokat Jézus népvezéri működése egész vonalán!

Jézus ifjúkorát, tehát a tömeg vezetésére való felkészülés éveit homály takarja. A gyökér élete ez az ismeretlenségben töltött ifjúság; a talajban rejtőző gyökérnek duzzadásig tele kell szívnia magát, hogy kellő erővel, magasan a föld színe fölé emelhesse törzsét és koronáját, s hogy megérje azt a boldog időt, amikor gyümölcseit megcsodálják és örömmel élvezik az emberek. Hányszor elfoghatta a názareti ácsfiút a tettvágy, az ifjúkor vulkánerejű, robbanásra kész lelkesedése, mikor az iromba deszkák és gerendák mellől a messzi hegyek felé nézett! Már itt alakult benne a jövőendő vezérferfi. Minden elhivatottsága mellett mégis óvakodott attól, hogy különc viselkedéssel vagy elkapatottsággal feltűnést keltsen, hogy mindenképen magára terelje a figyelmet, hogy megállapítsák róla: Ez az ifjú nem olyan, mint a többi! Pontosan teljesítette azokat a kötelességeket, amelyeket az engedelmes-ség és a kötelességteljesítés megkívánt tőle. Vállalta a tanulóéveket, amelyek éppúgy munkapadhoz kötötték Őt, mint bármelyik más iparosfiút. Nem faragott maga számára új erkölcskódexet, mint a világtörténelem elkapatott vezérférfiai, akik még az Isten előtt is kivételes egyéniségnek tartották magukat. Alávetette magát az ószövetségi törvénynek, látogatta a templomot és éppúgy beállt a szent városba induló zarándokmenetbe, mint korának többi jóra való ifjai. Bölcsen állapítja meg P. Biró: „Az Isten szelleme: elrejteti az isteni adományokat addig, míg nem kell nyilvánosságra hozni... A világ szelleme: mutatni még azt is, ami nincs!”

Nyilvános működésének megkezdése óta minden eljárásában világosan kivehető célgondolat irányította: az emberek megváltásának szolgálata. Ennek a nagy munkának tetőpontját jelzi a Kálvárián haldokló Jézus utolsó szava: „Beteljesedett!” (Ján. 19, 30.) Eddig a betetőzésig azonban hosszú és küzdelmes út vezetett, amelyen mindvégig *a hivatás*

iránti teljes odaadás jellemzi Őt. A hivatással való összeforrás jegyében lángol egyetemes, nagy szeretete az elnyomottak és erősek, bűnösök és szentek iránt; ez magyarázza határtalan türelmét, alázatosságát, bensőségét és az emberek irányában mutatott messzemenő megértését. Lélekmentő munkáját szolgáltnak tekinti. (Lk. 22, 27.) Napi kenyérének, eledelének, élete értelmet adó tartalmának látja, hogy teljes mértékben megvalósítsa az Atyától Réá bízott művet. (Ján. 4, 34.) „Az én életem az, hogy annak akarátát cselekedjem, ki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét.” Hivatásával való összefonódására pompásan világot vet, mikor jó pásztor-nak mondja magát, aki nem béresként bánik a reá bízott nyájjal, mint akit csak a megélhetés parancsolt erre a munkára, hanem hivatásszerűen gondozza a reá bízottakat, s ha kell, életét és véréát áldozza hivatásáért. „A jó pásztor életét adja juhaiért!” (Ján. 10, 11.)

Hivatástudata egy pillanatig el nem hagyja. *Nem tér le küldetése útjáról útszéli babérokért.* Nem markol bele a helyzetek és pillanatok kedvezésébe, hogy a nép felcsigázott érdeklődését kihasználva, hirtelen saját javára billentse a tömeggondolkodás értékmérlegét. Nem hagyja királlyá koronáztatni magát; sőt éppen ezekben a fanatizmussal fűtött órákban, amelyek a legtöbb földi vezért kísértésbe hoznák és elkapatottá tennék, eltűnik az emberek elől. Nem akarja a tömeget meggondolatlan lépésekre vinni, önmagát pedig értékeli annyira, hogy nem pályázik olcsó és hirtelen termett babérokra.

Tömegmegközelítő eszközei: *a tanítás és a tett.* Cselekvés és tanítás állandó párhuzamban kíséri Jézus működését. Így is kellett ennek lennie! A tanítást meghallgatja és megcsodálja a nép, de követésére csak akkor buzdul, ha *a tan hirdetője tetteivel is bebizonyítja tanítása igazságát.* Minden tett: az én kinyilatkoztatása; minden cselekedet: önvaló-lomás, ablaknyitás, amely betekintést enged a cselekvő ember legmeghittebb lélekszentélyébe. Jézus

is akkor jelenti ki magát igazán, mikor cselekedni kezd, mikor életpéldájával, eljárásaival beszédes és vonzó illusztrációt szolgáltat tanításaihoz.

Jézus már első kiállásaival *felrázza és állásfoglalásra kényszeríti az embereket*. Újszerű, szokatlan tanításai hallatára nem maradhat közömbös senki sem. Egyesek lelkesednek érte, mások megbotránkoznak rajta és palástolni sem tudják felháborodásukat. A lelkesedők között is akad, akit csak görög-tüzes fellobbanás állított Jézus pártjára. Ezért szükségesnek látja Jézus, hogy *a nagy tömegből szűkebb körű, bizalmi alapon álló munkatársi testületet alakítson*, s ebből is kiválasztja a tizenkét legtehetségesebbet, akiket eszmevilágával teljesen átítatni akar, s akik legbizalmasabban érintkeznek Vele. Ezekről éppen a több tudásuk alapján többet vár, mint egyszerű hallgatóitól. Ezek a bizalmi emberek boldogan sütkéreznek együtt mesterükkel a csodatételek, beteggyógyítások, hegyibeszédek verőfényében, de gyáva nyulak módjára meglapulnak és megrettennek, ha Jézusuk mellett való kiállásra vagy főleg Érette kínálkozó szenvedésre, megvettetésre kerül a sor: „Aggódva és félve követték őt.” (Márk 10, 32.)

Munkatársainak megoldozásában csak részlet-eredményt ért el az Úr, nem sikerült mindegyiket hőssé és tántoríthatatlan eszmetárssá nevelni. Számunkra, emberek számára szolgáljon vigasztalásul, hogy *Jézus tizenkét választott bizalmasa közül az egyik áruló lett!* Tegyen türelmessé és megértővé munkatársaink gyarlósága iránt az a körülmény, hogy Jézus többi munkatársait is többször megrezentette és lapulásra, meghunyászkodásra készítette Jézus üldöztetésének és kínzásának látása. Nyomorult életét mindenki félti! Jézus is, mikor nyíltan hirdette az ígét, tapasztalhatta Péter apostol gyávaságát, aki mérsékelni akarta mesterét, „kezdé lebeszélni őt”. Jézus azonban „megdorgálá Pétert, mondván: Távozzál előlem, kísértő! mert nem az Isten dolgával gondolsz, hanem az emberekével”.

(Márk 8, 33.) Így torpan meg az emberek rosszalása előtt az egyébként lelkesedni tudó Péter! Jézus elfogatásakor pedig „tanítványai elhagyván őt, mindnyájan elfutának”. (Márk 14, 50.) Péter háromszor is megtagadta mesterét, még azt is tagadta, hogy egyáltalán ismeri Őt. Valóban, Jézusnak *legközvetlenebb és legszeretettebb munkatársaival szemben is gyakorolnia kellett a megértést, megbocsátást, elnézést és a türelmet.*

Ha a meghitt munkatársi kör ennyire ingadozó volt, mit várhatott Jézus a nagytömegtől, amely legvonzóbb lelkeségét mégsem ismerhette, s amelynek befolyásolására ugyancsak törekedtek Jézus ellenségei?

A vélemények megoszlottak felőle. „Sokféle suttozás vala a nép között felőle; némelyek ugyanis azt mondták, hogy jó ember, mások pedig azt mondták: nem, hanem ámtja a népet.” (Ján. 7, 12.) Egyébként rokonai sem lelkesedtek érte. „Még atyafiai sem hittek őbenne.” (Ján. 7, 5.) Kevélyebb kortársait hallatlanul dühösíti, hogy Jézus lassan már vezérük lesz; ezért háta mögött kicsúfolták, kiközösítették körükből, mint egy eszelőst, akinek rögeszméi vannak. „Azt mondták: megháborodott.” (Márk 3, 21.) (Hány nagy művész és államférfiú élettörténetében olvashatjuk, hogy szüleik, testvéreik is bolondnak ítélték őket első merész terveik bejelentésekor!) Néha bizony a türelmes Jézust is elkedvetlenítette a farizeusok elfogultsága: „Haragosan körülnézve rajtuk, elszomorodott szívük keménységén.” (Márk 3, 5.) A sok tespedés és eredménytelenség láttára számunkra oly vigasztalóan megállapítja: „Prófétának a saját hazájában nincs becsülete.” (Ján. 4, 44.)

E csalódások azonban csak pillanatokig hevítik kitörésekre. Tudja nagyon, mennyire iszap-hajlékonyságú az az anyag, amellyel dolgoznia kell: az ember. Éppen ezért *napirendre tér mások ellenzései fölött és továbbmegy a meggyőződése útján.*

Pályaívelésének legemelkedettebb pontja, ahol

legjobban éreznie kellett a vezérférfi mártíriumát s ahol leghűségesebb emberei is magára hagyták: a szenvedés fejezete. Mikor gyakorlati tanácsokat adott apostolainak jövőendő vezetőségüket illetően, nyers szókimondással tudtukra adta azt is, hogy megvettetés, üldözés és folytonos küzdelem lesz munkájuk kísérője: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” (Ján. 15, 20.) Jézus éles tekintete észrevette, hogy közben meginog tanítványainak sora, egyesek szó nélkül meglépnek: nekik magas és túlságosan áldozatos ez a pálya, amelyre Jézus készíti őket. Ezt a gyávaságot látva, apostolainak is megadta a lehetőséget, hogy ha gyengéknek érzik magukat a kijelölt feladatra, — távozzanak. „Sokan visszavonulának az ő tanítványai közül és már nem járnak vala vele. Mondá azért Jézus a tizenkettőnek: „Csak nem akartok ti is elmenni?” (Ján. 7, 66.) Az apostolok nevében Péter ekkor hűségnyilatkozatot tett, de nem gondolt arra, hogy áruló akad majd közöttük, sőt ő maga is annyira megszépben a szenvedések lehetőségétől, hogy még azt is letagadja, hogy valamikor is ismerte az Urat. (Hány vezérférfiú tapasztalhatta keserűen, hogy mikor eszméiért szenvednie kellett, barátai és hűséget esküdött munkatársai kerekét oldottak és kámfor módjára elpárologtak!) Jézussal is így történt! Elfogatásakor „tanítványai elhagyván őt, mindnyájan elfutának”. (Márk 14, 51.) Jézus nem fut el a kínzói elől, akik kötelekkel, kardokkal és dorongokkal jönnek rá. Mikor megmondják, hogy a Názáreti Jézust keresik, határozott hangon mondja: Én vagyok!

Jézus a szenvedést munkája megkoronázásának itéli s ezért nem fogadja el a keresztre feszítés előtt felkínált részegítő italt, amellyel elbódítani és szenvedéseit tompítani akarják. Józan fejvel és a maga nyers valóságában akarja végigszenvedni pályája áldozati óráit, a megváltói működésével együttjáró szenvedéseket.

Jézus vezetői technikája

Jézus egyéniségében a legellentétesebb, de ugyanekkor legszerencsésebb vezetői tulajdonságok ölelkeznek össze s mint jellembeli erőpárok, támogatják, kiegészítik egymást. Lelkiség és valóság-érzék, szédítő tudás és gyermekded közvetlenség, gyengédség és határozott következetesség, imádságos elmélyedés és kiforrott gyakorlati érzék, alázat és önérték villannak elő szavaiból s eljárásaiból.

Népvezetői és szónoki vonzóerejét eléggé mutatja a Szentírás több helye, amelyek szerint *egy-egy nagyobb megnyilatkozására olyan hatalmas tömeg verődött össze, hogy csupán a résztvevő férfiak számát is ötezerre becsülték*. Nagy dolog ez abban az időben, amikor filmhíradók, rádió és napilapok nem állanak propagandaeszközüll rendelkezésére s amikor a mikrofon és hangszórók hiányában csupán az emberi hang erejével és egyénisége varázsos vonzásával kellett figyelemben és figyelemben együtt tartani a szinte beláthatatlanul hatalmas tömeget. Jézus szónoki megfogó erejének nyitja, hogy „hatalommal teljes volt az ő beszéde”. (Lk. 4, 32.) A nép előtt nyert ügye volt, hiszen közkedveltségére jellemző ez az adat: „A nagy sereg örömet hallgatá őt.” (Márk 12, 37.) Ez a ragaszkodás szent félelemmel és tisztelettel volt vegyes. A tömeget megérintette Jézus szuggesztív fellépése, egyéniségének átütő erejű vonzása, úgyhogy valósággal lenyűgözte az embereket Jézus beszéde: „Midőn meglátta Jézust, az egész sokaság egyszerre bámulatba esék és megfélemlék és hozzá sietvén, köszönték őt.” (Márk 9, 14.) Híre annyira házról-házra terjedt, hogy a nép kíváncsisága és szenzációéhsége nem ismert határt, ha a Názáreti közeledését jelezték. A városok ünneplő külsőt öltöttek, az emberek ott hagyták munkájukat, s az egész várost betöltötte a felfokozott várakozás nyugtalansága: „Izgalomba jött az egész város.” (Ján. 21, 10.)

Az Istenbe vetett hit és saját tanításainak igaz-

ságáról való mélységes meggyőződés adott súlyt és megfogó erőt beszédeinek. Hogy annyi gáncsolás, ellenszenv, sőt határozott ellenségeskedés és üldözés ellenére sem roskadt össze, hanem töretlen lelkesedéssel és változatlan munkabírással teljesíti hivatását, — ebből kiolvasható, hogy *fiatalos frissesség, önbecsülés, végsőig való kitartás jellemzi Őt*. Ennek a megkapó biztonságérzetnek magyarázatát *jellemének érintetlensége, feddhetetlensége* szolgáltatja. Ki mer állni az emberek elé, mert nincsenek titkolnivalói, nem kell félnie, hogy élete és tanítása között ellentmondást találjanak. Bele mer nézni vezetettjei szemébe, mert nincsenek a multjában olyan elhallgatott élmények, amelyeknek felderítése megbuktatná vagy legalább is népszerűtlenné tenné a tömeg előtt. Kákán is csomót kereső ellenségei elé bátran odaszegezi a kérdést: „Ki vádolhat engem közületek bűnről?” (Ján. 8, 46.) *Erkölcsei feddhetetlensége és jellembeli tisztasága az alapja és erőssége minden megnyilatkozásának*. Ily bátran csak az beszélhet, aki legyőzte magában a földet s akinek egyénisége a havasok szűztisztaságával emelkedik az átlagemberek fölé. Tizenkilenc évszázad óta senki sem tudott felelni Jézus önértékes kérdésére. Nem akadt vádlója, nem akadt leleplezője. Éppen ezért Jézus sohasem jött zavarba, nem kapkodott és nem heveskedett. Biztos volt dolgában.

Teljesen tisztában volt a tömeg szeszélyeivel is. Tudta jól, hogy a hozsannázó, lelkes szavalókórus könnyen átvedlik a vezér pusztulását követelő vezércsahosok rohamcsapatává, s hogy az az emberáradat, amely most vállain akarná hordozni és királya akarja kiáltani Őt, összetiporni szeretné, ha olyan eszmét vagy vádat dob elébük, amelyet a vezérkolompósok maradi koponyái nem képesek befogadni. Ezért *a tömeg forrongása idején eltűnt szem elől*, elrejtőzött, míg ki nem tombolta magát a tömeg nyugtalansága és méltatlankodása. „Köveket

ragadának azért, hogy rája hajítsák; Jézus pedig elrejtőzik és kiméne." (Ján. 8, 59.)

Munkatársait és apostolait tervszerűen kioktatta az embervezetés feladatairól. Missziós küldőbeszédében olyan *vezetőképző előadást tartott* munkatársainak, amely beszéd méltán nevezhető a vezérferfiúság Magna Charta-jának, s amelyet minden vezetésre készülő ifjúnak el kell olvasnia és meg kell szívlelnie. A meg nem értést, küzdelmeket és az üldözést a vezetői pálya elmaradhatatlan velejáróinak hirdeti. Annál is időszerűbb volt ezeket hangsúlyoznia, mivel munkatársai is látták, hogy *Jézus ellenségei kitűnően működnek*. Csapdákat állítottak, hogy álnok terveik szerint Jézus a karmaik közé jusson. Nyilatkozatokat akartak belőle kisajtolni, amelyekbe belekapaszkodva, könnyebben tudták volna Jézust illetékes helyen bevádolni. Jézus azonban *átlátott a ravaszságukon és diplomatikus, ügyesen fogalmazott válaszokat adott*, amelyekbe nem tudtak beleakaszkodni. Mikor ennyire ügyesen kikerülte a neki ásott vermeteket, a terror, a kényszerítés és megfélemlítés eszközeivel kényszerítették az embereket, köztük Jézus híveit is, hogy gyűlöletet üvöltsenek a Názáreti felé. Akadtak Nikodémus-lelkű, félnék emberek, akik meggyőződésük szerint Jézus hívei voltak, de *a világért sem árulták volna el igazi meggyőződésüket*. Nem volt lelki erejük ahhoz, hogy Jézushoz való ragaszkodásuk miatt esetleg állásukat veszítsék, vagy kegyvesztettek legyenek a város befolyásos farizeusai előtt. „A főemberek közül is sokan hittek őbenne, de a farizeusok miatt nem vallották meg. Mert jobban szerették az emberek becsülését, mint az Isten dicsőségét.” (Ján. 13, 42.)

A munkában Jézus is elfáradt (s ezzel figyelmeztet minket arra, hogy az ember teljesítőképessége nem végtelen és nem kimeríthetetlen!) és pihennie kellett. A munkából való kikapcsolódásaira tanítványai annyira ügyeltek, hogy a pihenés idején Jézus kedveltjeit, a gyermekeket sem akarták Hozzá

engedni. Felüdülésnek számított az a néhány meghívás, amellyel előkelőségek és menyegzősök asztalukhoz hívták s amelyeket Jézus el is fogadott. De ezeket az alkalmakat is arra használta fel, hogy az ünnepi asztal mellett, udvarias eszmecserében tanításokat adjon s hogy istenségét kinyilvánítsa. Hajókázások, evezések a tavon, kísétálás a hegyekbe, főleg kedves sétahelyére, az Olajfák hegyére, mindig felüdítette. Néha egyedül is kievezett a Genezáret valamelyik elhagyott, vadregényes fekvésű helyére, s ebből azt látjuk, hogy Jézus az egészséges testedzést és a kínálkozó sportlehetőségeket sem vetette meg, sőt éppen ezek jelentettek számára teljes kikapcsolódást fárasztó munkája után. „Eltávozik onnét hajón egy pusztá helyre, egyedül.” (Mt. 14, 13.) Kellott neki az egyedüllét, a visszavonulás, a csend megnyugtató és pihentető légköre. Szívesen töltötte ezeket a csendes órákat a hegyen, a tiszta, magaslati levegőn. „Fölméne a hegyre egyedül imádkozni. Beállván pedig az est, egyedül vala ottan.” (Mt. 14, 23.) Az alvás is felüdítette, bár ehhez nem fordult előszeretettel, inkább csak akkor hajtotta álomra fejét, amikor kimerültsége okvetlenül megkövetelte a szervezet pihentetését. De legjobb erőmerítés mégis az imádság volt számára, amelynek végzésére az éjszaka zavartalan csendjét választotta először. Egyedül maradt gondolataival, s a tanítás nagy munkája közben, mások bajaival való állandó törődését megszakítva, ekkor merített friss erőt a mennyei Atyával való beszélgetésből.

A mindig szerény és az ünnepléseket elhárító Jézus *nem vetette meg a díszes kereteket és ünnepeltetését* akkor, mikor hivatása teljességében mint megdicsőülő hős jelent meg az emberek előtt. Az emberek csodálatát és hódolatát nagy mértékben fokozza, ha a nagy vezérférfi megjelenése mellett a dísz, az ünnepélyes fogadás és a tömeg szabadoneresztett lelkesedése is aláhúzza és nyomatékolja a percek nagyszerűségét. Jézus tanítványaival elő-

készíttette a jeruzsálemi bevonulást, nem intette le a hozsannázó és pálmaágakat lengető embereket, nem tiltakozott ellene, hogy ruhákat terítsenek az útjára szőnyeg gyanánt, nem vetette meg a lábai elé hulló lombok és virágoső özönét. Mai fogalmak szerint Jézus bevonulása olyan fényes és életre szóló élmény lehetett, mint korunk nagy államférfiainak diadalkapus, virágosős győzelmi bevonulásai, amelyekhez autók felvonulása, levegőben keringő repülőgépek zúgása, filmriporterek fellobbanó magnéziumfényei adnak aláfestést.

Jézus esetenként *nem vetette meg a propaganda eszközeit sem*. Legtöbbször mérsékelte ugyan tanítványait, hogy ne csináljanak hangos reklámot mellette. Ha ellenségei rendkívül zúgolódtak és attól kellett tartani, hogy dühükben elfogják és elhallgatják, *taktikai okokból inkább egy időre elcsendesült*, mellőzte a nagyobbbszabású tömegünnepségeket és a gyújtó hatású, embereket forrongásba hozó szónoklatokat. Ilyenkor *tanítványait is figyelmeztette, hogy ne öntsenek olajat a tűzre* azáltal, hogy úton-útfélen emlegetik Mesterük nevét. „A farizeusok tanácsot tartának ellene, hogy mi módon veszítsék el őt. Jézus pedig tudván ezt, eltávozott onnan, és megparancsolá nekik, hogy őt el ne híreszteljék.” (Mt. 12, 14.) Egyébként nem ellenezte, hogy jóhírnevét terjesszék, sőt buzdítást is adott erre. Egyik férfinak, akit ördögösségből gyógyított meg, külön meghagyta: „Beszéld el, mily nagy dolgot cselekedett veled az Isten. És az bejárja az egész várost, hirdetvén, mily nagy dolgot cselekedett vele Jézus.” (Lk. 8, 39.)

Jézus népvezetői munkássága tehát a munka és a józan kapcsolódás okos elosztásán alapult. *Fontosnak tartotta az elitképzést*, ezért bizalmasabb munkatársakat választott magának. Tanításának és az általa megindított szellemi mozgalomnak terjesztéséhez *külső tömegmegfogó eszközöket, sőt bizonyos mértékű propagandát is igénybe vett*. Általában azon volt, hogy munkássága, amelyet ő szívből nagyra

becsült, az emberek előtt is megbecsült legyen. Ha szabad így mondani: szeretne mindennek megadni a savát, borsát!

Jézus nálad is kopogtat!

Minden fiú összetalálkozik egyszer Jézussal.

Talán már gyermekkorában, s attólfogva nem tud szabadulni vonzásától. Talán serdülőkorában, mikor Jézus közbeavatkozása vezeti sikerre az eddig vergődő fiút. Talán a tanulóasztalnál, mikor bontakozni kezd az ifjúkor öntudata. Esetleg alapos lelkgyakorlata alkalmával teríti le, mint Saulat az Ő jelenléte. Talán már el is indultál más irányban és Jézus beláttatta veled, hogy más az Ő elgondolása. Talán észrevétlenül csatlakozott hozzád, mint az Emmauszba vivő úton a kétkedő tanítványokhoz . . . Talán fokozatosan mutatja meg magát az Úr, vagy mint éjbe sujtó villámfény: hirtelen lép az életedbe.

A lényeg az, hogy Te sem maradhatsz közömbös iránta. Vagy megragadod Őt, vagy eltaszítod magadtól! Vagy Vele, vagy ellene leszel! Színváltást, állásfoglalást kíván tőled! És a választás Téged illet.

Talán egy jólvégzett gyónás után hív Téged többre. Talán a cserkész táborban lép melléd, mikor az alvó tábor fölött virrasztasz és a tűzbe nézve az élet értelmén és jövődön gondolkozol. Melléd telepszik és világosan, jól kivehetően súgja Neked: Fiam! Nagy terveim letéteményese vagy te; sokat várok tőled! Kiválasztottalak és az emberektől elkülönítve nevellek. Hívlak, szólítalak, fiam, vállald-e a neked szánt feladatot?

Te dadogva kérdezed Jézust: Engem gondoltál, Uram, a félig még gyereket? a pizmogót, a tudatlant, a bűnök közt vergődőt? Uram, erőtlenséget és képtelenséget erre a feladatra! Nem tévedtél, mikor reám gondoltál?

Jézus pedig megerősíti, hogy igenis, Téged hív.

Biztosít, hogy veled lesz, csak az akaratodat, a válalásodat, a haladéktalan munkábaállásodat kívánja!

Mágneses erejű, delejező percek, órák, napok ezek, mikor Jézus közvetlen jelenlétében időzhetünk! Szeretnők leállítani az idő száguldását, hogy mindörökké ily nagyszerűnek, ily fenségesnek és értelmesnek lássuk az életet! Azután jóideig nem tudunk felocsúdni Jézussal való találkozásunk hatása alól. Mint a tébolyodottak, égünk az élmény forróságában, fűt a tűz, és duzzadásig feszül a tettvágy bennünk. Nem tudunk aludni és nem tudunk munkába zökkenni egyideig. Olyanféle ez az ihletett állapot, mint a Budapesti Eucharisztikus Kongresszus csodálatos éjszakájának, a férfiak szentségimádásának egész életünkre szóló élménye. A budapesti éjszaka neon-káprázatába új fény vegyült: a kongresszusi oltár nappali fényben úszó képe és a hatalmas szentségtartóban szerényen virrasztó Élet Kenyere. A férfilelkekben felfakadtak a bűnbánat forrásai. Gyóntatószékekben és puszta földön térdelve ezer és ezer férfi vallotta meg élete vétkeit. Míg a levegőben a két nagy lelkipásztornak, P. Banghának és P. Csávossynak szavait repítették a hangszórók, s míg tengermorajlás módjára zúgták a férfiakak a szent fogadást: Hiszek!... Ott leszünk! — az Isten úgyszólván kézzelfogható csodákat művelt. Meglett férfiak verték mellüket őszinte bánattal, megsiratták hűtlenségeiket és tisztult tekintettel néztek fel a Hősök-tere csillagfényes szeretet-börtönéből a szelíden alátekintő Ég felé. Ez az igézetes éjszaka, az isteni jósnak annyi közvetlen szemlélése megrészegítette a lelkeket.

Az eszméssel való foglalkozás átszellemesíti minden porcikánkat és kimondhatatlan szépségbe öltözteti a lelket. Alakítólag, nemesítőleg hat reánk. Aki a Parsifal ünnepi játékot élvezhette már az Operaházban, megérti, hogy Wagner annakidején tartós átszellemültség, egyéniségén előmlő ünnepé-

lyesség és tiszta feszültség jegyében élt, mikor ezt a remekművet alkotta.

Egy nagyrahivatott ifjúval egyszer arról beszéltem, mennyire tele van próbálkozással, kísérletezéssel és bizonytalansággal az élete. Egyszerre hirtelen áttüzesedett a tekintete és lelkesen felkiáltott: „Tűzbe mennék azért a férfiert, aki most megfogná kezemet és megmutatná, mit kell tennem!” *Nem érzed-e Te is hiányát annak a lenyűgöző erejű eszményképnek, akit végérvényesen mintáddá választhatnál a nélkül, hogy kiábrándulástól, eszményedben való csalódástól kellene tartanod?!*

A fejlődő fiú, mikor a nagygyálevés vágya foglalkoztatja, sok bizalommal és rokonszenvvel fordul a nagy egyéniségek felé, akiknek pályafutását történelmi tanulmányai során annyiszor megcsodálta, vagy akiknek hírnevétől hangos a mai világ. Ne felejtsük el azonban, hogy ezek a káprázatos egyéniségek legtöbbször csak mesterséges dicsőségfényben tündökölnek s minél közelebbről ismeri meg őket az ember, annál közelebbről tapintja bennük a rosszra hajló, gyarló embert; de ha az erények magas fokán állnak is ezek az emberek, népszerűségük és vonzóerejük egyre bágyadtabb lesz. Hány ifjú tagadta meg választott eszményképét oly haraggal és keserű csalódással, mint Beethoven, aki a konzul Napoleonért annyira rajongott, hogy dicsőítésére megalkotta hősi zenekölteményét, az Eroica-szimfóniát, s midőn Napoleont is elragadta a hódítók önmagakeresése, összetépte és földre taposta a szimfónia dedikált címlapját: „Hát ő is csak közönséges ember!...”

A nagyratörő, elhivatott lelkek állócsillaga: a Názáreti Jézus! Fogyatkozás nélküli újszerűséggel, változatlan népszerűséggel az érdeklődés középpontjában áll. Benne még senki sem csalódott. Belőle még senki sem ábrándult ki. Csak azok nem szerették, akik nem ismerték Őt közelről. Akik viszont megismerték, cselekedeteit figyelemmel ki-

sérték és eszmevilágát magukévá gyúrták, megszerették és többé nem bírtak szabadulni vonzásköréből. Vérüket, életüket adták oda Érte, hallatlan térítő utakra, emberfölötti erőfeszítésekre vállalkoztak, hogy az Ő igazi megismerését továbbterjeszék. E lelkes csapat felvonulása még ma is tart! Mindenről lemondva állnak hívására követői sorába az új jelentkezők és a technika legújabb vívmányaival viszik előre szent ügyét. Uldözés, éhezés, halál sem rettentí vissza őket Krisztus megismert igazságának minden akadályon át való, elszánt hirdetésétől.

A mai ifjúság vallásossága befogadó, receptív természetű. Felfokozott életütemünk és lázas újdonságkeresésünk elvon attól, hogy hitünk mélységes megismerésére, Krisztus gondolatvilágának tüzetes tanulmányozásába merüljünk. Mert ne felejtjük el: *Krisztus világa külön stúdium, időt és kutatási kedvet igénylő tanulmány!* Jézus csak úgy lesz jövő működésünknek meggyőződésből választott fundamentumává, ha ismerjük Őt, s ha semmiféle fűhereg és ducek tüneményes, de délibáb módra előbbutóbb mégis szétfoszló pályáívelése nem tud elszédíteni Tőle. Jézus maga is figyelmezteti az eszményt kereső lelkeket: „Egy a ti tanítótok, — egy a ti mesteretek, a Krisztus!” (Mt. 23, 10.) Tudja nagyon jól, hogy a nagy célkitűzésekkel dolgozók az utat, az igazságot és az életet keresik, azért magára mutat, mint egyedüli útra, igazságra és életre: „... Én világosságul jöttem e világra, hogy aki énbenem hisz, sötétségben ne maradjon.” (Ján. 12, 46.) Sötétség, zűrzavar lesz azok osztályrésze, akik igazságkeresésükben Jézust figyelmen kívül hagyják és megkötyagosodott emberi elmék tákolmányaiért lelkesednek. Nem alkothatunk érdemes és marandó értékű művet, ha nem Jézus irányvonalában alkotjuk azt. Amit pedig mégis tennénk, az üres semmiség, amely az örökkévalóság értékkutató tűzkemencéjében nem áll meg az arany szilárdságával,

hanem szétbomlik, korom és füst lesz belőle. „Nálam nélkül sem tehettek!” (Ján. 15, 5.)

Boldog az a vezértérfiú, akinek Jézus a vezetői eszményképe! A Jézussal felvett kapcsolat az érzések frissességét és a munkakedv rugalmasságát hozza. Ellöki kis csónakunkat a megfeneklés, tespedés sziklazátonyáról és kilöki a lélekkel telített aktivitás parttalan, nyílt vizére. Krisztus annyira új légkört hoz magával, mint reggel a tárt ablakon beáramló szellő, amely az erdők és hegyi rétek lehelletét hozza szobánk elhasznált levegőjébe. Elmondhatjuk Papini vallomását: „Szükségünk van Rád, Krisztus!” Szokatlan erők, megmagyarázhatatlan új készségek rohannak ereinkben, mert tudjuk teendőinket s mert előttünk a Vezér, akit nem csúfítanak el napfoltok. Az Ő iskolájában nevelődtek a világtörténelem legnagyobb jellemei, népvezérei, akarathősei, uralkodói és mindazok, akiknek sírja fölött enyészet helyett az életszentség, tisztaság, lelki nagyság dicsőségfénye hirdeti a századok futásában is időtálló nagy teljesítményeiket.

Mondjuk Prohászkaival: „*Krisztus szent élet-lehellete, hatolj be szívembe, járj át egészen!*” (Élő vizek forrása.)

.

A VEZETŐJELÖLT ELSŐ HARCAI

Küzdelmek önmagunkkal

„Az igazi férfiú mindig kinnal születik meg az ifjúból, s a génusz születése ezeket a kínokat megsokszorosítja!” — hirdeti Prohászka pályájáról írt kiváló könyvében Schütz Antal.

Későbbi küzdelmeinek előmérkőzéseit benső területen, önmagával vívja meg a vezetőjelölt ifjú. A hivatás mérkőzik benne gyáva, visszarettenő, kialakulatlan énjével. Nincs csodálkoznivaló azon, ha a hivatás első kopogtatásait figyelő ifjú egyideig maga sem tudja mire vélni a belső világában végbenő forrongásokat, amelyeknek gyakran lehangoltság, kapkodás, ingerült kedélyállapot, aggályosság, kishitőség szokott velejárója lenni. Avatott lelki vezető előtt nem ismeretlen ez a lelki állapot. Vigasztalódásodra megírom, hogy ez a forrongás az ifjú kibontakozási korszaka, amelyen éppen a tartalmasabb és erősebb egyéniségeknek kell átmenniök. Az ifjú sokszor maga sem érti önmagát. Kedélyvilága hullámszik; hadilábon áll az emberekkel; sokszor az elvekkel sem tud mit csinálni; igazi megértésre nem talál és így vergődéseivel magára marad: kiforratlan ítéleteire és még biztos mederbe nem jutott lelkiismeretére. Nem is csoda, ha tapogatózásaival néha a dolgok mellé fog, ha okoskodásaival néha zsákutcába jut, vagy ha a forrongási időszak szürkületében fejfel a falnak megy és alaposan megüti magát!

Ragadjunk ki néhányat ezekből a kemény küzdelmekből!

Az első tépelődéseket mindjárt a hivatástudat jelentkezése okozza. Az ifjú előtt a hivatástudat

fellobbanó fénye mellett gyönyörűnek tűnik a fel-
tároló jövő, kevéssel később azonban elemi erővel
tör fel benne a merész feladattól való *visszarellenés*
és a *szinte leküzdhetetlennek látszó tehetetlenség-
érzet*. De a hivatástudat újból és újból jelentkezik.
Birokra kel ezekkel a kicsinyes, belső gátlásokkal.
Ilymódon azután derült órák és borult kedélyű
napok, féktelen magábanbízás, majd önmagának
sárga földig való lekicsinylése váltja egymást, a
szerint, amint ebben a párviadalban a hivatás vagy
pedig a feladattól idegenkedő önféltés kerekedett
felül.

Hasonló ez a lelki harc Jeremiás próféta belső
viaskodásához, amelyről határozott képet ad írá-
sában:

„Igy szólt hozzám az Úr: Prófétának rendelte-
lek a nemzetek között. — Erre én így szóltam: Jaj,
jaj, jaj, Uram, Isten! Ime, nem tudok beszélni, hiszen
még gyermek vagyok! — És mondotta nekem az
Úr: Ne mondd azt, hogy: gyermek vagyok, mert
bárhová küldelek majd, te elmégy... Ime, én ma
nemzetek és országok fölé állítalak, hogy gyomlálj
és rombolj, hogy szétszórj és széthányj; hogy
építs és ültess!” (Jer. 1, 4—10.)

Hány fiú fogalmazza meg hivatása ellen első
ellenvetéseit hasonlóképen: Hiszen még gyermek
vagyok! Semmit sem tudok, fiatal, felkészületlen
vagyok ilyen feladatokra!

Vigyázni kell: nem szabad elaltatni a hivatást
ezzel a szólammal, nem szabad a vele való összefor-
rást későbbi időkre halasztani! *Ne engedd, hogy el-
hatalmasodjanak rajtad a termékeny ifjúság leg-
adázabb ellenségei: a félelem, a gyávaság, a fel-
adattól való megfutamodás!* Inkább imádkozzál lelki
világosságodért, és csendes sétáidon, naplóírásod-
ban merülj el ezekben a gondolatokban és türelem-
mel várd eszméid tisztulását, elhivatottságod kifej-
lődését! Idővel megjön majd a lehiggadás és meg-
állapodás is!

Ismét magába mélyed az ifjú és újabb akadályokat fedez fel magában, amelyeket egyes pillanatokban érvényesülését lehetetlenné tevő akadályoknak lát. Eszébe jut szegénysége vagy a családi életüket emésztő belső baj, amely a nagyrahivatott lélek kibontakozását semmiképp sem segíti elő. Eszébe jut mérsékelt műveltsége, amelyen még igen nagy hiányokat észlel. Ezek a sötét gondolatok egyideig nem hagyják szóhoz jutni az ifjúnak időnként felfeléledő optimizmusát. Pedig ha igaz Kornis állítása, hogy „*a hivatástudat maga az optimizmus*”, akkor ezek a sötét gondolatok és reménytelenségek gyilkolói a hivatástudatnak!

Mélyebb megfontolások után, különösen azokban az órákban, amikor valamilyen vallási élmény, egy nagy emberrel való beszélgetés, vagy valamilyen lélekbemarkoló könyv életre rázza az ifjút, másképp látja ugyanezeket a nehézségeket. Elismeri és bízik benne, hogy tervszerű jellemfejlesztéssel sorban hatálytalanítani tudja e gátló körülményeket. A családi életben szerzett szomorú tapasztalatai megmutatták neki, hogy mit nem szabad tennie, belső életét pedig végeredményben mélyebb és komolyabbá tették. Hiányos műveltségét fiatalkora eléggé magyarázza; szorgalmas tanulással, lankadatlan önképzéssel sorban pótolni tudja a hiányokat. A szegénység pedig csak azoknál gátló körülmény, akikben nincs szemfülesség, akik ölbetett kezekkel és szegénységükön sopánkodva, nem is nyúlnak a továbbképzésüket esetleg lehetségessé tevő megoldások után. Utánjárással, összeköttetések kitarató keresésével, főleg pedig szorgalommal és tehetséggel igenis, boldogulhat a szegénysorsú fiú is. Ezt a szegénysorból naggyá nőtt férfiak egész sora igazolja:

Stephenson, a gőzgép feltalálója napszámosnak volt a fia. Canova, a világhírű szobrász, kővágó legény volt egy kőfejtőtelepen. Tintoretto ruhafestő, Giotto pásztorgyerek, Herschel jelentéktelen zenész,

Newton és Laplace egyszerű parasztfiú volt. Lincoln ifjúkorában napszámos, favágólegény volt, tehetségével az Egyesült Államok elnöki székébe emelkedett. MacDonald, aki háromszor is az angol világbirodalom élére került, egy kis skót halászfalu fia, aki az autodidaxis útkeresésével jutott el nemzete legnagyobb férfiai közé. Hoover kilencéves korában apátlan-anyátlan árva, állatokat etet és gazdasági munkát végez egy farmon. Mindenáron kitiporta, hogy tizenhét éves korában egyetemi hallgató lehessen. Mint egyetemi hallgató egy mosóintézet alkalmazottja, aki kerékpáron összegyűjti a szennyes ruhákat. Óriási küzdelmek után az Egyesült Államok elnöke lett. Mussolini, kovács fia, aki gyermekkorától nélkülözéseiről ezt vallja: „Jó nevelő az éhség! Majdnem sohasem volt hús az asztalunkon.” — Az egyháziak közül ide illő példa IV. Adorján pápa, aki szegény hajósnak volt a fia és éjszakánként gyertya hiányában az utcai lámpásoknál olvasta könyveit. Egyik legnagyobb pápánk, VII. Gergely ács gyermeke volt. Magyarország hercegprímásai közül is többen iparos- vagy földművescsaládból nőttek ki: Vitéz János érsek szegény tót földműves gyermeke, Csernoch János hasonlóképen, Serédi Jusztinián hercegprímásunk atyja cserepesmester volt. Iparoscsalád gyermeke volt Vass József miniszter is, valamint Seipel Ignác, Ausztria nagy kancellárja!

A szegénység nem szégyen; csak kényelmetlen, mint a szűkre szabott ruha. A szegénysorból nagyra törő fiú nehéz útra vállalkozik, mert *mindent a maga erejével kell elérnie*, de éppen ez az öntevékenysége teszi önállóvá és éppen ez a hatalmas önnevelő munka érdemesíti őt mások irányítójává!

A betegség, testi fogyatkozás is elkészeríti és jövője szempontjából keserű lemondásra készíti a fiút, de hozzátehetjük: csakis a könnyen megalkuvó fiút! Kisebb fokú testi hiba nem lehet akadálya annak, hogy akár szervezésben, sőt sok mozgást

követelő munkakörben is meg ne állja helyét az ilyen vezető. Úgy meghatott egy derék katolikus ifjú példája, akit jeles agitátori készséggel áldott meg az Isten, és fiatal éveit az érettségizett ifjúság összetartására és a munkásifjúság szervezésére akarta szánni. Dadogását valóságos újkiadású Demosthenes módjára iparkodott leküzdeni. Kievezett a határba és ott verseket szavalt jó hangosan; Coué önszuggesztiós módszerével szoktatta magát folyamatos, nyugodt beszédre. Elérte azt, hogy egészen elfogadható beszédeket tart, meggyőző tehetségével sokakat nagyon eredményesen befolyásol, és az emberek nagyon szeretik.

Kegyélettel gondolok itt Harangi Lászlóra, aki gyermekkorá óta béna volt, mégis végigtanulta és elvégezte a gimnáziumot, doktorátust szerzett az egyetemen, és ez a tolókcocsijában, tengődő férfi sok embernek, cserkésznek volt nevelője és szórakoztatója mint író, — a gyermekek hatalmas táborát irányította mint lapszerkesztő. Ennél meghatóbb csak az a genfi férfi lehet, akiről évekkel ezelőtt megemlékeztek a lapok: mérgezés következtében lábait és kezeit le kellett vágni, úgyhogy csak fejből és törzsből állott ez a tolókcocsira kárhoztatott szegény emberroncs. Műkézzel azonban megtanult írógépelni és könyvet írt az egészséges emberek számára a türelemről, hogy a szenvedéseket hogyan kell elviselni.

Ime, ezek a betegek is vezérférfiak, bár a szónak nem a megszokott értelmében. Embertömegeket irányítottak, és főleg fogatkozásaik legyőzésével, az akaratnak és lelki erőnek átlagonfelüli példamutatói voltak! Roncs volt a testük, de a lelkük világító lélek volt. Ha pedig vezetőnek lenni annyit jelent, mint másokra hatást gyakorolni, akkor ezek is vezérférfiak voltak!

„Egészséges lélek, zárják, ahová tetszik, piszkos padlásszobába, kopott kabátba, beteg testbe vagy akárhová, — mindig megőrzi istenadta, el-

rabolhatatlan szabadságát; azt a jogát, hogy nehézségeken diadalmaskodjék, dolgozzék, sőt még örüljön is!” — tanítja Carlyle.

E lelkesítő példák alapján mondjuk ki tehát a tételt, hogy *egészséges lelkű fiú számára nem létezhetnek olyan akadályok, amelyekkel eredményesen meg ne mérkőzhetne*. Aki viszont e gátló gondolatokra hallgat és azokban elmerül, valóságos szellemi harakirit, lelki öngyilkosságot követ el, mert elpusztítja magában az ifjúkor legszebb eszméit, legnemesebb kedvteléseit!

Lelki tehertételek

Az élre törekvő ifjú magára alkalmazhatja Prohászka elszánását: „Egy örökkévalóságra szóló műhöz fogtam. Keresztülviszem az utolsó pontig!” (Soliloquia.)

Elképzelhető-e, hogy az ilyen férfi-tölgyfák helyszorítása, felnövekedése zavartalanul és feltűnés nélkül történik? Ha a fiú az erkölcsi magasságot is beletervezi jövőendő vezérferfiúi egyéniségébe, — s ezt másképp el sem tudom képzelni — akkor vegye tudomásul, hogy minden jó ügy elszánt ellensége, *a gonoszlélek elfogató parancsot ad ki ellene és mindenképen meg akarja buktatni őt*. Ez természetes is, hiszen ez az alakulóban levő férfi a jövőben tömegeket akar elcsatolni a sötétség táborából; az ilyen ellen végsőkéig menő ellentámadást indít a sátán. Itt a magyarázata annak, miért kell néha óriási kísértéseken, lelki harcokon, esetleg kisebb botlásokon is keresztülmennie annak, aki a jó ügy táborában élharcos akar lenni!

Ennek a megindított pokoli ellentámadásnak első tankcsapdáiba már a felkészülés éveiben beleütközik az ifjú s nem tud oly ütemben előrehaladni, mint szeretné.

Egyik ilyen csapda: *a türelmetlensége*.

Már a felkészülés éveiben is szeretne kitűnni,

hogy mindenki csodálja, az életbe kikerülve pedig egy-kettőre el akarja foglalni kiszemelt vezetőhelyét. Az élet azonban megálljt int e nagy mohóság felé; a fiú kénytelen belátni, még nem jött el az órája.

Sokszor egészen nyilvánvaló, hogy a Gondviselés is azt akarja, hogy lassan, küszködve haladjon előre a férfi. Várj! — szokta néha mondani az Isten azoknak a lelkeknek, akiket valamire kijelöl. A száguldó gépkocsi könnyebben árokba fordul, mint a józanul vezetett autó. Isten nevelőiskolájából nem kerülhetnek ki gyári munkák, szedett-vedett, gyorsforralón készített, félművelt egyéniségek! *Az ifjúnak türelemmel kell várnia az időre, amikor előléphet az ismeretlenségből s amikor előadhatja mondanivalóit!* Ne keserítse el tehát, ha mások, esetleg nála fiatalabbak és tehetségtelenebbek megelőzik! A gyors ívelésű pályák könnyen összeomlanak! Sok gyorsan beérkezett tehetségnek éppen az volt a vesztesége, hogy gyorsvonati sebességgel és küzdés nélkül vágatott be az érvényesülésbe! A lassúbb karrier biztosabb és jobb alapozású! Mások gyors beérkezésének láttára tehát fogd le gondolkodásodat és ne engedj helyet az irigységnek, féltékenykedésnek, elkedvetlenedésnek, biztasd magad ezzel: még nem jött el az én órám!

Ez a türelmetlenség alapján véve sokszor nem egyéb, mint a magány természetes következménye, a fiatalos tettvágy dörömbölése börtöne ajtaján, ellenállhatatlan vágy az emberek után. *Ilyenkor szokott Istenhez közelebb menekülni a férfi.* Ezek a magános órák, az elhagyatottság napjai a kereszt alá vezetik az embert. Ilyenkor kerül a férfi munkasztalára a kereszt, — ha ugyan még nem volna ott — és *a kereszt ihletésével még ez az ideges állapot is elviselhető*, s az a munka is, amelyről az ifjú magában már többször megállapította: nem bírom tovább, — menni fog!

A várnitudás elengedhetetlen kelléke a vezetőjelöltnek!

Visszajáró emlékeivel lehangoló szerepet tölthet be a vezetőjelölt életében régebbi élete, *a multja is*. Sok fiú szomorúan hivatkozik a multjára és úgy beszél régebbi énjéről, mintha ő lett volna a világ legnagyobb gazembere. Itt azonban nem azokról beszélek, akik mások csábítása folytán vagy saját rosszakaratukból súlyosan elbuktak az erkölcsi élet terén! Ez a könyv nem ezek számára készült! Azokra az értékes fiúkra gondolok, akiknek ez a multa való visszaemlékezésük nem egyéb túlzott önlelkicsinylésnél, akiket kamaszkori magános vétkezésük vádol a multból vagy akik még szédítőbb lejtő szélén állottak már és elvesztek volna, ha Isten be nem avatkozik életükbe. Ezek az egyébként sokszor nagyon tartalmas fiúk gyakran emlegetik és őszintén megsiratják ezt az időt, amikor tudatlan, ostoba fejvel a bűnnek éltek és legszívesebben tűzzel-vassal pusztítanak ki életükből ennek a korszaknak még az emlékét is. Azt kell mondanom, lábalj ki ebből az ostobaságból, ha még nem szabadultál volna meg tőle teljesen, s aztán mondd Szent Pállal: *„Elfelejtetem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előttem van!”* (Fil. 3, 13.)

Ki tudja, mire volt jó multadnak ez a zsákutcája! Figyelmeztetni fog mindíg, hogy a tested súlyos teherként, hogy az érzékiség benned is dolgozik, és jövő terveid kialakításánál ezt is foglald bele számításaidba. Talán éppen azért működik benned erősebben, mint másokban a test indulata, hogy átlagonfelüli tehetséged, Istentől kapott megvilágítások el ne ragadjanak a felfuvalkodottság, öntetszelgés jéghegyeire, ahonnan hűvös megvetéssel néznéd küzdő, egyszerű embertársaidat. *„Hogy a kinyilatkoztatások nagysága kevélyé ne tegyen, tövis adatott testembe, a sátán angyala, hogy arcomba üssön!”* (II Kor. 12, 7.) Meg akar óvni az Isten a dicsőséghajhászásnak napoleoni méreteitől,

amelynek vége ez a megalázó letündöklés volna,
amelyet kiváló költőnk is megénekelt:

„A népek fényes csalatásba merülve imádtak,
S a szent emberiség sorsa kezébe került,
Ámde te azt tündér kényednek alája vetetted,
S isteni pálmádat váltja töviskoszorú.”

(Berzsenyi: Napoleonra.)

Talán azért vezetett Isten szakadékok szélén,
hogy megértsd az embereket és ne vesd meg azokat,
akik az erkölcsi élet szikláin ronccsá zúzták magukat.

Néha reszkető félelem fogja el az ifjút, ha jövőjére gondol. A multjából épp azt a tapasztalatot hozta magával, hogy ha kifelé akarathős és megcsodált alkotó ember is, *ösztönélete területén ő is csak gyarló ember*, akivel mint játékbábbal bánik a testi hajlam, ha nincs résen és ha nem elővigyázatos. Iszonyattal gondol arra, hogy egyszer el fog bukni, s hogy vele együtt összeomlik minden, amit épített. „Trepidare virginum est!” Ez a félelem éppen a tisztaságra törekvő szűzies lelkeket jellemzi. Ne aggódj a felől, mi lesz veled negyven-ötven éves korodban. Törődj azzal, hogy itt és most megállj a helyedet! Ki tudja, Isten terveiben benn szerepel-e, hogy ezt az életkort elérd. Tedd a kötelességedet, és önmagad ereje helyett az Istenben bízzál!

Néha éppen azokat engedi fiatalkorukban megkísérteni az Isten, akiket nagy lelki vezetőkké vagy nagy írókká, művészekké akar nevelni, hogy a földi élet pokoli förtelmeibe vetett bepillantásuk nagyobb emberismeretre, az emberek iránt több megértő és megbocsátó szeretetre indítsa őket. Az ilyen vezetőjelölt tartalmas, mély lélek lesz, aki a legnagyobb bűnösre sem tud követ vetni, mert ezt gondolja: „Istenem, — talán én is elbuktam volna az ő helyében hasonló helyzetek és kísértő körülmények között! A hajlam legalább is megvan rá bennem!...” Az ilyen megértő emberbarát gyóntatószéke elé azzal a bizalommal térdelnek az emberek, hogy itt

az isteni megbocsátáson kívül meleg emberi szeretetet is találnak, — ha világi vezető volna az illető, jósága, együttérzése meghódítja az elvetemülteket is, *ezreknek, tízezreknek lesz rajongott vezetője!*

S Z Á R N Y P R Ó B Á L G A T Á S O K

Virágba borult gyümölcsfák

A világhírű katolikus sajtóvezér, Veuillot virágzásba borult fának nevezte az alakulóban levő fiúlelket. Most még csak poétikus tavaszi látvány ez a virágzó gyümölcsfa, de már termelődnek benne a gyümölcsöket érlelő erők. Ránézünk az ártatlan virágszirmokra, könnyű és finom az illetésük, mint a pilléé, de már előre látom a nyarat és az őszt, amikor a rügyek helyén zamatos, dús gyümölcsök húzzák majd lefelé az ágat.

Sok tevékenykedő diákban, úttörő munkásifjában előre láthatjuk az eljövendő világi apostolt, a közélet katolikus vezetőegyéniiségét. Vezetőélre való hivatottságának ugyanis a legtöbb fiú már kisebb korában, fejlődése éveiben is tanújelét adja. Akárhány életrevaló kongreganista diák mint prefektus, új életet hoz az egyesület tespedésébe, összetartja, foglalkoztatja, serkenti a fiúkat. A másik meg úgy megkedvelteti magát cserkészőrsével, hogy cserkészei rajongnak érte és mindent megvalósítanak, amit csak elhatároz. A harmadik az önképzőkörben élre jutva, olyan ütemet visz a munkába, hogy még a lusták is kedvet kapnak a vállalkozásokhoz. Kétségtelen bizonyságok ezek az ifjú szuggesztív befolyásoló erejéről, kitartásáról és szervezőkészségéről, egyszersmind intés a fiú számára, hogy olyan pályára készüljön, ahol ezeket a megfizethetetlen értékes képességeket használni tudja, és intés az előljárók számára is, hogy erre az értékre különösen vigyázzanak.

Egy frissen érettségizett diák utánjárásával mozgásba hozta az illető vidéki város összes közép-

iskoláinak kongregációit. Ugyanő közel háromszáz példányban terjesztette egyik olcsó ifjúsági lapunkat. Egy másik diák a karácsonyi ünnepek előtt könyvakciót szervezett a gimnazisták körében és a fiúk félezer pengőért vásároltak a katolikus könyvkiadónál könyveket. Egy fiatal kereskedőség a KIOE meggyőződéses úttörőjeként táborba gyűjtötte városa munkásifjait és ügyesen együtt tartja őket. Egy vezetőnek készülő diákifjú gyengébb tehetségű diákok oktatásával, továbbá irodalmi pályázatokkal, szorgalmas nyelvtanulással és külföldi levelezésekkel olyan kitűnően felépített angliai és franciaországi tanulmányutat bonyolított le, hogy csak a legnagyobb tisztelettel lehet nyilatkozni akaraterejéről, kitartásáról és ügyességéről.

Egyik-másik fiúról diákkorában már határozotlan megállapítható, hogy nagyra hivatott egyéniség bontakozik ki benne. Kossuth Lajosról már diákkorában megállapította egyik tanára, mikor az ifjú erős önképzését észrevette (folyton tanult, olvasott, idegen nyelveket gyakorolt): „A Dominus Kossuthból országháborító lesz!” Simor hercegprímás a Rómából hazatérő fiatal Prohászkaról is megjósolta: „Meglátjátok, ebből a fiatalemberből nagy ember lesz!” Mercier bíboros már diákkorában felállította híressé vált és későbbi, nagyvonalú életében gyakorolt elvét: „Engedelmeskedni, dolgozni, akarni és szerezni.” Veuillot már tizenkilenc éves korában lapszerkesztő lett és jeleit adta későbbi sajtóvezéri tehetségének. O'Connell Dániel, Irország vallási és nemzeti szabadsághőse már diákkorában agitál a külön ír parlamentért és vallásszabadságért és nyíltan hirdeti: „Én egyszer még megmozgatom ezt a világot!” A világháború egyik legkimagaslóbb szabadsághőse, Pilsudszky már gimnazista korában életeszményének vallotta a lengyeleknek orosz iga alól való felszabadítását. Curzon lord már középiskolás korában, később mint oxfordi egyetemi hallgató Indiáról és Kelet-Ázsiáról végez beható tanul-

mányokat. Mint az ázsiai kérdések mániákusa, később írni kezd és a könyvek egész sorozatában elemzi e kérdéseket. Végül India alkirálya lett. Tisza István tizenhétéves korában már ugyanazokat a politikai elveket fejtegeti, mégpedig ugyanazzal a szókincssel, mint később, miniszterelnök korában. Vass József rendkívüli egyénisége már gimnazista korában nyilvánvaló volt. A gimnazista-kispap Tóth Tihamér, aki nyári szünidejében összetoborozta és kirándulásra vitte a gyermekeket, a későbbi ifjúsági vezér Tóth Tihamér árnyékát veti előre. A Zászlónk folyóirat régi évfolyamaiban megtalálhatjuk a gimnazista Koudela Gézának, a későbbi kiváló egyházzenesésznek, a felejtethetlen rádióriporternek énekkari művét, valamint világhírű költőnknek, az akkor még gimnazista Mécs Lászlónak verseit! Egy most is élő, állami ösztöndíjas történetírónk, aki két hatalmas kötetben adta ki egyik vármegyénk remekbe készült monográfiáját, elmondotta, hogy e nagyszabású műve előtanulmányait diákkorában kezdte. Valamelyik nyomdában egy hatalmas, nyomdailag elrontott anyakönyvet kapott ajándékkul, s ebbe jegyezte fel azokat az adatokat, amelyeket vármegyéje városaival, községeivel kapcsolatban olvasott. Az összegyűlt hatalmas anyagból nem volt nehéz összeállítani nagyszabású könyveit, amelyek szerint ez az író az illető vármegye történetének legalaposabb ismerője.

Eljárásukból az elinduló fiatal tehetség a következő három gyakorlati tanulságot vonhatja le: A vezetőszerepre készülő fiúnak legyen 1. *érzéke saját tehetségének és legfejlődésképesebb hajlamának helyes megismeréséhez.* 2. *Legyen ereje a saját fejlődése útjában álló gátlások és akadályok legyőzésére.* 3. *Válassza meg a helyes eszközöket, amelyekkel a rendelkezésére álló tehetségeket teljesítő-képességük határáig kifejlesztheti.*

Élesen meg kell különböztetnünk ezeket a tehetséges ifjakat azoktól a nagyhangú ifjú óriásoktól,

akik mindenféle ostoba próbálkozásokkal és nevetéses kezdeményezésekkel vonják magukra a figyelmet (egyesületalapítás, külföldi expedíciós tanulmányút, lapkiadóvállalat, filmvállalat stb.), s akik itt akarják levezetni érvényesülési felajzottságukat. Ezek az ifjak a tanulásban legtöbbször botrányosan rosszak, viselkedésük léha, úgyhogy senki sem veheti őket komolyan. A nagyrahivatott és igazán tehetséges ember nem a szájával, a hangosságával és tervei dobraverésével hívja magára a figyelmet, hanem elvégzi köteles teendőit, csendben dolgozik egyéni programján és *akkor lép nagyobb nyilvánosság elé, amikor már tettekre és eredményekre tud hivatkozni.* Ezek a tettek minden dicsekvésnél és hangosságnál is eredményesebben hirdetik, hogy ez a fiú nyeresége lesz az Egyháznak és a társadalomnak!

Összeütközés az emberekkel

A küzdőtérre lépő ifjú már első lépéseinél észreveheti, később pedig a férfikor célirányos küzdelmeiben gyakran tapasztalhatja, mégpedig éppen a sikerek idején, hogy az emberek vegyes érzelmekkel szemlélik igyekezetét; egyesek helyeslik és támogatják munkáját, mások esetleg ellenzik és támadják, legtöbbször azonban közömbösek maradnak megnyilatkozásai iránt. Ez még nem volna baj; de a vezetőjelölt azt is tapasztalja, hogy akik pártján vannak, nem mernek kiállani mellette, — ugyanakkor viszont az ellenzők ádáz dühvel támadják és mindent megmozgatnak, hogy lehetetlenné tegyék működését; a közömbös tömeg pedig lajhár-terpeszkesedéssel ásítja: Már megint valami újat akarnak! Minek az? Hagyjanak békében minket! — A sikerének örülő fiút kellemetlenül érinti ez az ajkbiggyesztő lefitymálás és a rosszindulatú akadálygördítés. Nézd csak az itt levő képet: mily odaadó lelkesedéssel igyekszik megnyerni társát eszméinek

a diákapostol, — mennyire átfűti az egészséges munkakedv, mennyire tükröződik tiszta arcán a nemes és magasabbrendű eszmékért lobogó lelkesedés. A háttérben a begyepesedett agyú ellenzők, a lesajnálók élcelődnek a diákapostol fölött — ők, akik már mindenben túl vannak, akik előtt gyereknek számít az, aki dolgozni, szervezni, fáradni tud a jó ügyért!

Legyen mindenkorra vigasztalód az a tudat, hogy az ilyen ellenzékieskedés, valamint a *más véleményűekkel való összeütközés annyira magától értetődő és elmaradhatatlan velejárója a mozgalmi emberek működésének, hogy ezekhez hozzá kell szoknod, sőt valósággal számítanod kell rájuk.* Ha nem dolgoznál, akkor egész biztos senkivel sem gyűlne meg a bajod, mivel „nem sok vizet zavarsz”; de éppen a tevékenységeddel megindított hullámok és a meggyőződéses beszédeddel felkavart kedélyek híre felzavarta szundikálásukból azokat, akik talán sohasem tettek semmit, de mindenütt ott teremnek, ahol lehurrogásról és valakinek megbuktatásáról van szó.

Vannak, akik nagyon szeretnek és dicsérnek mindaddig, míg nem alkottál semmi különöset; de mihelyt tehetségedet kibontani kezded és valami érdemes eredményt mutatsz fel, ócsárolni kezdenek és ellenzőid lesznek. Nem állítom, hogy ez az összeütközés feltétlenül megtörténik — de mint eshetőségről, okvetlenül beszélnünk kell róla. A veled egykorúak nem tudnak belenyugodni abba, hogy kitűnsz közülük és olyan érdemes működést fejtess ki, amelyet ők még akkor sem tudnának utánozni, ha minden erejüket megfeszítenék; az idősebbek nem nézik jó szemmel, hogy egy fiatal tehetség tűnt fel a látóhatáron és újszerűségével háttérbe szorítja az ő dicsőségeiket. Talán nem is ismernek közelről, mégis kézzel-lábbal tiltakoznak ellened, nevetség tárgyává teszik igyekvésedet s ha ez nem elég, a legpiszkosabb eszközökkel, koholt vádakkal és rágalmakkal iparkodnak felrobbantani felfelé ívelő pályádat. Igen, ez az

emberek elintézési módja: akit tehetség dolgában nem tudnak felülmúlni, vagy legalább is elérni, azt a porba rángatják és a sárba tiporják, hogy ők kerekedjenek felül.

Először csak nevetnek: „Mit akar ez a gyerek?” — később, ha látják, hogy híveid és elismerőid száma nőttön-nő, legélesebben ellened fordulnak és ha csak tehetik, elgáncsolnak. Százszorosán jaj a fiatal tehetségnek, ha esetleg éppen egy olyan nagy tehetségű vezetőember mellé kerül, aki nem bírja elviselni a tehetséges emberek közellétét és mindenképen lehetetlenné teszi azt, akiben különösebb képességet szimatol s aki új csillag akar lenni a helyi érvényesülés égboltozatán, amelyen eddig ő volt a korlátlan úr.

A hírnév terjedése a magasra törő fiatal tehetség első boldogító sikere, amely egyeseknek szemet szúr és felkelti irigységüket. Egyeseknek fáj az ifjú tehetség szerencséje, sikere, irigylük tőle a nagyrabecsülést, a felkapottságot. Jelentkezési módjai:

1. *Gondolkodásban.* Az emelkedettebb gondolkozású ember igyekszik harcolni a benne burjánzó féltékenység ellen, de mérsékelt sikerrel. Időnként mégis kirobban belőle félreismerhetetlen féltékenysége. Ez az indulat hasonlít a fortyogó lávához; folyton attól kell tartani, hogy kitör. Alkalomadtán meglepetésszerűen elő is tör s akkor megrázó meglepetést hozhat egyesek számára.

2. *Ellenakcióban nyilvánuló féltékenység.* Más sikereinek láttára bizonyos versengésre buzdul a féltékenykedő. Minden igyekezetével magára akarja vonni a figyelmet. Az ilyen előljáró simulékony munkatársakat szeret, — lehetőleg minél mérsékeltabb tehetségűeket — akiknek nincs egyéni véleményük s akiktől nem kell féltenie állandó szellemi fölényét. Ha véletlenül tehetséges fiatal kerülne hatáskörébe, annak olyan beosztást ad, hogy szegénynek még az élettől is elmegy a kedve.

3. *A durvaságban nyilvánuló féltékenység.* Csi-

pős, sértő megjegyzések, bántó célozgatások röpködnek a levegőben. Az elöljáró és a hasonlókép féltékeny munkatársak az érintkezésben és a szóváltásokban szinte hihetetlenül durvák és faragatlanok.

4. *Gőzhenger-módszer.* Jelszó: lehangosítani a fiatal tehetséget, kiirtani még az emlékét is! Tünetei: Különböző ok nélkül elhelyeztetik más állomáshelyre a fiatalembert; elöljárói előtt befektetik. Ha lehet, az embereket távoltartják vagy egyenesen eltiltják tőle. Megalázó munkákat végeztetnek vele. Kelepcéket állítanak, hogy rajtaüthessenek. Terveit kikémelelik és megtorpedózzák. Esetleg elképesztő vádakat emelnek ellene, amelyek hallatára halálra ijed a fiatalembert: a rágalmak özönével igyekeznek útkülből elseperni.

Teljesség kedvéért érdemes megjegyezni, hogy a féltékenykedő ember a körömszakadtáig képes tagadni, hogy ő féltékeny volna, mert érzi, hogy közönséges, alávaló eszközökkel dolgozó vetélytárssá aljasult.

Nehéz órák ezek, a vezetőférfi legkeserűbb órái, mikor *azoktól kap arculcsapásokat, akiktől megértést és szeretetet várt.*

Sok esetben éppen a jók részéről jönnek az üldöztetések. „Ha megvetnek, becsmérelnék, vádolnak a rosszak, ez valóságos nyalánság” — mondja Szalézi Szent Ferenc. — „De megvettetés tűrni, rossz bánásmódban részesülni a jó emberek, elöljárók, barátok, rokonok részéről, ezen fordul meg minden, itt forog kockán az igazi erény!” Az embernek sokszor éppen saját házanépe a legnagyobb ellensége. Tanú erre a szentek élettörténete is. Szent Cirillt a püspökök zsinaton megfosztják püspöki székétől és mint eretneket, elítélik. Aranyszájú Szent Jánost erkölcstelenséggel vádolják. Szalézi Szent Ferencet meggyanúsítják, hogy egy félvilági hölgygel viszonyt tart. Szent Benedeket saját szerzetesfiai akarták megmérgezni. Assisi Szent Ferenc annyi megbántást kap szerzetesei részéről, hogy lemond a rend-

főnökségről. Ugyanőt általános helynöke saját műve megrontójának bélyegzi. Pádai Szent Antalt, Loyolai Szent Ignácot börtönbe vetik. Keresztes Szent Jánost szerzetestársai ostromozzák, szidják, börtönbe zárják, éheztetik. Lig. Szent Alfonz főüldözője egyik buzgó rendtársa volt, aki szent rendalapítóját célzatos és rágalmazó jelentések által igyekezett tönkre tenni, úgyhogy Szent Alfonzot valósággal száműzték saját alapításától. Az ilyen, jóktól érkező támadások mély sebet ütnek a lelkeken. Mégis hinnünk kell azt, hogy egyébként jóakarató testvérünk nem gonoszsgából tör ellenünk, hanem más okokból. Megszívlelésre méltó Suso Henrik idevonatkozó, vigasztaló gondolata: *„Nem kell hinned, hogy testvéreid között igazi Júdások vannak a szó igazi értelmében, hanem Isten munkatársai, hogy téged megpróbáljanak a te javadra.”*

Ezek a támadások valóságos ciklonok, amelyek a lélek földrengéseit idézik elő. Felkészülten kell várnia a fiatal tehetségnek ezeket a nehézségeket és elsősorban a lélek alázatosságának és szelídségének sokszor nagyon is hatásos fegyverével kell válaszolnia ezekre a tajtékzó indulatokra; — de ha kell, a visszavágás fegyvereihez is értenie kell, hogy lelkesedését szét ne kaszabolják ezek az alávaló bánásmódok. Ha tehát *agyonhallgatják* őt, ne felejtse, hogy éppen ez az agyonhallgatás mutatja, hogy teljesítményében volt valami értékes és figyelemreméltó. Ha ugyanis közepes lett volna, vállveregetően gratuláltak volna az emberek, ha pedig rossz lett volna, kritikájukat nem hallgatnák el. Így azonban a hallgatásuk jelzi, hogy agyonkritizálni nem tudják, dicsérni meg nem akarják, tehát keserű irigységükben inkább hallgatnak.

Ha lehetetlen helyzetbe taszítják, olyan munkakörbe állítják az embert, ahol kitűzött célját aligha tudja munkálni, — olyan ez a helyzet, mint mikor leég a házunk, amelybe rengeteg munkát öltünk. Az ilyen elemi csapások esetére biztosítani kell ma-

gunkat, hogy teljesen tönkre ne menjünk. A felkészülés idejének apró csalódásai, kisebb-nagyobb igazságtalanságainak elviselése felkészít az ilyen eshetőségekre, úgyhogy az előiskolai edzés után nem roppanhatunk össze.

Olyan munkakörbe állítanak, amelyhez nincs kedvünk? Tessék kedvet teremteni hozzá és megmutatni, hogy ebbe a munkába is kedvvel beledolgozod magad. Sokoldalúságodnak ez a munkakör is javára válik!

Eltiltanak a munkától? Ha valamilyen hibádba kapaszkodnak és ez a hiba valóban fennáll, iparkodj azt kiküszöbölni minél előbb. Ha koholt váddal, ellenszenvből vagy esetleg minden alap és rászolgáltatás nélkül történik ez a letiltás, tégy meg minden lehető, hogy igazságod világosan előtűnjék, — legrosszabb esetben kérd elhelyeztetésedet. Ha ez nem lehetséges, *tűrj és várj!* Nem vagy elveszett ember, az idő igazolni fog Téged!

Ez a te ideiglenes számkivetésed, Patmosz szigeted, ahol látomásokban tárul eléd a jövő; e jelenések alapján kitervezted munkádat és lelked, szellemed felkészülésével, anyaggyűjtéssel készülsz feladataidra. Szobád és munkaasztalod mégis a Té birodalmad, — mellette nyugodtan élhetsz terveidnek, itt megálmodhatod küldetésed teendőit, mert itt Te vagy az úr! Hidd el, elég terület számodra ez a szűk szobád, munkaasztalod ahhoz, hogy biztos felkészültségű férfiúvá nevelődj! Az sem utolsó szempont, hogy az embertársainktól kapott egészséges poónok, amelyek végeredményben Istenhez terelnek, a javunkra válnak. Lehet, hogy később abból a szellemi tökéből fogsz élni, amelyet az emberektől távol, számkivetésed Patmoszában gyűjtöttél és áldod az Istent, hogy nem engedett gyorsvonati sebességgel érvényesülni, hogy alkalmat adott az elmélyüléshez, időt engedett a lehiggadáshoz és anyaggyűjtéshez. Embertársaidtól eléd gördített akadályaid áthidalásához tedd magadévá Széchenyi elvét, amely

az akaratnak a földi poklokon átgázoló erejét hirdeti: „*Lenyesik szárnyamat, lábamon járok. Levágják lábaimat, kezemen fogok járni. Kiszakítják kezeimet, hason fogok mászni. Csak használhassak!*”

Úgy is lehet, hogy valaki éveken át kénytelen túrni a kiszolgáltatottság jármát, mert teljesen reá nehezedik és elnyomja egyéniségét szeszélyes, féltékenykedő természetű előljárója, aki ellen az ember semmit sem tehet. Ez sokszor rettenetesebb helyzet, mint a véres üldözés! Üldözések idején ugyanis legrosszabb esetben gulássá aprítják az embert, vagy izenként vagdalják le a test tagjait, — de itt, a szellemi terror parancsuralma alatt a legdrágábbat, az ember meggyőződését feszítik naponta keresztre, a gondolkodását tiporják porba — s az ember összehozott fogakkal kénytelen túrni ezt a zsarnokságot. Megoldásra úgyszólván nincs remény!

Jusson eszedbe, hogy még itt is akad egy szövetségesed, egy jóakaród, aki közbeavatkozhatik: *a halál. A halál a nagy Útkaparó, Útegyengető, aki eltakarítja az utunkból azt, aki egyénisége súlyával elállta előttünk az érvényesülés útját!* Egy hirtelen haláleset, vagy az előljáró lassú, fonnyasztó halálos betegsége legtöbbször gyökeresen megoldja a válságot és a fiatalember fölött kiderül az ég.

Ime, hová lettek, akik útját állták? Elfújta őket a szél...

A lassított előretörés módszere

Különféle okok ajánlják, hogy a kezdő ember ne akarjon ajtóstul berohanni az érvényesülésbe és elismerésbe! Ne akarjon máról-holnapra közkedvelt lenni, ne szólja le azokat, akik eddig dolgoztak azon a helyen, amelyre most ő törekszik, és fiatalos hetykeséggel ne éreztesse az idősebbekkel azt az öntelt gondolatát, hogy ami eddig volt, az mind semmi, most jön, az ő beérkezésével a tettek korszaka!

Sok talentumos kezdő, ha önvizsgálatot tartana,

rájönne, hogy azért van oly sok ellenzője, azért kötik meg munkáját, mert ezt az ellenállást maga hívta ki azáltal, hogy bemutatkozásakor vagy elindulásakor „Helyet az ifjúságnak!” jelszóval olyan hevességgel rontott neki az eddigi, megszokott kereteknek és annyira kihangsúlyozta forradalmian új nézeteit, hogy barátok szerzése helyett egész természetesen adódott az ellenhatás. Ilyen prüszkölő diadalmi paripán való belovaglás helyett *a lassított előretörés* módszere ajánlatos. Először *körültekintés, terepszemle, a helyzettel való megismerkedés, barátok, összeköttetések szerzése a teendő.* Eszméidnek nyílt bemutatására is elérkezik az idő, csak várd, figyeld és ügyesen használd ki az alkalmas perceket. A diplomácia egyik aranyszabálya: *Nem sietni!* A vezérférfijelölt is legyen eléggé diplomata: tudjon várni, hiszen ráér, nem kergeti a tatár! Eljön majd az órája, akkor aztán cselekedjék!

Ezekhez a megfontolásokhoz láncszemként kapcsolódik, hogy a fiatal vezetőjelöltnek tervszerű munkával barátokat kell szereznie maga számára. *A barátszerzés* napjainkban elengedhetetlen az érvényesüléshez! Senki sem játszhatja ma a félreértett zseni szerepét: sarokba húzódva, tehetségében kéjelegve és ugyanekkor a világ közömbösségén sopánkodva várná a felfedezőjét, mint alvó Csipkerózsika az ébresztő mesebeli királyfit. A tapasztalat mutatja, hogy *kevésbé tehetséges ember is könnyebben érvényesül, ha megnyerő modorával, rokonszenves bemutatkozásával megszerzi az emberek jóvéleményét, rokonszenvét,* mint a rendkívüli tehetség, aki felrúgja a jómodor és illem szabályait azon a címen, hogy ő lángész és őt ezek a formaságok nem kötelezik; utána aztán, ha nem engedik érvényesülni, félrevonul és adja a megsértett zsenit.

A szárnypróbálgatások idején igyekezzék el-sajátítani a kellemes érintkezési módot, és bizonyos jó értelemben vett körmönfont körültekintéssel, csipetnyi ravaszsággal igyekezzék ügyesen horgára

keríteni még a legnagyobb és megkönyékezhetetlennek látszó halakat is, vagyis azokat, akik egyébként nem szokták jó szemmel nézni a tehetséges fiatalok előretörését. Titkos és szent aknamunka ez a körültekintéssel gyakorolt *alkalmazkodási módszer*, amelynek gondolatát voltaképpen ellenségeinktől tanultuk, akik juhok ábrázatában közelednek felénk, belül pedig ragadozó farkasok. Ellenségeink felé akárhányszor igazi szándékainkat álcázva, farkasok ábrázatában kell közelednünk, hogy befogadjanak maguk közé, belül pedig az Isten bárányai vagyunk. A jezsuiták missziós sikerei igazolják a tervszerűen kidolgozott és használt alkalmazkodási módszer eredményességét. Idegen földön, szokatlan környezetben, alig szelidíthető, elfogult embereket is megnyernek Krisztus ügyének az alkalmazkodó hittérítők. Festékekkel preparálták a bőrüket, ha kellett, hogy bőrük színével se térjenek el a bennszülöttektől; igazi szándékukat el nem árulva, hónapok lassú munkájával, az emberek érzékenységét nem sértve, egyenként hozták Krisztus táborába a legszámottevőbb, legtekintélyesebb embereket. (Lévai: A katolikus hittérítés története, II. k.) Csak gerinccességgel, elveink csattogtatásával, vitatkozásokkal, heveskedésekkel nem megyünk semmire! *Nyugodtan, ellenfelünk véleményét tiszteletben tartva, mindig mosolyogva beszéljünk, sohase heveskedjünk!*

Az emberek megnyerésére alkalmas eszköz a bemutatkozó látogatás. Meg kell figyelni, meg kell érdeklődni az egyes emberek kedvteléseit, kedvelt beszéd tárgyait s ügyesen beszéltetni kell az illetőt; a hiúságot szeretőnek szelíd bókkal a hiúságát legyezzük; az esetleges versenytársunk előtt kissé butának tűnjünk, — világért se rontsunk neki eszméinkkel, inkább fejtelessük ki vele álláspontját és kérjünk tőle tanácsokat; az illető boldog lesz, mert azt hiszi, íme, ettől sem kell félnie, hiszen ez még őtőle kér tanácsot! Végül még meg is kedveli az új embert, mivel oly tanulékonyan hallgatja őt! A leg-

több ember ugyanis nagyon szereti a bölcsességét fitogtatni és boldog, ha másokat oktathat. A személyekhez, körülményekhez való alkalmazkodás és a *lassított bevonulás módszere tehát határozottan figyelemreméltó előnyöket tartalmaz!*

Akadnak ifjak, akik ezt az alkalmazkodást és az egyéneknek ilyen óvatos megkönyékezését az egyeneslelkűség hiányának és hozzájuk nem illő meghunyászkodásnak tartják. Pedig a dolgot másképp is nézhetjük: inkább a társas érintkezés művészetének lehetne nevezni ezt, amely munkánk eredményét hatványozottá teszi, ha a barátkozás mellett is óvatosan mégis a mi célkitűzéseinket valósítjuk meg. Különösen a szociális segítség terén felmérhetetlen előny, ha a szervező egyén sok befolyásos és nyomós szavú emberrel áll összeköttetésben, sőt baráti kapcsolatban. Baráti alapon könnyen áthidalja azt a sok nehézséget, amely a hivatalos érintkezés merev formájában az ügyek halasztgatását, semmibebevését vagy éppen sutbadobását jelentette volna.

Ne ámitsa magát azonban a fiatalember azzal, hogy kivétel nélkül meghódítja magának az embereket. Még az *Úr Jézus működését sem kísérte teljes elismerés és általános pártolás az emberek részéről!* Vannak és lesznek ellenzők, sőt ellenségek, akiknek szemében mindig is száлка lesz a működésed s akik megmagyarázhatatlan ellenszenvből — a nélkül, hogy közelebbről ismernének — mindent elkövetnek, hogy működésedet lehetetlenné tegyék. Ez ne zavarjon munkádban! Ne törődj sokat velük. Magatartásodat illetően pedig fogadd meg vezérünknek, az *Úr Jézusnak* figyelmeztetését: „Szeressétek ellenségeiteket; jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnék és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóikért!” (Mt. 5, 44.)

Talleyrandról, minden idők egyik legszámítóbb emberéről és legravaszabb diplomatájáról tudjuk, hogy *azonnal barátjává szerezte a felbukkanó tehetségeket, akiből valamit sejtett.* Marconi sikereinek

is abban láthatjuk titkát, hogy a levelezésével vagy utazásai alkalmával személyes látogatással is megkereste azokat a már beérkezett embereket, akikkel eszmecserét folytatni ajánlatos volt s akiktől valamit tanulhatott. Így a legtöbb nagyvárosban voltak hívei és lelkes emberei, akik mintha nagykövetei lettek volna, ügybuzgósággal vitték előre ügyét. Ha utazása során egy új városba érkezett, amelyet még nem kapcsolt be munkaterületére, máris azon gondolkodott, milyen eszközökkel, kiknek a megnyerésével lehetne ezt a területet is beiktatni céljaiba. A vezérférfiúnak bizonyos tekintetben ügyes diplomatának és jó üzletembernek kell lennie!

A VEZÉRFÉRFI LELKI ÉLETE

Vezérférfiúság és életszentség

Jézus, a vezérférfi örök példaképe öntudatos kérdést dobott a mindenben hibát kereső ellenségei elé: *Ki fedd meg közületek engem bűnről?*

Az ellentétek harcában semmi sem lehet hatásosabb ütőkártya az ellenfelek kezében, mint mikor a vezérférfi multjából vagy jelenéből olyan szégyenfoltot halásznak elő, amelynek közzététele feltétlenül meg fogja buktatni a vezérférfiút és megingatja a tömegnek a vezetőbe vetett hitét és tiszteletét. Szolgai engedelmességet, meghunyászkodást bármelyik zsarnok ki tud tiporni magának, de *igazi becsülést és tartós lelkesedést, továbbá a népek és egyesek lelkébe mélyen nyúló lelki ráhatást csak annak a vezérférfiúnak működése fog eredményezni, akinek magánélete, jelleme, multja foltatlan s aki az erkölcsi megbízhatóság szilárd alapján áll.*

A feddhetetlen életű, megtámadhatatlan jellemű embert még azok is becsülni fogják, akik egyébként az eszmék harcában szembe kerültek vele és a küzdőporondon elszánt ellenfelei voltak. Mercier bíborosról például nagy ellenfelei, a belga szociáldemokraták így nyilatkoztak hivatalos lapjukban: „Hódolattal hajlunk meg szigorú élete, nemes példája és jellemének erkölcsi nagysága előtt!” Hasonló elismerés hajolt meg gróf Zichy Nándor, Wolff Károly, Seipel kancellár, Ernst Sándor hótiszta jellemnagysága előtt, e vezérférfiak halála után.

Csak annak a munkája lesz időketálló, akinek nemcsak lángeszét és rendkívüli képességeit csodálja meg a tömeg, hanem akit mint embert és jellemet is nagyra becsülnék még azok is, akik egész közel-

ről ismerik őt. Igazság az, hogy *egyes nagy embereket, akik a tömeg előtt a dicsőség és megközelíthetlenség káprázatában tündökölnek, — saját házuk népe semmire sem becsül, mert ismerik magánéletüket, szenvedélyeiket és piszkos ügyeiket, és látják, hogy nagyon is gyarló, nagyon is közönséges emberek.*

Ez a könyv maradandó hatású vezetőemberekért harcol, akiknek igehirdetése és magánélete között nincs ellentét s akiket tehetségükön kívül meggyőződéses vallási életük, példás erkölcsiségük és érintetlen jellemtisztaságuk miatt is őszintén tisztelnek az emberek.

A férfiúnak egyedüli támasza és talpköve, különösen támadások idején, mikor mindenki cserben hagyja és ellenségei egyideig felülkerekednek, erkölcsi kikezdetlensége, érintetlensége. Ezen állva nem bukhat el s ez biztosíték arra vonatkozóan, hogy az esetleg fennforgó látszólagos sikertelenség ellenére is az erkölcsi győzelem mindenképen az övé és idővel igazolni fogja őt a Gondviselés.

A modern katolikus vezetőférfi tehát a jellemtisztaság páncéljában harcol és a szentek, az aszkéták vonásait viseli arcán: Homo Dei, Homo Patriae, Homo Ecclesiae!

A vezetői önnevelés és a vezetőképző tanfolyamok eredményei közt ez a legfőbb különbség: *a hit, a lelkeséggel való átitatottságot csakis komoly és éveken át tartó lelki önműveléssel lehet megszerezni.* Ezt semmiféle gyorsalpoló vezetőképző-tanfolyammal és vizsgaletétellel nem lehet pótolni. Az ifjúságban megszeretett és a férfikorban meggyőződéssel gyakorolt mély lelki élet a természetfölöttség oly áradatával fürösztli a vezetőférfit, hogy elég tartaléka lesz a legtevékenyebb éveiben is, amikor egyébként a sok harc, támadás elkedvetleníti, a folytonos kifelé való munka és a lelki szárazság kiszikkasztja a vezetőképző-tanfolyamon hirtelen ki-nevelt lelki életet.

Az önmagához szigorú, kemény önévelésű férfi a keresztény aszkézis új alakjává vált; az életszentség talajába eresztette hivatása hajszálygyökereit s *a gyakorlati élet ágaiban nemcsak megállja helyét, hanem egymásután foglalja el a vezetőhelyeket.* Lehet, hogy azelőtt csak tengett a jó és rossz között, de eljött az idő, mikor öntudatra ébredt s mikor kigyúltak benne a hivatás első félénk tüzei. Attól fogva ösztönösen és tartós ragaszkodással fordul a lelkiek felé. Isten gyakran azokat is felkeresi, akik Őt nem keresik. Sokszor a legáporodottabb lélek ablakán is bedörömböl a magasabbrendű élet hajnali ébresztése: „Itt az óra, hogy felkeljünk az álomból!” (Róm. 13, 11.)

A magasabbrendű életre való felelősséget a magára talált fiú élete fordulópontjának tartja, s ettől fogva számítja tulajdonképeni életének hónapjait, éveit. A lelki életbe kapcsolt apostoli aktivitás jótékony, saját lelküket gazdagító és rossztól megóvó hatását akkor látják igazán a fiúk, mikor bizonyos idő múltán visszatekintenek régi önmagukra és látják a nagy különbséget akkori lézengésük és mostani, célkitűzéssel dolgozó életük között.

„Azelőtt sokat szenvedtem lelki küszködésben, gyengeségben. Már-már azt hittem, hogy teljesen elkap az ár. Lelkem tükre sokszor elhomályosodott. Néhányszor szentgyónással foncsoroztam. A foncsor minduntalan lepergett, mert akaratom gyenge volt, hiányzott a lelki „vigyázz!” A jó Isten nem engedte, hogy lelkem tükre teljesen elhomályosodjon. Gyenge lelki erőm láttára elvezetett az ifjúság lelkipásztorához, szeretett lelkiaiyámhoz. Letéve a szerszámot és félre minden gondot, készültem a nagy napra, 1940 február 25. vasárnapjára — elutaztam lelkiaiyámhoz. Felejtethetlen nap volt. Lelki orvosom meggyógyította lelkemet. És e pálfordulás óta megújult lélekkel, Istenben bízva haladok a tiszta munkásélet útján...” (Tizennyolc éves, nagyrahivatott úttörő munkásifjú leveléből.)

„Vasárnap lesz egy éve, hogy a jó Isten a múltévi lelkigyakorlaton megragadta lelkemet. Ma délelőtt betértem házikápolnánkba. Egyedül voltam az Isten előtt. Te Deumot mondtam azért, hogy egy éven keresztül elhalmazott kegyelmeivel. Megköszöntem Neki azt, hogy segített harcaimban, mindig mellettem volt és kedvessé, vidámmá tette utolsó diákéveimet. Olyan

öröm, megnyugvás tölti el szívemet, hogy leírni nem tudom. És mindezt a jó Istennek köszönhetem! Bűnös lelkemet magához ragadta és formálta belőlem azt a fiút, aki most vagyok. Mi lett volna belőlem, ha nem áll mellém? Jobb erre nem gondolni!... Ma a tabernákulum előtt, a szentségi Jézustól kértem további segítséget. Égi Anyukám által könyörögtem, hogy adjon nekem sok kegyelmet, hogy továbbra is tisztán az Ő fia maradhassak. Ezt a mostani boldogságot nem adom oda semmiért! Nem fogom elveszíteni józan gondolkodásomat és higgadtságomat. Az élet etetővályui visszavárhatnak, — velem nem találkoznak soha! Megigérem, hogy ez a lelki beállítottság marad bennem továbbra is!" (Orvosnak készülő kongreganista cserkészfiú leveléből, akit hetedikos diák korában el-lenállhatatlanul a lelki életre ragadott egy lelkigyakorlat keretében az Isten s akit nyolcadikos korában az embermentés gyönyörű munkájához irányított a hitvalló orvos, herceg Batthyány-Strattmann László életrajzának olvasása.)

Még a sekélyebb vallásosságú vezetőt vagy vezetőjelöltet is bizonyos megilletődött lelkiségre hangolja az a körülmény, hogy Isten választott eszközének érzi magát és élethivatását ugyancsak Istentől kapott indításnak tekinti. Napoleon például így nyilatkozik: „A nagy Gondviselés eszköze vagyok, mely támogat, míg szükséges vagyok neki; azután összetör, mint az üveget.”

Más vezérférfi imaéletének is uralkodó gondolata, hogy a küldetés címén hálát ad Istennek, vagy kéri az Ő segítő kegyelmét. Cromwell is ezt hangsúlyozza híres imájában: „Uram, nyomorult teremtményed vagyok. Te engem, méltatlant eszközül választottál ki szolgálatodra!" Széchenyi pedig oly mélységes imával bizonyítja, hogy a küldetéstudat a férfi lelki életének egész külön színezetet és tartalmat ad, hogy imádságának a világirodalomban aligha akad méltó párja: „Mindenható Isten, hallgasd meg mindennapi, minden órai imámat. Világosíts fel engem egy Cherub lángszellemével, erős eszével. Engedj a jövőbe pillantanom s megkülönböztetni a jónak magvát a gonosztól. Add tudtomra, mit tegyek s miként kezdjem, hogy Neked egykor a reám bízott tőkével beszámolhassak. Gondolkodni akarok és dolgozni, éjjel és nappal, egész életemen

át. Segítsd sikerre azt, ami jó; tipord el csírájában azt, aminek rossz gyümölcse lehetne. Nyujtsd segélyedet, hogy minden heves indulatot elnyomhassak magamban. Engedd, hogy igazi lelki alázattal tekintsek mindent a világon s úgy fogjak hozzá akármihhez... Egész imám pedig necsak szóval legyen elmondva, hanem tetteimben nyilvánuljon s legyen szünetlen az éghez bocsátva!..." (Napló. Akad. kiad. 602.)

A vezetésre való kiválasztás tehát mélyebb lelki életre való felszólítást is jelent. Az öntudat ébredésével együtt jelentkezik a lelakiség határozottabb igénye is. Az ifjú rájön, hogy a felkészülés ideje voltaképen anyaggyűjtés, erőtárolás, — a vezetésbe való beérkezéskor kezdődik az ajándékozás korszaka, amikor jó mélyen bele kell nyúlania szellemi társolyába, amelynek kifogyhatatlannak kell lennie, nem szabad sohasem kiüresednie. Viszont *miből adjon másoknak az, aki maga is üres tarisznyával bandukol az élet országútján?*

Ezért fordul ösztönszerűen minden értékes fiú a lelki élet alaposabb gyakorlása felé. Tömör alapozási munkának szánja ezt a lelki életi stúdiumot, amellyel az átlagemberek vizenyős jámborsága helyett befolyásoló, tettekre ihlető, élete egész vonalán érvényesülő hitet és erkölcsi színvonalat akar maga számára biztosítani. Ennek nagy jelentőségét csak későbbi küzdelmei idején ismeri fel teljes súlyában, mikor minden igyekezetét arra kell összpontosítania, hogy el ne veszítse lába alatt a talajt, hogy meg ne inogjon hite, hogy el ne dobja kényszer hatása alatt vagy hitvány előnyökért eddig hirdett elveit. Az sem utolsó serkentő gondolat, hogy reá sokan támaszkodnak, sokan megbíznak benne, és ha ő is összeroppan vagy elbukik, vele együtt sok követője is elveszett a jó ügy számára.

Lelki egyensúly. — tiszta élet

A benső egyensúly kialakítása és állandósítása egyike a legkötelezőbb, legelsősorangúbb és elmaradhatatlan vezetői feladatoknak! A vezetői munka eredményét ugyanis semmi sem veszélyezteti félelmetesebben, mint a tétovázás, határozatlanság, amely a vezető benső kiegyensúlyozatlanságából, kishitűségéből vagy feldúlt erkölcsi életéből ered. A vezetőjelöltnek meg kell szoknia tehát, hogy ha valami felizgatta vagy elkésértette, ha lelki egyensúlya bármilyen okból meglazult volna, szinte gépiesen, azonnal nyúljon az eszközök után (pihenés, kikapcsolódás, elszórakozás, vagy komolyabb esetben: imádság, bánatindítás, szentgyónás), amelyek visszaállítják lelki békéjét, úgyhogy ilyen epizód-szerű tétovázás után *mindig újult erővel és kellő határozottsággal tudjon a jó ügyért síkra szállni.*

Az ifjúi lélek öntudatraébresztését, tájékoztatását és határozott irányban való elindítását különféle személyek, események, körülmények, élmények végezhetik. De azt kell mondanunk, a távlatokat nyitó, alapos diáklelkigyakorlat vagy zárt *lelki-gyakorlat*, amelyet olyan rátermett lélekismerő irányít, aki nemcsak a felszínt érinti, hanem a lelkek mélyébe meríti hálóját, elsőrendű helyet vívott ki magának ezekben az elindításokban. Itt ugyanis maga az Isten érinti meg a lelket és Ő végzi az iránybaállítást, néha egész másképen, mint ahogy más közegek, szülők, elöljárók gondolták vagy a körülmények sürgették.

A fiatal léleknek ezt az ébredését, felelősségét találóan mutatja egy tanítóképzős diáknak itt következő naplóbejegyzése:

„1938. III. 10. Ma délután kezdődött Veni Sancte-val a lelkigyakorlat. Álombeli boldogság részemről, hogy a lelkigyakorlatot az én lelkiatyám tartja. Ő fogta meg annakidején kezemet, hogy régi kamaszéletemből új élet felé vezessen. Csillag ő életemben, nagy lelki boldogságomat neki köszönhetem. Áldom azt a pillanatot, midőn nehéz, roskadozó lelkemmel

először zuhantam gyóntatózsámolyára, s magasztalja lelkem az Istent, hogy lelkiatyámat utamba küldte, hogy megmutassa, mi vagyok, miért élek, mivé kellennem.

Istenem! Hát ilyen lelki élet is lehetséges!? Ma délután úgy éreztem, mintha nem is földön jártam volna. Most már látom, hogy engem is szeret az Úr Jézus, kérhetek tőle, amit akarok. Megadja. A Főtisztelendő úr mondta: „Az Úr Jézus szereti a sokatkérőket. Csak kérjetelek tőle sokat, de sokat, ő meg fogja nektek adni!” És látom, hogy eddig is megadta, amire szükségem volt, csak én voltam hanyag, mert ritkán fordultam hozzá.

Ezután már másképp lesz!”

A lelkigyakorlat később pompás ellenőrzésnek bizonyul, amely visszakozz!-t fúj egyes eljárásainkra vagy a jólvégzett munka boldogságát keltve, újabb ösztönzést ad a további munkára. Élénken kivehető ez az ellenőrző hatás egy főiskolai hallgató lelkigyakorlatos naplójából:

„Valóban, komolyan ifjúsági vezető akarok én lenni? — kérdezem magamtól. El tudom képzelni, hogy piszkos, mosdatlan, nem steril kézzel megérinthetem és meggyógyíthatom mások nyitott sebeit? *Hogyan tanítsak másokat énekelni, ha magam botfűlű vagyok!?* Én akarok másokat nevelni, aki lelki haladás szempontjából hátrább vagyok akárhány vezetőmenél?! *Teljes világossággal látom, hogy az életszentség kialakítása, valósággátétele a legfőbb teendőm!...*”

A küldetéstudattal való összeforrás az eddigiek szerint az egyéniségnek egyre fokozódó tisztulási és kristályosodási folyamatát jelenti. Évekre terjedő, aprólékos munka ez, de ne felejtjük el, a lelki tökéletesség apró megszerzésekből tevődik össze s az életszentségbe öltözött férfi a naponta végzett gyakorlatok, hűséggel kiállt ifjúkori próbák árán jut erre a fokra.

Éppen ezért a magát vezetős szerepre szánó ifjúnak a kamaszkor jellegzetes bűneitől való mentesítést kell kiállandósítania mindenekelőtt, vagy ha úgy adódnék, először rendezetlen szokásai és bűnei között kell erélyes kézzel rendet teremtenie. Az igazán hivatott lelkű ifjút a nemisélete terén történt kisebb botlás is érzékenyen érinti és önvádra

indítja. Nem tud megnyugodni addig, míg elernyedéséből fel nem kel s míg Isten bocsánatát el nem nyeri.

Az életkedvet és tartós idealizmust igénylő vezetői munkát csak az tudja vállalni, akit nem érintett, vagy legalább is már nem tart rabságában a káros szenvedélyek búsító és életkedvet fogyasztó hatalma. Ezért írta Tóth Tihamér jellemnevelő könyvsorozata élére a Tiszta férfiúságot, s ezért szólt ezt a könyvet megelőzően, e sorok írója is a Gyakorlati tiszta élet felhívásával a magyar ifjúsághoz. Teremts rendet először a házad táján, s ha már ott rend van, lesz jogod, hogy másokat is rendre taníts! Csak tisztakezű ember nyúlhat mások sebeihez gyógyulást és nem fertőzést hozva! *Csak annak a tekintetébe tudnak boldogabb jövőt várva nézni az emberek, akinek szemeiben a jólharcolt küzdelmek férfias győzelemtüze ég!* És tegyük hozzá: csak azon nem talál az emberek kutató tekintete és gyilkolásra fent töre sebezhető pontot, akit az élettisztaság páncélja véd. Ez előtt megtorpan a gyilkos kéz, megszelídül az indulat és tisztelettel meghajolnak még az ellenfelek is!

Tiszta életed őrzése tehát újabb biztatást és erőteljes alátámasztást is kap azzal a tudattal, hogy *Téged emberek irányítójává hív az Isten, és éppen ezért olyan tiszta életűvé kell lenned, hogy bizhasanak Benned, szinte esküdhessenek Rád a vezetőid!*

Nemiéletednek önmegtartóztatás árán megtakarított energiáit rendeld hivatásod szolgálatába, fogd be nagy eszmék szekerébe; nem is hiszed, milyen nagyszerű, engedelmes paripáknak bizonyulnak! Mélyedj bele kötelességteljesítésedbe és önként vállalt munkádba! Tüzes véred és felgyülemelő hormonjaid működése nyilvánuljon meg abban, hogy nagyon sokat dolgozol és munkádban az az egészséges alkotási vágy vezet, amelyet önlerontó bűnökkel nem szoktál rongálni. *Nagyon sok kíváló*

férri rengeteg munkabírájának, találékonyságának, friss ötletgazdagságának az a magyarázata, hogy komolyan veszi a tiszta élet parancsát és nem játssza el szellemi és testi frissiségének magvait, férfierőit! A tiszta élet gyors határozóképeségét, éles tekintetet, biztos kezet ad a munkához és sikerre viszi mindazt a művet, amelybe az ilyen fegyelmezett ifjú belekezd.

Ide vonatkozóan, megszívlelésül nem lesz érdektelen idézőnem egyik legnagyobb magyar építészünk önéletrajzából ezt az önvallomást, amely biztató tanúságtétel a mellett, hogy a tisztán őrzött ifjúság a férfikorban meghozza megérdemelt gyümölcseit: „Tétlenül soha nem tudtam lenni. Iskolai feladataim mellett rendkívül sok időm maradt sportra, önképzésre. Irtam, rajzoltam, festettem, természetkutatást végeztem, mely legnagyobb szenvedélyem volt. Nem értem rá barátkozni, rossz társakkal cimborálni. Volt egy gonosz iskolatársam, aki próbált rosszra csábítani, de ezt összevertem. Ez a legjobb „in fuga salus”, mondhatom. Érettségi lakoma után ugyanez jött csábítani. De elég volt nemet mondanom, máris elkotródott, mert a verésre gondolt. Én tisztán maradtam.”

„Egyetemi életem a Szent Imre Kollégium és az Egyetemi Mária Kongregáció közrehatása folytán minden baj, erkölcsi defektus nélkül telt el. A műgyetem rengeteg munkája kifárasztott. Elértem azt, hogy abszolút tisztán éltem át egyetemi éveimet. Azért fontos négy évi ilyen fegyelmezett élet, mert később az ember ezt úgy megszokja, hogy eszébe sem jut „kirúgni a hámból”. Ezt láttam az utána jövő önkéntesi éveimben. Távol hazámtól, környezetemtől, elég hitvány társak között ezer alkalomtól körülvéve sem tértem le arról az útról, melyet négy év alatt megszoktam.”

„Igen, én 27 éves koromban éppolyan tisztán álltam az oltár előtt, mint menyasszonyom. Ez természetes következménye volt életemnek. Jutalma meg is lett. Hat egészséges fiú és egy leányka, kikkel az Úr házasságunkat megáldotta. Tény az, hogy soha, semmiféle szükségem nem éreztem. Mindig megvolt az, amire szükségem volt. Mikor korsóm kiürült, csodálatosan megtelt újra az, mint a bibliai asszonyé. Az Isten irgalmának és gondviselésének tanúbizonysága vagyok én.” (Egy magyar építőművész alkotásai. Budapest, 1935.)

Isten hatodik parancsának százszázalékos komolyanvételét tehát hivatottságod is megköveteli, amennyiben férfiképességeidnek érintetlenül hagyása egyéniséged teljes mértékű kibontakozásához segít, testi és szellemi erőid tökéletességét eredmé-

nyezi, viszont mindenegyes bolygatással gonoszul vétkezel hivatásod ellen is, amennyiben *ösztönöd kielégítésével a legvadabb kondíciórontást követed el*. Isten hatodik parancsa e szempontok szerint a vezérférfiúság szellemi és testi higiéniáját szolgálja. Akit tehát megragadott és szolgálatába hívott a vezérférfiúság eszméje, annak okyetlenül az önmegtartóztatás lankadatlan gyakorlására kell buzdulnia! Ezt a nekibuzdulást mutassa meg a fiú olymódon, hogy már diákkorában, vagy munkásélete tanulóéveiben önként és önzetlenül munkát vállal az ifjúsági mozgalmakban és szabadidejét ezeknek az ügyvitelével tölti ki.

Nézd csak az itt lévő képet: milyen buzgósággal magyarázza legújabb kongregációs terveit ez a lelkes diákfiú másik két társának! Mennyire beleéli magát egészséges, tiszta eszméibe! Mennyire boldog fiúk ezek, akik szabadidejükben is tanácskoznak, megbeszélést tartanak, hogyan és miképpen lehetne átkovászosítani az ifjúságot a mélyebb dolgok megkedveltetésével. Mennyire tisztább és vonzóbb ezeknek a fiúknak a légköre, mint azoké, akik tétlenségben fecsérlik idejüket, nem tudnak lelkesedni, akiket hidegen hagy minden megmozdulás, s akiket az unalom otromba és veszélyes barátságokba, sőt bűnökbe hajszol, akik mást sem tudnak, mint érzékies dolgokról beszélni, lányok után futkosni, esetleg cigarettázni, kocsmába és moziba járni!

Egy életrevaló, nagyszerű diákfiú levelének részletét iktatom ide. Ez a naponta áldozó és szentmisét hallgató, pünkösdi lelkű ifjú lángolásával az egész gimnázium katolikus diákságát lángba borította. A fiúk őt választották a kongregáció prefektusává és az önképzőkör elnökévé is. Mintaszerűen szervezett munkatársi körével olyan széleskörű munkát indított el, hogy a gimnázium hittanára szerint, aki húsz éve tanít az intézetben, ilyen fellendülés még nem volt a diákok között az ő műkö-

dése alatt. Különösen érdekes, hogy ez a fiú ezt a diákvezéri munkát úgyszólván az iskolai tízpercek és a délutáni séták felhasználásával intézte, úgy-hogy tanulmányaiban, az érettségire való készület-ben nem akadályozta ez a két embernek is elég nagy munkateljesítmény:

„A kongregáció működik! A multkori felsős gyűlésen Feri, Pityu és én adtunk elő. Ime, egy gyűlésen három lelki fial! A mi működésünk eredménye volt a városunkban rendezett vezetői tanfolyam, a mi nyári megbeszéléseinkből pattant ki legközelebbi célunk eszméje: városunk diákkongregációit összekapcsoló diáktitkárság. Az önképzőkörben egyhangúlag én lettem az elnök. A tisztikar teljesen katolikus, még hozzá: mind kongreganista! Az alelnök a kongregációban II. asszisztens. Az aero-kör, a természettudományi kör elnökei, a cserkésztsízt szintén kongreganisták. Igazgatónk látható örömmel nézte a tisztikaron a kongreganista jelvényt, mikor tisztelegtünk nála... Mindent csak a tízpercekben csinálók. Otthon tanulok, tanulok! Délután másfél órát sétálok, ezalatt mindig kongreganista megbeszélések folynak. Még az idén nagy eredményeket akarok elérni a kongregációban!”

Ez a levél eléggé láttatja, mennyire igénybe veszi, megdolgoztatja és ugyanekkor mennyi rossztól távoltartja a fiút az egyesületi élet, kongregáció, cserkészlet, önképzőkör, ha szívvel-lélekkel vállalja annak szolgálatát és egészséges becsvággyal eredményre is törekszik ezeken a munkaterületeken. Kitűnő előiskola, tapasztalatszerzés és edzőgyakorlat az ilyen diákkori vezetőszerrep a későbbi szélesebbkörű vezérférfiúsághoz.

Merem állítani, hogy a fiú képzeletvilágának ez az állandó foglalkoztatása, érdeklődésének tartós lekötése és teitvágyának egész a kifáradásig való foglalkoztatása igen hathatós eszköze az élettisztaság őrzésének! Ez az elterelő módszer a vezetőpályára készülő ifjú serdülőkori önnevelésének legcélravezetőbb módja. Így az ifjú nem fúrja bele magát a „felvilágosító” könyvek túlfűtött világába és nem pizmog éveken át a serdülőkor problémáival, hanem a legcélravezetőbb eszközbe kapaszkodik: fiatal erőinek okos és komoly munkákban,

magasrendű eszmék szolgálatában és ezek által nyújtott tiszta örömben való kitombolásába. Annyi biztos, hogy aki a ki nem kezelt érzékiséggel és ebből támadt rabszolgalelkülettel akar az élre állni, átütőerő híján a színész és kételtű ember betanult fogásaival kapkod a szemetszűrő és minden bizonnyal szappanbuborék módjára hamarosan szét-pattanó sikerek után.

Györgyök kellenek tehát! Férfiak kellenek, akik e téren is állják a harcot, nem ijednek meg a fegyelmezett élet férfit kívánó feladataitól, amelyek elől a nyálkás lelkű puhányok balgán megfutamodnak!

„Sárkányok ma is élnek! — Élnek?
Terpeszkednek! hűvös hullótesttel...
Szájukból hétsingnyi láng lövell
És hét fejüknek minden tűszeme
Mágikus erővel vonz és lenyűgöz.
Sárkányok élnek! Élnek: úgy igaz!

És dunyhák közt lágyult csordaemberekre,
Fúvó szélről óvott szibaritákra,
Harasztzörgéstől félve rebbenőkre
Rákényszerítik uraságuk jármát:
A gyáva bűnt, a jellemkorhadást...
S a szolgahad büszke rá, hogy szolgál!

Gerinctelen, lúdbőrös népeken,
Molluszká-társadalomnak lomha városin
Sárkányok szednek vámot, vér-adót
És felhabzsolnak mindent, ami érő:
Erőt, becsületet, a „Nem”-nek merését...
Vihetik! Hisz' nincsen ellenállás,
Csak bamba, farkcsóváló, talpnyaló alázat.
Nincsenek férfiak!

Sárkányok!

Györgyök!”

(Velösy Elek: Sárkányölők kellenek!)

Sarjadó vetésből gazdag aratás!

Nem elég a vetés, hogy aratni tudjunk! Kell, hogy esők áztassák, kalászbá sarjasszák a magot! Kell a nap is, hogy érjen és aranyárga legyen a

csordultig telt kalász! A lelki élet terménybetakarítása csak úgy készülhet, ha a vetésen kívül a kegyelmi erők áztatják a lélek talaját, s ha a benső béke kikeleti napsütése neveli a termést!

A vezérszerepre készülés munkáját csak az bírja kitartással és kedvvel, akinek hite van, mégpedig erős hite. Belső bátorítás kell, hogy igyekezetei fölött hatalmas Isten örökös, aki szövetségese, és készséggel segítségére siet, ha bizalommal kéri. Ez a tudat hittel, önbizalommal, nyugodtsággal, imádságszeretettel telíti a lelket. Az ilyen természetfölöttiséggel áthatott férfit megérinthet ugyan, de le nem hengerelhet a kishitűség, a tartós elkedvetlenedés és az „ügyis hiába!” lemondásra készítő szólama. Hitből élni és megijedni a minden jó ügy örök ellenségétől, a gonoszlélektől, Istenben bízni és csüggedésben megfenekleni, — kegyelemeszközöket használni és nem kerekedni az ösztönök fölé — lehetetlenség! Tehát *csakis a hitből élés ontja azt a fogyhatatlan optimizmust, szelíd derűt és higgadt életnézést, amely a megállapodott érésű vezérférfit mindennapi kelléke.*

Igy jutunk el a kegyelmi élet fontosságának felismeréséhez.

Aki némiképen megtapasztalta már, milyen páratlan szolgálatot tesz az ifjúkor érési szakaszában, különösen a szellemi rugalmasság és erőteljeség szempontjából a rendszeres gyónás és szentáldozás, az külön buzdítás nélkül, szinte benső igénytől és tisztaságszomjtól hajtva, ha kell áldozatok árán is megvalósítja a rendszeres lelki életet, főképp a minél gyakrabbi szentáldozást.

„Három éve már, — írja egy mély lelki életet élő tanítójelölt — hogy Lelkiatyám a lelkemet vezeti. Emlékszem arra a bátoratlan kis diákra, aki három éve kopogtatott. De örülök, hogy benyitott. Én voltam az, aki egy lelkigyakorlatkor azt irtam, hogy mocsár között nem nő lilium. Most íme... Három év múlt el, Lelkiatyám, — nőtt-e lilium? Most már búvik és majd megnő! Krisztussal ketten őrizzük!... Igen szép lelki örömöm is volt. Engedje meg, hogy elmondhassam. Én vezet-

tem az első áldozókat az oltárhoz, az első szentáldozáshoz! Ez nekem nagyon jól esett, másokat odavezetni, ahová én is anynyiszor, oly éhezve lépek s ahonnan oly gazdagon térek vissza! Ha Lelkiatyám látta volna a kis csöppségeket! ..."

Érdekes, hogy *a legizmosabb tehetségű, nagy-szerű fiúk valamilyen ellenállhatatlan benső szükségérettől vezérelve, maguktól rendszeresítik a napi szentáldozást.* De hozzátehetjük rögtön azt is: elsorvad a tehetség, amelyik később únja és valahogy fölöslegesnek tartja ezt a gyakori táplálék-felvételt. Úgy jár, mint a pusztában zárandokló választott nép, amely már únni kezdte és fitymálta a mannát: nem bírja az út fáradalmait, és kígyók marásától fog nyomorultán elpusztulni. Sajnos, a siker lázának szomorú tünete: a manna felejtése. Elfordul az ember attól, aki sikereinek titka, képességeinek adományozója s akinek mindent köszönhet!

Vezetőnek készülő fiúk előtt külön hangsúlyozni kell a *lelkiatyaválasztás* szükségességét. Kell az ifjú számára egy tartalmas lelki ember, akivel bizalommal megtárgyalhatja terveit, aki okos kritikai érzékkel, ha kell, tanácsadással, és az ilyen ifjúnál sokszor tapasztalható szertelenségek lenyesegetésével ösztönző szerepet visz az ifjú lelki életében. Bármennyire is rendszeres önnevelést folytat a vezető-jelölt, a lelkiatyaválasztás előbb-utóbb mégis csak elengedhetetlenné válik. Higgadt ellenőrzés miatt szükség van erre, de nem utolsó sorban azért is, mert rendezetlen ifjúkori hajlamainak kigyomlálására csakis a rendszeres lelki gondozás látszik a legbiztosabb megoldásnak.

Az ilyen lekipásztornál végzett gyónás vagy a vele folytatott okos megbeszélés az ifjú erőinek hatványozását eredményezi. Hangsúlyozni kell azonban azt a követelményt is, hogy az ilyen nagy-tehetségű ifjú lelki vezetője ne legyen szűk látókörű és kaptafamunkához szokott lekipásztor, hanem egyéniség, akinek eredetisége és nagyvonalúsága

magában véve is sugalmazó hatással van lelki fiára, s aki szent becsvággal dolgoztatja a fiút és örül annak, hogy lelki szolgálatával hitvalló vezetőférfit nevelhet az Egyháznak. Az ifjú lelki gondozása tehát itt is a célkitűzéshez és élethivatáshoz mért külön elgondolás szerint történjék. Kivételes lelkek kivételes lelki gondozást érdemelnek! (Gróf Zichy Nándor budapesti szobránál is kifogásolhatjuk, hogy a mellékalakok közül hiányzik P. Tomcsányi Lajos jezsuita alakja, aki tanácsadó, sugalmazó szerepet vitt a nagy vezérférfi életében!)

Említettük már a lelkigyakorlatok irányba-állító szerepét, most *rá kell mutatnunk a zárt lelkigyakorlatokra*, mint az önellenőrzésnek és évenkénti tüzetes felülvizsgálatnak drága idejére. Évekkel ezelőtt a valsainte-i kartauziak kolostorába vonultam lelki magányba. Az étkezésnél férfiakkal, ifjakkal találkoztam, akik pályaválasztás vagy házasságkötés előtt, többen pedig fontos közéleti és vezetői munkakörből kiszakadva jöttek a szigorú szemlélődő szerzetesrend kolostorába, a svájci hegyek közé. Kell ez a magánybavonulás, mert semmit sem ér, tartalmatlan az az aktivitás, amelynek ereibe nem a kontempláció, az elmélkedés löki az egészséges, piros vért. Igaza van Chautard-nak, mikor Szent Bernát szavait idézi: „Ha bölcsek vagytok, vízmedencék legyetek és ne csatornák! A csatorna tovaömpölygeti a beléfolyó vizet az utolsó cseppig. A vízmedence ellenben előbb színig telik, azután a nélkül, hogy kiüresedne, kiönti túlcserdülő feleslegét és megtermékenyíti vele a mezőt. Hányan vannak, kik egészen műveiknek élve, a csatorna szerepét vállalják, s míg mások szívének megtermékenyítésén fáradoznak, ők maguk kiszáradnak! Manapság az Egyházban sok a csatorna, kevés a vízmedence!” Igaza van Mermillod bíborosnak, mikor „cselekvés eretnekségének” nevezi azoknak a működését, akik megfeledkezve saját szerepüknek alárendelt voltáról, csak személyes tehetségüktől és

tevékenységüktől várják munkájuk sikerét. Vajjon nem tagadása-e ez bizonyos tekintetben az isteni kegyelem működésének? Cselekvés eretneksége! Mennyire igaz ez az első pillanatra merésznek tetsző állítás! Nem egyéb, mint Isten cselekvésének helyébe tolaikodó lázas tevékenység, a kegyelem félreismerése, a természetfölötti élet semmibevevése, lefokozása! Az ilyen végzetes aktivitásba merült ember valóságos elragadtatással szemléli sikereit: Ez az én művem! Jöttem, láttam, győztem! — Ezért is szükséges az évi lelkigyakorlat, hogy visszazökkentsen az igazi keresztény tevékenységbe és kigyógyítson az esetleg mutatkozó „cselekvés eretnekségéből”!

Az ifjúnak lelki könyvek olvasásával és Egyházunk aktív szentjei élettörténetének tanulmányozásával kell igényt nevelnie magába az *elmélkedés* iránt, majd pedig könyvekből, lelki vezetője útmutatása alapján el kell sajátítania és napirendjébe, lehetőleg reggeli óráiba bele kell iktatnia az *elmélkedést*. Az így szerzett lelki kincs lesz a vezérférfi legegységibb szellemi tulajdona, az így kialakult imaéleti szókincs az ő jellegzetes nyelvezete, — gondolj csak nagy elmélkedőnkre, Prohászka püspökre — s az így felduzzasztott lelkiség lesz hatásának titka.

Nem csoda, ha az önvizsgálat ily nagyszerű eszközeinek (gyónás, lelkigyakorlat, elmélkedés) használata által alapos önismeretre tesz szert az ifjú: ismeri majd hibáit, jellemének gyenge oldalát, de ugyanakkor öntetszelgés nélkül azt is tudja, hogy értékek laknak benne. Ez az igazságnak megfelelő önszemlélet megóvjja majd az önlebecsüléstől, de megóvjja a kevélységtől és önmaga túlértékelésétől is. Tudja jól, hogy a maga tömjénezésébe belérésze-gült ifjú vesztébe rohan, „elkapja a gépszíj”! Nem kívánja a gyors érvényesülést, nem tör le a kudarcok idején; bizonyos szent közömbösséggel és egyszerű szándékkal végzi kötelességét, mert Isten így akarja

s mert lelke is csak így boldog. Nem akar szétpukkadni, mint a fonalát vesztett és magasba szabadult játékléggömb; szerénység és a hetvenkedéstől való irtózás jellemzi őt.

A vezérférfi aszkézisének fontos pontja az *önmegtagadás* készséges gyakorlása. Az ingerültség, lobbanékonyság, zsarnoki hajlam, durvalelkűség, mértéktelen feltűnnivágyás, a pénz rendetlen kívánása, mind-mind olyan hajlamok, amelyeket csakis állandó fékezéssel és az aprónak látszó és mégis oly fontos önmegtagadások végzésével lehet letörni. A vezérférfi kemény életében kitűnő előiskola a megengedett élvezetekről való lemondás, érzékeinek megfékezése. Csakis az így megedzett lélek képes a sikertelenségek zajlását és életművének esetleges összeomlását elviselni, az ellenségeskedés és üldöztetés idegfeszítő korszakát megrokkolás nélkül átélni. Csakis az ilyen férfi tud a számkivetésben, sőt az orgyilkosok fegyvere előtt is elveihez hű maradni, amikor vérével kell megpecsételnie tanítását és apostoli munkáját. Találó szavakkal fejezi ki ezt De Sonis Gaston lovastábornok, a „Miles Christi”: „Férfiakra van szükségünk! Férfiakra minden téren és minden vonalon; de nem holmi előre is, hátra is pislogó férfiakra, nem afféle hajlongó nádszálakra, hanem olyanokra, akik bátran odaállnak az ágyúk torka elé, de éppoly bátran mernek letérdelni is és imádni az Istent az egész világ előtt!” Ezt a harcos katolikumot vallja Veuillot is: „Mint a svájci testőrök, kezembe kapom az alabárdot, s ha kell, bármikor belevágom a vadállat háta gerincébe, ha a szentély békés csendjét vad üvöltéseivel zavarni meri!” Ez a lelki igény vezeti a tett embereit a mély lelki élet kútforrásaihoz. Csillogni és tüzelni, harcolni és toborozni, építeni és emelni, fáradhatatlanul szétlávézni önmagát csakis akkor képes az ember, ha belső élete a vulkánok túlteltettségével és a betömhetetlen források előtörő erejével rendelkezik. Ezért vonult Tilly az altöttingi

kegyhely kolostorába négynapos lelki magányba, mikor császári fővezérré nevezték ki. Ezért borult le az oltár előtt és vette magához oly imádással az Oltáriszentséget gróf Apponyi Albert és herceg Batthyány-Strattmann László. Ezt az erőforrást keresve állt be az egyszerű nép közé az adonyi káplán gyóntatószéke előtt a katolikus néppárt alapítója, a magyar katolikusok kegyelmes vezérférfia, gróf Zichy Nándor! Ezért volt hitből élő kongreganista a két osztrák kancellár, Dollfuss és Schussnigg is!

Ebből talán megérted, hogy aki a lelki felkészülést komolyan veszi és a lelki élet magaslataira kapaszkodik fel, az embertársait is az emberebb élet magaslatára fogja emelni.

SAJÁTOS VEZETŐI TULAJDONSÁGOK

A vezérférfi felelősségtudata

Felelősségtudat: a legfontosabb vezetői tulajdonság!

Gondoljunk elsősorban arra, hogy a vezérférfi, mint minden ember, felelni fog tetteiről az örök Bíró előtt. A vezetés szükségességéből ezenkívül még egy másik felelősség is következik, mégpedig az, amellyel a vezető az emberiségnek tartozik. A vezetőnek ugyanis nemcsak jogai vannak, hanem kötelességei is, a kötelesség viszont mindig felelősséggel jár. A felelősségtudat, ez az első, kifejezetten vezetői erény, a lelkiismeretben gyökerezik. A lelkiismeret állandó figyelmeztető, óvó és vádló szerepet tölt be; eszébe idézi a vezetőnek, hogy ő Isten kezében csak eszköz, tehát nem szabad elfeledkeznie arról, hogy *vezetői munkájáról Isten előtt számot kell adnia.*

A vezetői felelősség mindenre vonatkozik, ami a vezérférfiúság körébe vág. Mindenekelőtt vonatkozik magára a vezető jellemgyéniségére. Sürgeti, hogy fáradhatatlan felkészüléssel, majd pedig a vezetés során további önképzéssel szünet nélkül tökéletesítse magát a tömeg vezetője, és sajátítsa el a színvonalas vezető szükséges jótulajdonságait. Ez a benső, tökéletességre való ösztönzés hatásosan befolyásolja a vezetőférfi cselekvésmódját és magatartását. A felelőssége tudatában élő férfi nem bízhatja magát a körülményekre, hanem ha kell, ökölcsapások árán maga irányítja az eseményeket. Minden helyzeten úrrá lesz, állandó aktivitásban ég, állandóan előbbre törekszik. Nem mulasztja el az olyan alkalmak kihasználását, amelyek a közbe-

avatkozását kívánják. Nem elégszik meg az elődei-
től átvett eredmények őrzésével, hanem új dolgok
és eredmények megszerzésére törekszik. Védekező
álláspont helyett a beavatkozás és hódítás elvét
vallja, tehát állandóan harcra kész. Ebben a felaj-
zottságban azonban nem felejtí, hogy minden szá-
vának és kezdeményezésének súlya van; nem
szabad semmit sem elhirtelenkednie, nem könnyel-
műsködhetik, emberek életét, boldogságát, jövő-
jét nem teheti könnyelműen kockára. Helyesen ál-
lapítja meg Engelhart a vezérférfiúságról írt alap-
vető könyvében: A vezetés nem játékbank! Össze
kell tehát egyeztetni a gyors elhatározó képességet
a körültekintéssel, megfontoltsággal, amely mások
érdekeit nem tekinti játékszernek, s amely megóv
a veszélyes próbálkozásoktól. Nincs biztosabb elő-
készítő lejtő a vezető bukásához, mint mikor nem
tud ellenállni a kísértésnek és bizonyos sikerek re-
ményében olyan vállalkozásokat kísérel meg, ame-
lyeket vezetői lelkiismeretével alapjában véve nem
tud összeegyeztetni, s amelyeket saját benső fóruma
előtt nem tud igazolni.

Felelős a vezető a munkatársai kiválasztásáért
is! Minden választásnak, minden döntésnek, az em-
berekkel való közelebbi, bizalmas kapcsolatának
kihatása van későbbi munkájára. Alapos megfon-
tolás tárgyává kell tennie a munkatársválasztást és
félretéve a pártfogók ajánló leveleit, a baráti kap-
csolatok befolyását, az igazságnak, rátermett-
ségnek és a közösség érdekeinek figyelembevételé-
vel kell döntenie.

A hanyagul vagy félig végzett vezetői mun-
káért is nagy és kemény lesz majd a számadás! Nem-
csak tettekkel lehet vétkezni, hanem a jónak el-
mulasztásával, a kedvező beavatkozási alkalmak el-
szalasztásával is! Az ilyen mulasztási bűnök képez-
hetik a vezető pályafutásának legkomorabb köd-
foltjait; vádolni fogják a meg nem valósított eszmék,
a kiaknáztatlanul hagyott helyzetek és egyébként

biztosan sikerre vezető vállalkozások, amelyeket a lelkiismeretes és éber vezető remekül kihasználtnak volna, amelyeket azonban a lelkiismeretlen és felelősségével nem törődő vezető a közösség mérhetetlen kárára elodáztat.

Elképzelhető, hogy a vezetői pályafutás a vezetőférfi felfokozott munkája és komolyan vett kötelességtudata mellett is holtpontra jut, amennyiben súlyos kényszerítő körülmények miatt csak részben tudta megvalósítani a vállalt feladatát, vagy pedig egyáltalán nem valósíthatta meg azt. Ez esetben, ha a pillanatnyilag fennálló megrekedéshez még a jövőt illetően kilátástalanság, valamint a további feladatok fel nem ismerése és bizonyos fokú tehetetlenség is járul, — a felelősségtudat azt követeli, hogy a vezető visszavonuljon és más munkaterületet keressen.

A vezetői célratörékvés

Ki tudná felmérni a tömegre váró veszélyek nagyságát és kihatásait arra az esetre, ha a vezető maga sem tudná a vezetése tulajdonképeni célját? Vezetés helyett félrevezetés volna a vége a vezérférfi igyekezetének, ha munkája nélkülöznék a határozott célt és munkairányt! Azt kell mondanunk, a vezetés lényegéhez tartozik, hogy *a vezetői munka kitűzött célhoz, mégpedig meghatározott irányban haladjon*. Nem elég tehát, hogy a vezető előtt csupán derengjen a munkája célja, és többé-kevésbé fogalmai legyenek a szándékolt eredményről, hanem elengedhetetlen, hogy világosan lássa azt az igazi ösztönző célt, amelyet elérni akar. Ennek a legközelebbi munkacéljának felismerése természetesen nem könnyű dolog; akárhányszor hosszas töprengés és vajúdás után világosodik meg a munka iránya, de a vezető nem adhat addig indulási parancsot a vezettjeinek, míg nem látja határozottan, hogy mit akar elérni és milyen úton juthat el a kiszemelt

célhoz. *A célnélküli vezetés felelőtlen játék és önmagában véve is ellentmondás, mert a célkitűzés nélküli vezető vezetés mindennek mondható, csak vezetésnek nem!*

A cél felismerése után meg kell keresni a cél eléréséhez vezető helyes utat. Ehhez az útkereséshez idő és higgadtság kell. A cél felismerésekor tehát nem hagyatkozhatik a vezető a legelső felkínálkozó megoldásra, mint egyedüli és legbiztosabb útra. A hirtelen felvillanó gondolat megbízhatóságát meg kell vizsgálni, mégpedig nyugodt áttekin-téssel, olymódon, hogy mérlegeljük a megoldás előrelátható nehézségeit, célszerűségét, eshetőségeit. A munkairány kijelöléséhez tehát nyugodtság kell. Alapos megfontolás után akárhányszor más-kép látjuk azt, amiért első fellángolásunkban annyira lelkesedtünk. Ezért szükséges a részrehajlástól és idegenkedéstől egyformán mentes higgadt gondolkodás.

A vezetés kitűzött célja állandó marad, — az eléréséhez vezető út azonban változtatható. A munka irányváltztatása azonban ne elégedetlenségből, kapkodásból vagy csupán ötletből fakadjon, hanem a jobb és célravezetőbb út felismeréséből. Ugyanazt a célt különféle utakon közelíthetjük meg, hosszabb vagy rövidebb, veszélyesebb vagy veszélytelen, fárasztó vagy kellemes úton. A vezetőt is a jobb, rövidebb, biztosabb út felismerése indítja arra, hogy az eddig taposott ösvényről letérjen. Sok vezetőférfi itt veszíti el hitelét, mikor nem tud alkalmazkodni az idő és a kor követelményeihez, hanem valami makacs ragaszkodással koptatja az ifjúkorban felismert jó utat, amelynél azonban jobb és kedvezőbb út is elképzelhető. *A saját elgondolásának és módszerének csálthatatlanságába és felülmúlhatatlanságába vetett téves hit sok bevált vezető bukásának volt már előidézője!*

A kitaposott úthoz való oktalan ragaszkodáshoz hasonlóan komoly veszedelmekkel járhat az

ötletszerű, gyakori irányváltoztatás. Az ilyen ötletszerűen dolgozó vezető belekezd egy megoldásba, rövid idő múltán azonban már mást gondol és újabb módszerrel próbálkozik. Cikázik jobbra-balra, mint aki maga sem biztos a dolgában, mint aki maga sem tudja, hogy voltaképen mit akar. Még kisebb testületre nézve is kellemetlen, tömegek szempontjából pedig egyenesen tűrhetetlen, hogy a vezető ennyire bizonytalan legyen az útmutatásban, hiszen ennek a látása teljes bizalmatlanságra hangolja az embereket! Ilyen bizonytalan, találgató vezetés mellett egyik melléfogás és rendetlenség követi a másikat.

Joggal elvárjuk a vezérférfiútól, hogy kitűzött célja felől biztos legyen és meggyőződésesen helyesnek lássa az általa mutatott utat. Tévedni emberi dolog: éppen ezért elképzelhető az az eset is, hogy a vezető a cél kiválasztásakor vagy az odavezető út kiszemelésekor tévedett. *Az igazi vezető nem veri dobra, de nem is titkolja tévedését, hanem legelső alkalommal jóváteszi azt.* Ezzel az igazítással, irányváltoztatásának okos megindokolásával nem ingatja meg vezetettjei bizalmát, hanem inkább növeli azt, mert alattvalói átlátják, hogy elhibázott út helyett a helyes útra lépni bölcs dolog. Sokkal okosabb megoldás ez, mintha a vezető görcsösen kapaszkodott volna rögeszméjébe, amelyről rajta kívül mindenki tudja, hogy veszedelembé visz. Aki kitart eredeti útja mellett akkor is, mikor napnál világosabban beláttatták vele tévedését, és ezen a végzetes úton magával akarja vonszolni az embereket is, az nem vezető, hanem örült, akit a legerélyesebb eszközökkel ki kell állítani a munkából.

Önzetlenség minden vonalon

A vezetőnek elvévé kell fogadnia azt a krisztusi gondolatot, hogy nem azért lett vezető, hogy az emberek szolgáljanak neki, hanem hogy vezető léteire *ő szolgáljon az embereknek*. Családatya módjára övéinek oltalmazójává, gondozójává, táplálójává kell lennie, aki mindennél előbbre helyezi szellemi családjának, vezetettjeinek jólétét, boldogságát és csak utolsó sorban törődik egyéni érdekeivel. Kedves kötelessége a közösség javának munkálása. De ugyanez a munka egyszersmind veszedelmes szirt is lehet számára, amennyiben a közösség érdekeinek előmozdítása mellett alkalmat nyílik saját érdekeinek előbbrevitelére is. Senki sem ellenezheti azt, ha a vezérférfi felelősségteljes munkásságának megfelelően, igazságos fizetést, anyagi ellenszolgáltatást kap, hiszen egészen magától értetődő társadalmi követelmény, hogy a tömegek vezetője olyan kedvező anyagi megalapozottságon álljon, amely munkája kifejtését lehetővé teszi. Az önzetlenség csak akkor forog veszélyben, ha a vezető a közösség érdekét a saját egyéni érdeke mögé helyezi, vagy saját érdekei mellett a közösség érdekeit egészen elsikkasztja. Ezzel a visszaéléssel a vezető nyíltan megsérti a közösséget, mert visszaélve hatalmával, valóságos merényletet követ el a tömeg ellen, amelynek jólétét kellene szolgálnia. Ez az eljárás már nem hibának számít, hanem gázgattnak! Ezt az önzést a vezető jótulajdonságai, sőt esetlegesen ragyogó vezetői érényei sem tudják feledtetni és elfogadhatóvá tenni!

A történelem bizonyossága szerint sok viszálynak és háborúnak volt már előidézője a dicsőségvágy és a hiúság. Az igazi vezérférfi jól tudja, hogy a *munkájának szinte személytelennek kell lennie*. Olyan művön dolgozik, amely a közösség érdekeit szolgálja, s amely mögött az ő személye a háttérbe szorul. A valódi vezetőegyéység önzetlensége any-

nyira megy, hogy az anyagi előnyök megvetésén kívül a szellemi javak és előnyök tekintetében is közömbös marad, nem keresi a tiszteletet, az elismerést, a tekintélyt, sőt az üldöztetés, meg nem értés ellenére is lankadatlanul fáradozik a munka továbbépítésén.

Az önzés halálszikla lehet minden vezetőember számára, amennyiben az áteredő bűn következtében minden embert megkísérthet a rendetlen önszeretet. Csupán benső énünk rendetlen hajlamai ellen viselt állandó harccal, önmegfigyeléssel és munkánkhoz jószándékkal átitatott, természetfölötti beállítottságú bonyolításával lehetünk önzetlenné.

A jellem valódisága

A nép szeme csalhatatlanul észreveszi a különbséget a színészkedés és az igazi vezetés között.

A vezérférfiúban nem színészt, kettős életű alakoskodót akar látni a tömeg, hanem igazi férfit, aki iránt messzemenő bizalomra hangol az egyéniségében oly megkapóan mutatkozó jellemi valódiság. A jellem valódiságát úgy kell értenünk, hogy a vezérférfi tanítása és magatartása, magánélete között nincs ellentmondás, s hirdetett elvei nem kényszerhelyzetből vagy alakoskodásból fakadnak, hanem legbensőbb meggyőződésének megnyilvánulásai. Tudjuk ugyan, hogy a vezérférfi is naponta átéli azt a harcot, amelyről Szent Pál panaszkodik, s amely minden emberre érvényes: „Az akarat a jóra megvan bennem, de a jónak megtevését nem találom. Mert nem cselekszem a jót, amelyet akarok, hanem amit nem akarok, a rosszat, azt teszem” (Róm. 7, 18—19.), vallott elvei és gyakorolt eljárásai között mégis összhangot akar látni a nép. Senki sem rajongana olyan vezérért, aki csak parancsokat osztogat, vagy aki csak szavaival harcol az eszmékért. *A nép tetteket akar látni*, amelyekben életté valósul a vezérférfi tanítása, s amelyek

alapján bizalommal tekinthet vezetőjére, mivel nem talált benne kivetnivalót. A tapasztalat bizonyítja, hogy a nem egyeneslelkű vezető, akinek szavai, magatartása, valamint egész lénye nem áll összhangban, valósággal szétmorzsolja a beléhelyezett bizalmat és széles körökben bizalmatlanságot kelt. Az első melléfogástól kezdve titkos féregként emésztí a vezetettek lelkét a vezetőben való csalódás, s ha ezt a lehangolt tömegkedélyt újabb kiábrándulás izgatja fel, annyira meginog az emberek bizalma, hogy csak hosszú idő múltán és akkor is csak nagynehezen lehet azt újból felélesztetni és visszaszerezni. Ezért jogos az a követelmény, hogy a vezérférfi jelleme igaz legyen és minden megnyilatkozása egyenes lélekből fakadjon.

Meg kell említenünk itt a nem őszinte beszédet is, amely ugyancsak zavaró hatást kelt a vezetés területén. Ha a vezérférfi valótlan-ságot állít, akkor a beszéde több, mint egyszerű hazugság, mivel ezzel az eljárásával aláássa azt a jóviszonyt, amely embertársaival összeköti. A vezetőember hazugsága több, mint az egyszerű átlagemberé, — ez gyáva-ság! Egyesek nézete szerint ugyan az igazság eltitkolása és kitekerése különleges vezetői művészetnek számít. Egyesek tehát diadalnak tekintik, ha sikerült valakit a világosságtól elvonni hazugságaikkal. Az ilyen vezérférfiúság kétségtelenül a jó művek örök ellenségének, a hazugság atyjának, a sátánnak szolgálatában áll.

Mások érdemeinek elismerése

Minden vezető rászorul munkatársakra, mert munkatársak nélkül aligha fog elvergődni kitűzött céljához. A munkatársakkal való eredményes együttműködés megkívánja, hogy a vezető elismerje azok tudását és tiszteletben tartsa, értékelje eredményeiket. A vezető tekintélyét és közkedveltségét feltétlenül emelni fogja, ha munkatársai teljesítmé-

nyét elfogultság nélkül elismeri és ezt a becsülést ki is mutatja azáltal, hogy munkatársai közreműködését fontosnak tartja és minden vállalkozásánál előre számít rá. Nem ünnepélyes nyilatkozattétellel, állandó dicsérettel és az érdemek folytonos hangoztatásával neveli a munkatársak kedvét és vezetőjük iránti készségét, — hiszen a túlzásba vitt dicséret és egyesek teljesítményeinek folytonos kiemelése nagymértékben emelné a munkatársak kicsinyes becsvágyát és féltékenykedést idézne elő, hanem magatartásával, bánásmódjával és nagyrabecsülését eléggé bizonyító újabb megbízásokkal. Mások tehetségének elismerése mint vezetői erény abban nyilvánul, hogy érvényesülni engedjük mások tehetségét és olyan megbízást és munkakört adunk nekik, ahol tehetségük kifejtésére bőséges alkalom nyílik.

Akadnak vezetőemberek, akik maguk helyén nagy tekintélyek és igazán értenek a vezetéshez, hiányzik azonban belőlük a nemeslelkűség, hogy elismernék mások érdemes munkáját vagy tehetségét. Az ilyenek a munkatársak eredményének egyáltalán nem tudnak örülni. Sajnos, *a vezetők sorában elharapódzott a féltékenykedés*, amely kicsinyes vitatkozásokba, nézeteltérésekbe, veszekedésekbe sodorja a vezetőket, egymás iránt szenvedélyes kitörésekre, gyűlöletre, ellenségeskedésre ingerli őket a közösség érdekeinek mérhetetlen nagy kárára.

Mily szánalomraméltó az öntelt vezetőférfi, aki abban a hitben él, hogy egyedül ő ért a munkához és egyes-egyedül ő tud eredményesen dolgozni! Roppant bizalmatlan mások képességei iránt. Éppen ezért nem is akadnak kitaró és hűséges munkatársai, mindenki elidegenedik tőle. Ez a tünet, hogy apróságok, kicsinyeskedések miatt nagy célok és nagy eszmék megbuknak, nemcsak kisebb egyesületekben észlelhető, hanem nagy vállalkozások esetében is, ahol egyébként kiváló tehetségű, nagyvonalú férfiak találkoznak össze. Igazán szánalomra-

méltó az olyan ember, aki mások tehetségét lebecsülő vezetővel kénytelen együtt dolgozni! Nézeteik sohasem egyeznek; zsémbeskedő, szűkkeblű főnök mellett kedvetlenül megy a munka. Sohasem édesítheti meg az életét a munka sikere, hiszen nem dolgozhat ereje és tudása szerint. Az ilyen helyzet hosszas elviseléséhez olyan mély lelkiség és annyi önmegtagadás szükséges, amennyit általában alig tételezhetünk fel az emberekről s amennyit nem is várhatunk mindenkitől.

Az elismerésben fukar, méltányosságban szűkkeblű, bánásmódjában igazságtalan vezető ne csodálkozzék, ha munkájában teljesen magára marad és ha megfeszített igyekevése ellenére sem fogják szeretni az emberek!

A vezetői öntudat

A tömeg elvárja vezetőjétől, hogy ne csak embertársait és a nagyvilágot tanulmányozza, hanem józanul ismerje önmagát is. Nagy vállalkozásokhoz, átlagonfelüli teljesítmények lebonyolításához ugyanis elengedhetetlen, hogy a vállalkozó tökéletesen ismerje magát, teljesítőképességét, és tisztában legyen azzal, hogy voltaképpen mire képes. Nem vállalhat olyan feladatot, amely erőit felülmúlja, viszont nem mulaszthat el egyetlen alkalmat sem, amikor helyénvaló és indokolt volna a közbeavatkozása. Ezt a vállalkozáshoz szükséges és kívánatos biztonságérzetet csakis akkor birtokolja a vezető, ha tárgyilagosan ismeri saját tehetségét és képességeit. Ezért szükséges a vezérférfi számára az egészséges öntudat és önérzet.

A józanul gondolkodó vezető elfogulatlanul ellenőrzi magát és észreveszi, hogy tehetsége mégis csak korlátolt, jellemén és tudásán még mindig mutatkoznak hiányosságok. Egyénként sem felejtí el, hogy a tehetségeket az Isten osztogatja; tehát ő sem szédülhet bele saját dicsőségébe az eredményei lát-

tára, hanem a dicsőítést rendeltetési helyére, az Istenhez kell továbbítania. A hívő lélek egyébként is minden vállalkozásában számításba veszi az Isten kegyelmi segítségét, mégpedig azon belső meggyőződés alapján, hogy ő csak szerszám, eszköz az Isten kezében. Az Istentől való függés gondolata az alázatosság szintjén tartja a vezető fel-feltörekvő öntudatát és Isten iránt bizalomra hangolja őt. *Nem emberi erő, hanem az Isten ereje adja a művek beteljesülését!* Ezek a megfontolások és hasonló igazságoknak gyakori felidézése megóvják a vezérferfit a hiú öntetszelgés veszedelmétől.

Össze ne tévesszük az egészséges öntudatot az öndicsőítéssel, amelyet szinte már gőgnek is nevezhetnénk. Mi tagadás, az ember hajlamos arra, hogy saját énjét jobban kidomborítsa a kelleténél. Ez a kísértés a vezető esetében különösen veszedelmes lehet, amennyiben őt minden oldalról figyelik, szemmeltartják. Vezetettjei és hódolói részéről tiszteletet, meghajlást tapasztal, hízeltő véleményeket, megszólításokat, dícséreteket hall tőlük. Igazán józanság kell ahhoz, hogy a vezetői pályának ezek a csalóka fényei meg ne tévesszék és öndicsőítésre ne csábítsák őt.

Bizony, nem lehetetlen az a nevetséges és ugyanekkor sajnálatos eset, hogy *egészen tehetségtelen és vezetésre képtelen egyéniségek kerülnek hatalomra és befolyásos, irányító állásokba.* Ezeknek az erőtlen és magatehetetlen embereknek vergődése és hatalmukkal való próbálkozása valósággal elképesztő! Vezetői öntudatuk egész beteges megnyilatkozásokban jelentkezik náluk! Csipetnyi tudás, felelősségérzet, áttekintés, kezdeményező képesség sincs bennük, de azért a címük alapján megkövetelik és keresztülviszik, hogy az ujságok hasáboakat írjanak róluk és nemlétező munkájukról. Azt gondolják ugyanis, hogy a vezetői kötelességnek azzal tökéletesen eleget tettek, hogy másoknak parancsokat osztogattak s mások munkájához el-

ismeréssel fejüket bólogatták. Egyébként az ilyen, uborkafára kapaszkodott hatalmasságból valósággal árad a tehetetlenségének és tudatlanságának atmoszférája, amely köztudomású, s amelyet egyedül ő nem akar észrevenni. Milyen torz és milyen nevetséges elfajulása ez az egészséges vezetői öntudatnak!

Hogyan sajátítható el tehát a helyes vezetői öntudat?

Mint minden vezetői erény, ez is csak kemény küzdelemmel és hosszas harccal szerezhető meg. De hiszen az erényeket nem is lehet megrendelni és használatra készen házhoz szállíttatni! Komoly vállalásos élet, kitartó tudásfejlesztés, lankadatlan munka, továbbá a munkával járó szenvedések és nélkülözések nagylelkű vállalása megtermi ezt az egészséges vezetői erényt. A hivatástudat is elősegíti érlelődését, bár a hivatás gondolatának a körülményekből, hajlamokból, adottságokból és belső megérzésekből való kihámozása, valamint ennek tényleges fennállásáról való tántoríthatatlan önmeggyőzés egyike a legnehezebb lelki életi feladatoknak.

Biztos ítélőképesség

Semmi sincs, ami az embereknek vezetőjükbe vetett bizalmát annyira kiméretlenül rombolná, és ami az engedelmesség megtagadására vezetne, mint a vezető bizonytalanságának és döntésre való képtelenségének látása. Nagyszabású vállalkozás, kutatás, expedíció, felderítő hegymászás esetében ugyan ki bízna rá magát olyan vezetőre, aki nem ismeri az utat és a kiszemelt terepet, mint a tenyerét, s aki esetleges nehézségek idején maga sem tudja, mihez kezdjen. Pontosan így áll a vezérférfi esetében is. Amelyik vezetőgyén nem biztos a dolgában, nem tudja bizalomra gerjeszteni az embereket és vezetésével nagyon könnyen veszedelembé viszi a hozzá csatlakozókat!

Az ítélet akkor biztos, ha tárgyilagosan kezeli az embereket, eseményeket és gondolatokat. A különféle értékek felismeréséhez és osztályozásához fejlett ítélőképesség kell. Ez az elbíráló készség természetesen megkívánja, hogy az ítélkező felfogása ne legyen egyoldalú és saját megállapodott nézeteinél tovább nem tekintő. Végzetes lehet az ítélkezésre hivatott vezető számára, ha egyoldalúan beletemetkezik saját elgondolásaiba, amelyeket azután mindenképen kivitelezni akar. Különösen fennáll ez a lehetőség azoknál a szakembereknél, akik mélyen beledolgozták magukat valamelyik szűkebb tudásterületbe és ezt a szűkkörű eszmévilágukat mindennél többre becsülik. Ebből a merev elzárkózásból rendszerint ítélkezésbeli szűkkeblűség következik, amellyel még a kor égető kérdései iránt való elképesztő tájékozatlanság és szinte gyerekes állásfoglalás párosul.

Néha fékezetlen szenvedélyesség is befolyásolja a vezető döntését. Hogy mennyire kártékony tanácsadó a szenvedély, azt abból az elfogultságból is láthatjuk, amellyel az előszeretet vagy a gyűlölet dolgozik. Az áteredő bűn elhomályosította értelmünket; ebből aztán érthető, micsoda igyekvésebe kerül a jótakaró vezetőférfiúnak, hogy kiemelkedjék az egyoldalúságból és ítéletének korlátoltságából. Talán senki sem tudja teljesen kiirtani magából az elfogultságra való hajlamot, mégis megütközünk azon a szenvedélyességen és egyoldalúságon, amely korunk annyi vezetőemberén oly kirívó mértékben mutatkozik, mint intő példa arra nézve, hogy milyenek nem szabad lennie az igazi vezérférfiúnak. Vezetőembereink eljárásaiban, tömegeket tette tüzelő indítékaiban több az indulat és a szenvedély, mint a megfontoltság és higgadt ítélet!

A biztos ítélőképesség elsajátításához két út vezet. Mindenekelőtt értelmünket fegyelmezett gondolkodásra kell szoktatnunk. A gondolatvilágnak ezt az iskolázottságát nem bölcséleti tanulmányokkal

lehet megszerezni, hanem bensőséges imaélettel, amely több világosságot és tisztánlátást ad, mint egy könyvtárra menő, egyébként hasznos és szükséges bölcséleti szakmunka. Másodszor kiméletlenül harcolnunk kell szenvedélyeink ellen, amelyeket annyira le kell törnünk, hogy higgadt gondolkodásunkban ne háborgathassanak. A zabolátlan harag, gyűlölet, keserűség, kevélység és más szenvedély zavarja az ítélkezéshez szükséges nyugodtságot. Csak akkor nyílik tere eljárásainkban a világos gondolkodásnak, ha ezeket a felburjánzott hatalmakat alaposan ráncba szedtük és hatálytalanítottuk.

Ne gondoljuk azonban azt, hogy a biztos ítélkező képesség egyenlő a gyors döntőképességgel! Ezt a kettőt össze ne tévesszük! A gyors döntés és azonnali kezdeményezés nem kétségtelen jele a biztosságnak! Sőt ellenkezőleg: majdnem azt mondhatjuk, hogy a gyors döntés legtöbbször a dolgok oktalan elsietését s ezzel együtt elhibázását is jelenti. A gyors ítéletet egyáltalán nem mondhatjuk vezetői kiválóságnak, mivel éppen *a legfontosabb dolgok igénylik a legalaposabb és legkörülményesebb megfontolást*. A gyors elhatározást az az elővigyázatosságra intő figyelmeztetés is megfontolandóvá teszi, hogy az elhibázott vezetői lépést akárhányszor csak nagyon körülményesen, rendkívüli nehézségek árán lehet jóvátenni, illetőleg ezek az elhibázott intézkedések legtöbb esetben jóvátehetetlenek!

Aktivitás

Napjaink vezérférfiait csakis mint a munka embereit tudjuk elképzelni. Természetesnek és magától értetődőnek találjuk, hogy a vezetőember úgyszólván állandóan dolgozik, mégpedig jóval többet, mint több más ember együttvéve. Minél jelentősebb a vezető szerepe, annál több munka áll előtte s annál magától értetődőbbnek tekinti, hogy elmélyülten foglalkozzék feladatkörével.

Aktivitás alatt nemcsak a tevékenységet és az

ember elfoglaltságát értjük, hanem az időnként nagyfontosságú és szükséges feladatok elvégzésére való képességet, amely mellett a megszokott napi munkáját is hiány nélkül elvégzi az ember. Ebben a vezetői aktivitásban legtöbbször olyan nagyszerűség és erő mutatkozik, amely a nagytömeg számára egyszerűen felfoghatatlan. A hihetetlenül gyors áttekintő képesség, az éjt is nappallá tevő munka, az állandóan adódó új feladatokkal való azonnali összebarátkozás, az ügyesen választott munkatársak foglalkoztatása és irányítása olyan méretű munkával félmjelzi a vezérférfi nevét, amelyet más még akkor sem tudna utánózni, ha idegösszeroppanásig erőlködve, minden erejével dolgozik. Gondoljunk itt tüneményes tehetségű vezérférfiúnkra, P. Bangha Bélára, aki mint vezér és sereghajtó, kophatatlan fiatalossággal szolgálta a magyar katolicizmust. Bölcselő, hittudós, szónok, író, hitvédő, szerkesztő, szervező és agitátor volt egy személyben, aki mint nagy erőközpont, hatalmas szervezeteket táplált tűzzel és tartalommal ugyanakkor, amikor mások előtt valósággal érthetetlen frissességgel az ország legkülönbözőbb helyein termett és ontotta magából remek szónoklatait.

Az aktivitás az akarat dolga, bár tagadhatatlan, hogy jó adag rátermettség is kell hozzá! A kolerikus vérmérsékletű ember biztosan tevékenyebb lesz, mint a flegmatikus. Általános tapasztalat szerint azonban a természeti adottságok módosíthatók, szabályozhatók, s ez kétségtelenül vigasztaló gondolat sok vezetőjelölt számára, különösen olyanoknál, akik alaptermészetük szerint nélkülözik a szakadatlan munkára való benső ösztönzést. Ha nincs is meg az emberben az aktivitásra való különösebb hajlam, céltudatos önbeállítással a hiány nagymértékben pótolható.

Az aktivitást sajnálatosan csorbíthatja a korszerű kérdések nemismerése és a restség hajlama. Az időszerű kérdések nemismerése legtöbbször ab-

ból ered, hogy a vezető érdektelenül és közömbösen viselkedik e kérdésekkel szemben, a restség pedig azzal magyarázható, hogy a vezető a kötelező munkáin túlmenően nem kapható arra az önfeláldozásra és erőfeszítésre, amely a vezérférfi alkotó munkájához okvetlenül kell s amelyet egyébként is minden szellemi alkotómunka megkíván.

Az eszményi mértékben aktív férfi, ha egyszer határozottan felismerte életfeladatát, többé nem találja nyugalmát, s amíg csak ereje bírja, a munkakörének él, szinte utolsó lehelletéig. XI. Pius pápa haldoklásában is, utolsó szavaival a békét emlegette, amelyért annyit dolgozott s amelyet annyira kívánt az emberiségnek biztosítani! — P. Bangha Béla halálos ágyán lázas önkívületében is szóno-kolt, német és angol nyelven az Isten országának terjesztéséről és gyarapításáról, tehát hatalmas könyvalkotásának, a „Világhódító kereszténység”-nek alap gondolatáról prédikált!

Nincs végzetesebb a vezérférfi számára, ha olyan körülmények közé kerül, ahol egyáltalán nincs alkalm a tevékenységének gyümölcsöt tételére. Sok nagyra hivatott és elsőrangú szellemi munkás ismertető jeleit magában hordozó fiatal ember előtt becsapódik az érvényesülés kapuja az anyagi helyzet miatt, amely tehetségének kiképzését egyszerűen lehetetlenné teszi.

Állhatatosság: a gátlások legyőzője

A vezérférfiúság lényegéhez hozzátartozik, hogy a vezetőhelyen olyan utat mutat vezetetteinek, amelyet ők maguktól csak nehezen tudtak volna megtalálni. A vezető számára is sok esetben fáradtságos és időbe kerülő tevékenység az iránykeresés, az orientáció. Sokan már az iránykeresésben kimerülnek! Csupán az állhatatosság az, ami megóv az ellankadástól és az elkezdett munka feladásától.

A tettvágytól égő, különösen a kezdeményező szerepre termett vezető könnyen hajlik az állhatat-

lanságra! Minél értékesebb vezetői adottságokkal rendelkezik, annál sajnálatosabb, ha ezekhez nem társul az állhatatosság. A kitartással hadilábon álló férfi belekap egyes munkákba, mozgalmakat szervez, s bizonyos idő múltán, különösebb ok nélkül befejezetlenül otthagyja az egészet. A lendülettel kezdett munka az első ellenálláson zátonyra fut. Az ilyen vezető állandóan új terveken rágódik, hatalmas agymunkával új ötleteket termel, de a gyakorlatban egyiket sem segíti megvalósuláshoz, mert elcsügged a munkában, mire a keresztülvitelre kerülne a sor. A munkatársak és a vezetettek sokat szenvednek a vezető állhatatlansága miatt, mivel az állhatatosság hiánya bénítólag hat a dolgozni akarók munkakedvére, és bizonytalanságba és válságba sodorja a nagy garral kezdett művet. A környezetnek ez az elkedvetlenedése esetleg együttes ellenállásban is kirobbanhat és egyáltalán nem emeli a vezető tekintélyét, ha az úgy ennyire jutott. Sok nagyvonalú embert a vezetőszerpben csupán a tervező munka, az eszmék termelése érdekel, s nem gondol arra, hogy ezek megvalósítása csak aprólékos munka árán lehetséges és éppen ezért lehetőleg konzseniális munkatársakat kell ebbe a munkába állítani és utánjárással, ösztönzéssel a befejezésig személyesen kell bonyolítani a munkát. Ennek a szükségességnek fel nem ismerésén bukik el a legtöbb elméleti vezetőférfi s e miatt veszíti el embereit és munkaterületét is.

Az állhatatlanság gyökere legtöbbször a lustaságban kereshető. A restségre hajló vezetőférfi szerencsétlen ember nagyon! Mennyit szenvednek azok a dolgozni akaró munkaerők, akik az ő útmutatása szolgálatába szegődtek s akik a vezető tunyasága és tespedése, erőtlensége következtében semmihez sem foghatnak.

A vezető minden vállalkozásánál számol a nehézségekkel s a gátlások eshetőségével. A vezetői eszmény éppen olyan munkát tételez föl, amely

akadályokon áttörve és gátlásokat letiporva gördül előre. A göröngytelen úthoz ugyanis nem kell vezető. Ha azonban a vezetőember, akinek ezt az akadályokon is győzedelmeskedni tudó munkát irányítania kell, elveszti kedvét, hogyan is kívánhatunk állhatatosságot a többiektől, a közemberektől? Milyen keserű kiábrándulás az emberek számára, ha vezetőjük cserben hagyja őket!

Az állhatatlan, ide-odakapkodó vezetői munka azért is káros, mert felelőtlen időpocsékolás és esztelen tékozlása az emberi erőnek! Ha a vezető ismételtelen ilyen irányú baklövést követ el, az általános elkeseredés erőteljes összefogásra készíti az embereket, akik heves ellenállással és tiltakozással tüntetnek az ilyen észszerőtlen vezetés ellen és esetleg az engedelmesség megtagadásával nyomatékolkják nagyfokú elégedetlenségüket. Ezt az utóbbi fejleményt nem írhatjuk a tömeg rovására, mivel *a vezetőnek nincs joga ahhoz, hogy az emberek jóakaratával, bizalmával és erejével ennyire szeszélyesen visszaéljen.*

Az állhatatosságot ne tévesszük össze a nyakas-sággal! Az állhatatosságnak is vannak határai. Ha tehát a vezető észreveszi, hogy helytelen útra irányította a tömeget és ezen továbbhaladni nem volna célravezető, kötelessége őszintén elismerni ezt a melléfogását és haladéktalanul irányt változtatni. Semmiképen sem nevezhető állhatatosságnak, ha valaki makacsul ragaszkodik eredeti, oktalan rendelkezéséhez. A nyakas vezető, aki inkább örülségbe viszi a reá bízottakat, mintsem hogy tévedését belátva irányt változtatna, éppoly kevésbé fog eljutni a kitűzött célhoz, mint az állhatatlan vezető.

A komoly felelősségtudattal dolgozó vezérférfi állhatatos tud lenni. Éppen a felelősségérzete figyelmezteti állandóan, hogy folytassa és vigye a befejezésig elkezdett munkáját. Szigorú önedzés nélkül

természetesen sohasem jut el az ilyen tartós állhatatossághoz.

Minél hatásosabbak és erőteljesebbek a vezető alapindítékai, amelyek eljárásaiban irányítják, annál kevésbé lesz hűtlen a munkájához annak tökéletes befejezése előtt. Az igazán előkelő gondolkodású vezető nem követi az önszeretetnek kétségkívül erősen ösztönző, de rendetlen indítékait, hanem az Isten és emberek iránt való szeretet nagy ösztönzésére hallgat.

Nyugodtság, — hidegvér

Csak elvakult vezetőember nem veszi észre, mennyi akadály halmozódik munkája útjába. A munkaterületen való alaposabb tájékozódás eléggé meggyőzheti az embert arról, hogy minden oldalról újabb feladatok és munkalehetőségek kínálóznak. Óriási előny a vezető számára, ha kellő éleslátással rendelkezik és észreveszi ezeket a kezdeményezési lehetőségeket. Viszont rossz színben tűnnék fel a homályos látású vezető, aki észre sem veszi az idők jeleit és a felkínálkozó, megoldásra váró új kérdéseket.

A vezető tétlensége, érzéktelensége és gyanútlan nyugalma, amely a legjobb akarat mellett sem veszi észre a munkaterületen mutatkozó új feladatokat, az embereket könnyen kétségbe dönti a felől, hogy egyáltalán lehet-e komolyan venni őt. A munkatársak és a közemberek legjobb szándékú kísérletei is megbuknak az ilyen vezető rövidlátásán, mikor azzal intézi el az új feladatokra célzókat vagy a kezdeményezést határozottan sürgető figyelmeztetéseket, hogy egy kézlegyintéssel napirendre tér fölöttük vagy legjobb esetben az elintézésre váró ügyek közé sorolja az égetően sürgős feladatokat. Erről a szenvtelen, érzéketlen nyugalomról, amelyet legtalálósabban bizonyára gyógyíthatatlan lelki álmokórnak lehetne nevezni, fölösleges is beszélnünk! Ez az olimpusi nyugalom nem azonos

azzal a nyugodtsággal, amelyet a vezetői erények és jótulajdonságok közt sürgetünk!

Mégis azt kell mondanunk, hogy *a vezetőnek rendíthetetlen nyugalommal kell dolgoznia*. A minden oldalról tornyosodó sok feladat és sürgető munka nagyon könnyen mohóságra, kapkodásra ösztönzi, mégis csak veszítene erejéből és biztonságából, ha a nyugtalankodás áldozatául esnék. Egészségtelen mohóságában sok dologba belekezdene, a nélkül, hogy az elkezdett művet be is fejezné. Az ideges nyugtalanság pedig meggondolatlan elhatározásokba, feledékenységre, tartóerejének koptatásába hajszolná és nem egyszer kirívó taktikai hibákba sodorná a vezetőt.

A vezető egész külső megjelenése és magatartása a nyugalmat tükrözzel Ebben nyilvánuljon egyéniségének kiegyensúlyozottsága! Ezt a higgadságot mutassa a gondolkodásmódja is, amennyiben csakis zavartalan figyelemösszpontosítással tudja hatékonyan szolgálni hivatását. A gondolatzsúfolás, a tervek szakadatlan kovácsolása lehetetlenné teszi a megfontolt cselekvést. Pedig senki sem szorul oly világos látásra, s a jelen és a jövő annyira józan mérlegelésére, mint a vezető. Ugyanezt a lehiggadságot keressük kedélyéletében is. A kedélyhangulatok és szeszélyek fölött kell állnia. Nem utolsó sorban kutatjuk a vezetőférfiúban azt a lelki nyugalmat is, amelyet a szenvedélyek mederbeszorítása és a rendszeres lelki élet biztosíthat. A vallásos élet egyébként is a legegyszerűbb út a benső egyensúly biztosításához.

A nyugodtság hasznát különösen vitatkozások és nehéz tárgyalások alkalmával tapasztalhatja a vezető, amikor a nyugalom és higgadság még a tudásnál is többet számít. Ezenkívül épp a személyén végigömlő uralom tetszik talán legjobban az őt figyelő tömegnek, hiszen a nyugalom az, ami a legtöbb sikernek és eredménynek a titka.

Élettapasztalat

Tapasztalat alatt az emberek, történések és önmagunk éles megfigyelését értjük, valamint az ezzel kapcsolatos felülvizsgálást, vajjon a múlt dolgai igaznak bizonyultak-e és kedvezően vagy pedig rosszul alakul a dolgok menete.

Mikor a vezérférfi tapasztalatáról beszélünk, bizonyos elismerést és nagyrabecsülést kell belevinnünk ebbe a fogalomba. A vezető tapasztalata ugyanis reményre jogosít, hogy ő nem csupán elméleti ismeretek alapján cselekszik, hanem átfogó szemlélettel nézi az életet és a multat, amelyből mint egy könyvből, kiolvassa a teendőit. Igaz, hogy a tapasztalat magában véve nem sokat számít, ha a vezető nem lesz okosabbá általa. Valamely hivatásban eltöltött évtized még nem jelenti azt, hogy valaki jogot formáljon a tapasztalt és tapasztalatai alapján bölcs vezető címére. Az idősebbek általában itt vetik el a sulykot, mikor a fiatalok megítélésében mindig a saját élményeiket emlegetik és saját eljárásaikat a fiatalság egyedül célravezető eljárásaként hirdetik. A saját tapasztalatra való állandó hivatkozás márcsak azért is veszélyes lehet, mivel a tapasztalataiból merítő ember képzelete állandóan visszakalandozik a multba. A vezetőtől joggal elvárt jelenben-időzés és jövőbetekintés helyébe ez esetben a mult folytonos emlegetése és a régi, lezárt történetek felidézése lép. A vezető elé állandóan új feladatok és megoldásra váró kérdések tolatodnak, amelyek annyira a mi korunk termékei és annyira maiak, hogy a multban többnyire hiába keresnők a megoldásukat. A multból merített tapasztalat itt mit sem használ! A vezető élettapasztalatának tehát a jelenből is kell táplálkoznia, s főleg a mai kérdések tanulmányozásából, megoldásuknak gyakorlati próbálkozásából.

Az élettapasztalat benső élmény, amely nem függ az életkortól s amelynek létesítéséhez nem

szükséges okvetlenül hosszú időtartam. Fiatalemberék is rendelkezhetnek ilyen benső élményekkel és gazdag tapasztalatokkal, viszont akadnak idősök, akik érdektelenül mentek el az élet kérdései mellett, akiket ölében hordozott a szerencse és nem kellett birokra kelniök az élet nehézségeivel; az ilyenek egyáltalán nem rendelkeznek kellő élet-tapasztalattal.

Az élettapasztalat sokszor az élet örvényeibe világít be és sok olyan ferdeséget, visszásságot, elvetemültséget láttat meg az emberrel, amely az átlagemberek előtt nagyrészt ismeretlen. Ez a keserű tapasztalat azonban mégsem teheti sötételátóvá, mindenben rosszat gyanító, elfásult lélekké a vezetőt, nem indíthatja munkájának abbahagyására ezzel a megokolással: úgyis hiába! — Ha a sok csalódás mégis megtörné a vezetőt, úgyhogy arra a meggyőződésre jutna, hogy nincs értelme az erőlködésnek és a munkának, mert minden úgyis hiábavaló, legokosabban teszi, ha tisztségéről minél előbb leköszön és átadja helyét olyan vezetőnek, aki a sok bűn és visszásság ellenére is hinni tud az emberek javíthatóságában, a helyzet megváltoztathatóságában és munkája sikerében!

A vezérférfi hallgatni tud . . .

Miként a hadvezér is magaslatról szemléli az ütközet lefolyását, a vezérférfi is tisztsége magaslatából áttekinti az előtte játszódó eseményeket. Az előzményeket és a helyzeteket jobb értesültséggel és jelentősebb összefüggésükben látja, mint azt mások gondolják. Széleskörű hírszolgálatára alapján jobban tájékozódik az eseményekről és vállalkozása mindenkori állásáról, mint bárki más a környezetében. Éppen ezért módjában állana, hogy a legújabb hírek, szenzációk, bonyodalmak jólértesült hírharangja legyen.

Joggal megkívánjuk a vezetőtől, hogy inkább

kevésszavadú, szüksézáú legyen, mint bőbeszédú, és kellő időben mindig találja meg a helyzethez illő szavakat. Beláthatatlan következményekkel járhat, ha ok nélkül elpanaszolja az emberek között szerzett kellemetlen tapasztalatait; az emberek e miatt könnyen elhidegölnek tőle. Az sem lehetetlen, hogy szavait továbbadják és eljuttatják az illetékesekhez, akiket jogosan bánt majd az az értesülés, hogy a vezető mások előtt kifecsegte, kizserkesztette hibáikat. Ugyancsak hátrányos, sőt több szempontból kellemetlen helyzetbe sodorhat a terveknek időelőtti közzététele, feltárása. Az ilyen indiszkrécio a legnagyobb férfiak bukását is előidézheti, amennyiben a *tervek kifecsegeése alapján a vezérifii el-lenségei legpontosabban kikutathatják azokat a támadási pontokat, amelyeknek birtokbavételével játszva megbuktathatják az elárult tervet.*

A titoktartás kötelezettsége nemcsak a vezér-férfit érinti, hanem mindazokat is, akik a vezetésben részesek, tehát főleg a bizalmas munkatársakat, akikkel a terveket és a vezetés problémáit a vezető megbeszélgni szokta. A vezérifii, aki munkatársai-val a legbizalmasabb terveket és legtitkosabb vezetői szándékokat is megtárgyalja, jogosan követelheti munkatársaitól ezt a magától értetődő, szigorú titoktartást.

Az embervezetés munkása hallgatni tud, mint a sír . . .

A VEZÉRFÉRFI MŰHELYTITKAI

Tervkovácsolás vagy alkotómunka?

Igazság, hogy minden alkotómunka először a mű kitervezésével kezdődik. A tervezgetés, a jövő vázlatainak rajzolgatása nem ismeretlen foglalkozása az alkotó embereknek. Nemcsak életprogramot tervez ki a nagyraihivatott férfi, hanem ezen belül közelebbi célokat is kijelöl, amelyek mint részletek, beleilleszkednek a főműbe, az életmunkába. Így elképzelhető és nagyon indokolt is, ha *a vezetőjelölt a felkészülés éveiben évi munkatervet, illetve ennek részekre bontásával havi munkatervet és napirendeket ír elő önmaga számára.* Az alkotó embert az a tulajdonsága fémjelzi, hogy míg mások örökké csak tervkovácsok maradnak és a tervezgetésnél tovább sohasem jutnak, az alkotó ember az elgondolásait sorban valóságba öltözteti és a gyakorlati életbe ülteti át.

Ezért olyan jelentős az ifjúkori gyakorlati munka, a korán kezdett szellemi foglalatosság. Az ifjúnak már fiatalsága éveiben saját tapasztalásával meg kell ízlelnie az alkotó munka gyümölcsseit, azokat a tiszta örömeket, amelyeket egy-egy elgondolásnak megvalósítása terem. Marconi már tanuló korában kísérletekkel foglalkozott, kémiai könyveket olvasott, már ekkor jellemezte őt a feladatokkal való türelmes elbibilődés és körülményes bajlódás, amely később nagy felfedezéseiben hozta meg gyümölcsseit. Hasonló, korán bimbózó kutató készséget tapasztaltam egy kiváló szellemi felkészültségű nyolcadikos gimnazistánál, aki mint egyik kórházi főorvos tanítványa, már gimnazista korában bámulatosan járatos volt az élettan, bonctan kérdé-

seiben, boncolásoknál részt vett, otthon tengerimalacokkal és nyulakkal kísérletezett és baktériumtenyésztet létesített, az egyetemre kerülve pedig külföldi ösztöndíjat kapott és többi társait verhetetlenül felülmúlja tudásával, amelynek alapjait még középiskolás korában rakta le. Megszívlelésre méltó egyik nagy színművészünk (Jászai Mari) kijelentése, amely éppen azt teszi szóvá, hogy a fiatalokat sohasem ébresztik rá fiatalkoruk okos kihasználására és a jövőjükre való alapos felkészülésre: „Ifjúság!... Csak egy napra tudtam volna ifjúkoromban, hogy ifjú vagyok! Akkor volna talán egy nap szép emlékem ifjúkoromból is.”

Szent igazság, hogy *az ifjúkort csakis a munka teszi széppé és tartalmassá*. A munkában töltött ifjúságra boldogan tekint vissza később az ember, viszont *a tétlenségben fecsérelt drága idő vádlónk marad*, hogy elmulasztottuk ifjúságunkban éppen azt, ami tartósan boldoggá tett volna minket. „Aki nem dolgozott soha, az elmulasztotta az élet egyik legnagyobb örömét!” — figyelmeztet Duff Cooper.

A munka fontosságára, életünket emberi léletté tevő hatására néha egész különös körülmények közt döbben rá az ifjú. A felvilágosodásnak ettől a percétől kezdve azután valóságos egyéni munkabölcsélet alakul ki benne, amelynek egyéni tétele így hangzik: „Dolgozni akarok nagyon sokat!”

A munka jelentőségére való feleszmélést találoán mutatja az itt következő naplórészlet, amelyet diákkori naplójából e könyv egyik munkatársa szívesen rendelkezésre bocsátott:

„Az előbb jöttem meg a vagongyárból. Tudtam már, mi az a munka, de ilyen munkáról nem volt fogalmam. Láttam az ezernyi forgó kereket, a mozgó darut, a kohók izzó lángját és a pörére velkőzött veritékes embereket. Hallottam a sziréna bűgását, a két és féltonnás kalapács ütését a kovácsműhelyben. Igazi Canto del lavoro: a munka szimfóniája! Az esztergályosoknál egy friss, lehulló vasforgácsot akartam emlékül felvenni, megégette az ujjamat. Legalább parányi fokban én is érezhettem itt a fájdalmat. A tanár úr jóvoltából az egyik munkásnak egy doboz cigarettát adhattam. „Fogja ezt. — Az

én apám is munkásember!” Szépen megköszönte. Beszéltem egy ifjúmunkás cserkésszel is, akivel kezét fogtam. Neki nem kell keresnie a jó munkát! Bár többször is elmehetnék ide! Láttam, hogy mily tékozló tudtam eddig lenni, mikor lusta, nagyravágyó voltam. Én mult évben egy pengőt kaptam egy-egy instrukciós óráért, s ezek huszonnyolc fillér órabérért dolgoznak az izzó vasdarabokkal a pokoli hőségben! Ó, az igazi munka látása többet ér száz szociológiai előadásnál, mert szívet ad! — Emlékeztetőül hoztam magammal néhány vasforgácsot, juttassa ez sokszor eszembe azt, amire a munkások ma megtanítottak!”

Aki ráébred a munka fontosságára és megkedveli a dolgozást, az ráeszmél az igazi életre. Bölcsen ír erről Carlyle: „Áldott az, aki munkáját megtalálta; ne is vágyódjék más áldás után. Van munkája, életcélja; megtalálta és követni fogja! Mint valami szabadon hömpölygő csatorna, amit nemes erővel ástak, vezettek az ember életének keserű mocsarán keresztül; mint valami egyre mélyülő folyam, úgy árad, úgy halad ez a munka; elmosva lassankint a keserű, szennyes vizet a legtávolabbi fűszál tövére is. Dögvészes mocsár helyett zöld, termő mezőt alkotva tisztán ömlő árával. Milyen áldásthozó ez a mezőre, akár kicsi, akár nagy a folyam és a folyamnak az értéke! A munka: élet!”

A munkának szépségeire rádöbbsen, s a munkában tiszta élete őrzésének alkalmas eszközét látó nagydiák önmagán tapasztalhatta Carlyle szavainak igazságát, mert ezt vallja:

„Napirendem: Reggel 5—6-ig napi lecke tanulása. Negyed héttől negyed nyolcig: szentmise és naponta szentáldozás a Pityu által nagyszerűen szervezett „Eucharisztikus staféta” keretében. Utána reggeli és készülődés az iskolába. 8-tól 2-ig iskola. 2-től 3-ig szabadidő, pihenés, 3-tól negyed 7-ig tanulás. Minden tárgyból minden érettségi tételt leírok. Negyed 7-től negyed 8-ig séta, alatta kongregációs megbeszélések. Utána vacsora. 8-tól negyed 11-ig érettségi tételekkel való foglalkozás, azok írása. Ezt mindennap pontosan betartom és nagy hasznomra van. — Lelki olvasmányként a „Modern katolikus fejeket” olvasom és megszereztem Prohászka gyönyörű Soliloquiáját is. Soha életemben még ilyen jól ki nem használtam az időt és ennyit még nem dolgoztam. Hála az Úrnak, — nem győzők hálálkodni — nyugodt és szép, tiszta a lelki életem.”

Innen már csak egy lépés annak határozott átértése, hogy az ifjú legszebb, legértékesebb életkorát éli és minden mostani tette belenyúlik jövőjébe, minden mostani megszerzésével jövője kincstárába gyűjt értékeket. Messze elkülönül azoknak a sorából, akik semmiféle önként vállalt munkára nem kaphatók, akik maguktól semmiféle kezdeményezésre nem képesek, csupán azt a munkát végzik el nekifohászkodva, lajhárlustással, amihez felsőbb parancs vagy fegyelem kancsukája odatereli őket. Az ifjúból szorgalmas, munkát kedvelő egyén lesz, aki akkora odaadással gyúrja második természetévé a munkát, hogy méltán nevezhetik őt „tett-embernek” vagy „munka-embernek”! Az ilyen előképzetség után síkra szálló férfi olyan lendülettel fog dolgozni, hogy teljesítményével akár 5—10 ember munkabírását is eléri s magával ragadó lendületével környezetét, vezetettjeit, munkatársait is élénk munkatevékenységbe sodorja. Nem nyugszik addig, míg munkájával bizonyos átlagonfelüli célokat el nem ér, például idegen nyelvet magánszorgalmával elsajátít, saját erejéből előteremt egy külföldi tanulmányút költségeit s az utat le is bonyolítja, alapos felkészülés után sikerrel letesz olyan vizsgát, amely előmenetele szempontjából sokat számít. Annyi biztos, hogy az ilyen munkaszerető férfi értékelni tudja majd mások munkáját is.

Vigyázni kell azonban arra, hogy kellő fékező energiával is rendelkezzen ez a szédítő munkabírású ember és ezzel az önfékezésével könyörtelenül megálljt!-t parancsoljon önmagának, kikapcsolódásra szorítsa magát, ha jól felfogott érdeke, különösen egészségi állapota ezt kívánja. Egyes korszakos embereknek példája e tekintetben inkább csak csodálatra, mint követésre méltó. Don Bosco-ról tudjuk, mennyire megviselte egészségét a hajsztolt munka. A negyven kilós testsúlyra csontig lesóványodott Ledochowska grófnő, az afrikai missziós ügy lángeszű szervezője sem lehet a munkateljesítmény te-

kintetében követésre buzdító példaképünk! Ellenben érdemes megfontolni, amit gróf Apponyi Albert írt Mussolini beosztásos, kiegyensúlyozott munkarendszeréről: „Egy koncepciónak él Mussolini, ennek szenteli minden erejét, életének minden percét, azzal a minúciózus rendszerességgel, amely az ő kolosszális munkateljesítményének egyik föltétele, magát nem kímélve, de észszerű életbeosztással gondoskodva fizikai egészségének és lelki derűjének fenntartásáról, amint ez kötelessége mindenkinek, aki egy nagy missziót lát maga előtt és aki érzi, hogy ez a misszió legalább ideig-óráig őt nem nélkülözheti.”

Hogy a munka lendületében semmi se gátoljon, tartsd távol magadtól a lemondó természetű, gyenge akaratú, nagy dolgokért lelkesedni nem tudó embereket, akiknek fásult légköre esetleg lehangoló hatást gyakorolna rád. Bölcsen jegyzi meg erre vonatkozóan Mulford Prentice híres elmélkedéseiben: „Vállalkozásodról, terveidről és reményeidről csak olyanok előtt beszélj, akikről egész bizonyosan tudod, hogy számodra sikert kívánnak. Sohase szólj róluk olyanok előtt, kik csak udvariasságból hallgatnak meg; mert minden előttük kimondott szó erőt von el a tervedtől. Rendkívül csekély azok száma, akikhez bizalmas lehetsz!”

Ha az emberek ostoba beszéde elkedvetlenítené, vagy akár indokolatlanul is rossz kedved támadna, s ez a kedvezőtlen kedélyállapot lehetetlenné tenné a figyelmes és lelkes munkát, minden erőddel, akár a legmesterségesebb eszközökkel is állítsd vissza benső nyugalmaidat és jókedvedet. Ha valakinek beszéde felizgatott, minden erőddel igyekezz másra gondolni, tereld el róla képzeletedet; ha levél (vezetőembereket egyes „jóakarók” többször zaklatnak névtelen levelekkel!) háborgatta volna nyugalmaidat, azt ne olvasd el másodszor, hogy az újabb elolvasással még tovább izgasd magad. Dobd a tűzbe, és ezzel a gondolattal, hogy milyen közön-

ségesek néha az emberek, füttyülj egy nótát. Ez többet ér, mint kétnapi búskomorság!

Sok ember számára nagy előny, ha ért a zenéléshez és ilyen esetekben megnyugtató, lelkesítő hatású zenedarabokat játszik. Jó szolgálatot tesz a hangulatváltás idején a grammfonon is, amelynek hanglemezeiről pattogó ütemmel új hangulat árad felénk. Emlékezzünk arra, hogy Ausztriának Németországhoz való csatolásakor, az általános idegeség és lelki felcsigázottság idején a bécsi rádió állandóan indulókat és katonai menetelő nótákat játszott, hogy a kedélyeket lecsillapítsa! E sorok írója saját tapasztalatából említi az ilyen hangulatváltás hasznát; számára egy művészlemez lejátszása mindig kimenekülést jelent az élet áporodott, nagyon is prózai dolgaiból.

A munka emberének értenie kell a *hangulatváltás* művészetéhez is!

A munka lendülete függ az időjárástól és az évszakok változásától is. Borult, szomorú napok idején nincs hangulat a munkához, különösen az emelkedett, kedvet igénylő munkához. Tavasszal viszont, általános tapasztalat szerint, megindul a termékeny munka. Nemcsak az ekével fölhasított szántóföldek lehelik a termékeny föld szagát, nemcsak a tavaszi vízáradások, virágba öltözött fák, pattanásig feszülő rügyek hirdetik az új életet, s nemcsak kamaszdiákokat ihlet lírai versek írására a kikelet, a komoly szellemi munkás termékenysége is megindul, mintha a természet megújulásával az ő erőinek felfrissülése is együttjárna.

A munka ihletői

Ha körkérdést intéznénk korunk legnagyobb és legtevékenyebb férfiaihoz, hogy alapjában véve mi volt szédítő munkateljesítményük rügője, sugalmazója, — ha azok őszintén felelnének — a legkülönbébb válaszokat kapnánk.

Az elinduláshoz egy gyermekkori vagy ifjúkori élmény is elegendő; döntő lehet ilyen szempontból az emberek bajaiba való bepillantás vagy számtalan más, elgondolható, elhatározó jelentőségű esemény.

Idők folyamán azonban a munka embere újabb és újabb ösztönzésekre szorul, hogy kitartással, hűséggel álljon kijelölt őrhelyén és el ne lankadjon munkájában.

A lelki életről szóló fejezet eléggé rávilágított arra, hogy a vallásos élet, különösen az ifjúkorban Krisztussal kötött bensőséges barátság milyen ösztönző szerepet visz a férfi életében. Szó került arra is, hogy a nagy lelki gazdagságú, kivételes egyéniségek lelki vezetéséhez értő lelkiatya is sugalmazó hatással lehet a vezetőjelölt ifjúra vagy férfiúra, akinek tudásszomjas lelke mint érzékeny lemez magába szívja a nagy lelkek fényvillanásait.

Itt azonban két olyan ihletőről kell beszélnünk, akik általánosan beleszólnak sugalmazó hatásukkal a férfi munkájába: *az édesanyáról és a hitvesről.*

Az édesanya ihlető szerepéről sokat írtak és sok bensőséges vallomást tettek a legnagyobb férfiak. Az édesanya a kisfiú értelmi nyílásának első tanúja. Tőle tanul beszélni a gyermek, vele vitatja meg első kérdéseit, neki mondja el első próbálkozásait, amelyeket mások előtt szemérmesen eltitkol. Nagyon sok nagygyá lett férfiú elismerheti, hogy nagygyáemelkedését édesanyja hitének, buzdításainak, ösztönzésének köszönheti. Édesanya volt első olvasója írásainak, első hallgatója előadásainak, első helyeslője kísérleteinek, és csüggedésben, sikertelenségben csakis az ő keblén talált enyhülést és további biztatást. Nem hiába ragadja Petőfit a fiúi szeretet és hála ilyen szárnyaló szavakra: „Azt az édes, jó anyát . . . szeresd, tiszteld, imádd!”

Pályája emelkedésén is végigkíséri fiát az édesanya féltő aggodása, szeretete, imádsága. Az érvényesülés útján felfelé lépegető fiút nagyratörésében nem utolsó sorban az a cél is vezeti, hogy legalább

némiképen visszafizesse majd anyjának azt a sok megfizethetetlen kincset, amit gyermekkorában és ifjúéveiben tőle kapott. Az édesanya számára azonban, mint Schiller édesanyjának itt idézett leveléből is kitűnik, semmi sem okozhat nagyobb örömet, mintha fiát boldognak látja: „... Nincs nekem semmire sem szükségem, *csak neked legyen meg mindened*, édes gyermekem. Az én életem napjait a te örömed deríti fel. A te boldogságod az én örömöm. Édes gyermekem, ha valamire szükséged van, csak írd! ...” Nem is lehet más vágya és imádsága egy igazi jó fiúnak, mint hogy rajongva szeretett édesanyját óvja és éltesse az Isten nagyon sokáig. „Édesanyám, maradj sokáig életben, amennyi ideig csak lehet. Isten tartson meg minden bajtól, óvja egészségedet, s ha dolgaid sokszor nem is úgy mennek, ahogyan szeretnéd, vigasztald meg magad azzal a gondolattal, hogy kevés anya kapta az élettől, hogy gyermekei úgy szeressék, ahogyan mi szeretünk téged és ahogyan te megérdemelnéd, te jó, te drága Anyám! Meg kellene csókolni a padlót, ahová léptél. A tél nagyon nyirkos, hideg. Istenem, meg ne fázz abban a vékonyfalú házban. Ha lehetne, felgyujtanám körülötted az erdőt, hogy melegítsen neked!...” — írja egyik levelében Heine.

Az édesanya sugalmazó hatása a halálban sem ér véget. A magány csendes perceiben odalép a rég eltemetett édesanya a munkában megfáradt fia mellé, végigsimítja homlokát áldott kezével és beszél, figyelmeztet, bátorít, úgy, mint régen. Az édesanya képe a munkaasztal fölött, s az édesanya sírja kinn a temetőben figyelmezteti a férfiúvá növekedett fiút, hogy a fogyhatatlan hála és el nem múló szeretet nefelejcs-szálaival övezze édesanyja emlékét:

„Az én anyám már rég pihen a földben,
De ünnepelem mégis e napot,
Mert mellettem ott állt jó s rossz időkben
S engem soha, soha el nem hagyott.

Hozzá fordultam akkor is tanácsért,
Míg hullattam sirján a könnyeket
S mindig éreztem, szól a drága hangja
A hanton át: Fiam, tedd! Vagy: Ne tedd!

Ahányszor szívemig ért a szelíd szó,
Az volt a tiszta, nyugtató vigasz,
S ahányszor ő mutatott nékem utat,
Csak az, csak az volt a jó, az igaz."

(Feleki Sándor: Anyák napján.)

Az édesanyához hasonlóan, de egészen más behatásokkal avatkozhatik a vezérférfi életébe a jegyes vagy a hitves személye.

A munka embere nem ér rá az enyelgésekre és hosszas udvarlásokra. Windhorst-ról tudjuk, hogy olyan ügyetlen volt az udvarlásban, hogy szíve választotta először kikoszarazta az amúgy sem vonzó külsejű férfit. Később mégis egymásé lettek, s az asszony boldog volt, hogy kora egyik legnagyobb vezérférfia munkájának lehetett lelkesítője.

A női lélek talán a legkönnyebben a munka terén tudja megközelíteni a dolgozó férfit, ha nem keres kísérő lovagot a férfiban, hanem inkább ő szegül munkatársul a dolgozó férfi mellé. Cronin nevezetes „Réztábla a kapu alatt” című regényének főhőse, a nagytehetségű, fiatal dr. Manson típust jelent e tekintetben. Míg az emberek meg nem értésével kell hadakoznia, míg kartársai irigykednek rá és elgáncsolják érvényesülését, s míg kutató, tudós munkájában segítség nélkül áll, egy érdeklődő fiatal leány lép laboratóriumába, akit éppúgy serkent a tudásszomj, mint őt, s akinek van türelme ahhoz, hogy elbibelődjék az orvos lassú ütemű munkájának segítségével, amelyet mások esetleg ostobaságnak tartanának. Erre a rokonlélekre, az ilyen friss biztatásokat hozó napsugárra szüksége van a férfiúnak, különösen akkor, ha a megértés és siker napsugara nehezen akar betűzni munkája rejtett, sötét műhelyébe.

A köznek élő és emberekért dolgozó tevékeny férfi hitvese megérti, hogy ilyen áldozatos lelkű férfi mellett az ő hitvesi élete is folytonos áldozathozatalt jelent. Férjét sokszor nélkülöznie kell. Sokszor csak fáradt, kimerült férfi lép be az otthon küszöbén, aki életkedvét, kedélyét, frissességét mind-mind a köznek adja. Az éjszakát is nappallá tevő munkában ott gépel, irogat, számol férje mellett a hitves, aki tudatában van annak, hogy hősllekű férje életében milyen üdítő szerepe van az ő segítségével és bátorító közellétének. Először talán a mindennapi kenyér előteremtése, később a család, a gyermekek ellátása, végül a kiszélesedő pályájú vezetőember tudásbeli utánpótlása, folytonos önképzése kívánja, hogy felesége mellette legyen, vele együtt dolgozzék, izlelje meg a dolgozó férfi munkaműhelyének veritékét. Mily boldog lehet az a vezérférfi, aki mellé az Isten ilyen ihlető hatású, rokonlelkű hitvest választott ki! Meg kell köszönnie ezt az isteni kegyet, amely támasztékot, kiegyenlítést, beteljesítést adott eddig még betöltetlen földi boldogsághoz:

„Mily isteni, nagy, szent titok,
Hogy így egymásra leltünk,
Egy villanással egybeforrt
Agyunk, szívünk, a lelkünk.

Minő csoda, én Istenem!
Mióta élsz és élek,
Egymás számára bontakoz
Két társra váró lélek.

Egymás számára kel — fakadt
Minden erőnk a mélyben,
Egymásért volt a tisztulás
A könnyeink vizében.

Hogy ami bennünk rozsdá volt,
Leégjen és lehulljon,
Hogy ami érdes és kemény,
Egymáshoz simuljon.

És most... komolyan, melegen
Egymásba kulcsolt kézzel
A lelkem tükre rád ragyog,
Te itt ülsz, s engem nézel.

Forró hárfámon felzokog
A boldog, könnyes hála...
Király vagyok! Király vagyok!
A boldogság királya!"

(Harangi László: Boldogság.)

A PIHENNI TUDÁS MŰVÉSZETE

A kikapcsolódás szükségessége

A munkában égő embert gyakran annyira lefoglalja a kötelességteljesítése, hogy minden idejét és minden erejét beleöli a tevékenységbe. Egyesek nevetnek azon, ha valaki mérsékletre és erőikkel való takarékoskodásra inti őket. Szinte élvezik azt, hogy a munka iramát milyen remekül bírják és éjt is nappallá téve, úgyszólván állandóan munkában élnek. Egyik-másik még meg is neheztel az ilyen jóakarató figyelmeztetésekért, mert biztosra veszi, hogy utolérhetetlen termékenységeért és állandóan friss munkabírásaért irigylik őt. Egyesek mintha eszüket vesztették volna, valósággal örlik az idegzetüket és egészségüket a túlszorított munkával, éjszakázással, dohányzással, feketekávéval vagy különféle idegcsillapító, fejfájást tompító vagy izgató hatású orvosszerekkel. Büszkeséggel hivatkoznak arra, hogy rengeteget dolgoznak, hogy nincs szabadidejük, s jólesik nekik, ha mások megcsodálják ezt a ritka teljesítőképességet: Hogyan lehet ennyit dolgozni! Hiszen ez emberfölötti!

A túlságosan felhúzott óra megáll! A túlfeszített húr megpattan! *Az ember agytevékenysége és idegzeti teherbírása is véges!* Ezért a tevékenység lázában égő ifjút, aki megállást és pihenést nem ismer, komolyan figyelmeztetni kell arra, hogy vétekezik a saját egészsége és élete ellen, ha ilyen meg gondolatlan és mértéktelen erőpazarlással koptatja szervezetét. Jóbarátok, akik ilyen törekvő szellemi munkás közelében lehetnek és megkísérelték már, hogy barátjukat a munkamenet csökkentésére vagy a munkának a józan ész által parancsolt és egészségi

szempontból is indokolt szüneteltetésére bírják, tapasztalhatták, milyen nehéz az ilyen igyekvő ember megfélemezése. Úgy néz az illető a mérsékelni akaró barátokra s annyira tiltakozik figyelmeztetések ellen, mintha azok valamilyen rettenetes bűnre akarnák csábítani!

Sokszor a dolgozó maga is érzi erői kopását és belátja, hogy túlzásba vitt munkája és féktelensége már észrevehetően az idegrendszere rovására megy, mégis bizonyos erélytelenséggel és önelhagyással nem parancsol megállj-t magának ebben a rohanásban. Úgy látszik, azt várja, hogy egy napon a természet maga adjon majd kemény, figyelmeztető leckétetést vagy megtorlást ezekért a könnyelmű erőpocsékolásokért!

Egy főiskolai hallgató naplójegyzete tanulságosan mutatja, hogy a túlzásba vitt szellemi munka ellen a szervezet is tiltakozik:

„A mult héten feltettem magamban, hogy egyideig tartózkodom a munkától, de nem tartottam meg ezt az elhatározásomat. Azóta orrvérzéseket kaptam. Körülbelül négy napon át fejfájás gyötört. Holnaptól fogva lehetőleg minden nélkülözhető szellemi munkától tartózkodni fogok, mondjuk: egészen hétfőig. Nehéz lesz, de saját érdekem parancsolja, hogy így tegyek!”

„Újabban csökkent a teherbíróképességem. Túlzásaimmal nagy baklövéseket követtem el... Tetteim, törtéteim oly ostobák! Napközben szinte álmkóros vagyok; reggel, délben, délután a kimerültségtől elalszom a könyveim mellett. Legfőbb ideje, hogy végigűssek magamon az önfegyelmzés ostorával!”

Ismertem kiváló kórházi főorvost, akinek szak kutatásaira és felfedezéseire a külföldi orvosi szaklapokban megjelent cikkei alapján felfigyelt az európai orvostársadalom. Mikor fáradtnak érezte magát, — orvos létére — a helyett, hogy pihent volna, egyszerűen a legidegölőbb munkateljesítményre kapcsol. Bebeszélte magának, hogy nem él már sokáig s azért kell fokoznia a munkát, hogy életművét, kutatásait befejezhesse és közkinccsá tegye. Ez az öngyilkosságnak nevezhető, megállást nem ismerő, szakadatlan agymunka, amelyet a főorvos hozzátar-

tozói és barátai aggódva figyeltek, végül is megbosszulta magát: agyvérzés érte és meg is ölte őt. Így azután igazán félbeszakadt nagy jelentőségű munkája, amelyet az egyébként szívós szervezetű férfi józan munkabeosztással feltétlenül be tudott volna fejezni. — Ismertem fiatal városházi tisztviselőt, aki előmenetele érdekében legnagyobb pontossággal készült államszámviteli vizsgájára. Az állandóan éjszakába nyúló munka és a vizsga eredményéért való állandó aggodás teljesen legyengítette a fiatalember szervezetét, úgyhogy egy hirtelen jött meghűléses betegség, amelyet más közepes szervezet egész könnyen kihevert volna, rövid idő alatt sírba vitte. — Hivatkozni lehetne itt az egyházi és világi vezetőférfiak, közéleti szereplők egész sorára, akik ugyan nem a munkába haltak bele és nem munka áldozatai, hanem a mértéktelenség felőrölte egészségüket és lerongyolódott egészségi állapotuk, elkoptatott szervezetük az ellenállóképesség hiánya miatt sokszor nagyon is korán felmondta a szolgálatot. Ezek tehát legtöbbször szertelenségük és megfontolatlanságuk áldozatai!

Sokszor már középiskolás diákok tanulmányi munkájában is észrevehető a szertelenségre való hajlam, amelyet ajánlatos lesz idejében kiirtani, mielőtt a szellemi kimerültség idegösszeroppanással vagy más kemény leckével ki nem oktat arra, hogy a szervezet nem hagyja megtorlatlanul az ellene intézett merényleteket.

Ezekkel a fékezhetetlen dolgozókkal szemben érdemes megemlíteni Marconi példáját. Orvosai figyelmeztették, hogy hasznára lenne, ha munkáját egy időre teljesen félbeszakítaná és pihenne. Engedelmeskedett! Elettra nevű tengeri yachtján a nyílt tengeren töltötte szabadságát. Egyébként is utazással, sétával, alvással sohasem fukarkodott. Ha munkájában megakadt, nem erőltette szellemét tovább, nem vetemedett szellemi „kényszervágásokra”. — „Aludjunk egyet rá!” — volt a jelszava, és a jóté-

kony alvás, pihenés, a könnyű elszórakozás mindig felüdítette. Munkateljesítményének éppen ez a rendszerbe foglalt, pihenéssel egyensúlyozott tevékenység a titka: valósággal ontotta az emberiség haladása szempontjából oly jelentős felfedezéseit és találmányait.

A kikapcsolódás tehát nem idővesztés, hanem határozottan nyereség! Míg a fáradt elme csak lassú és erőltetett munkára képes, — a pihenéssel felélénkített szellem tevékenységével feltétlenül kárpótol az okos pihenésre fordított időért, eredményes, lendületes és jóleső munkával

A kikapcsolódás módjai

A dolgozó férfi lelki rugalmasságához hozzátartozik az is, hogy legátéltebb munkáját is félbeszakítani tudja s legvérmesebb reményekkel indított munkájából is ki tud állani, ha egészségi érdeke úgy kívánja.

Kétségtelenül önuralomra vall, ha egy fanatikus szellemi munkás, aki minden idegszálával a munkakörébe kapcsolódik s akinek valósággal második természetévé lett az élénk ütemű és ernyedetlen ön-foglalkoztatás, — engedelmesskedik az okosságnak és tiszteletben tartja Isten V. parancsát, amely védelmébe veszi a testi egészséget. Mélyebben kutatva azt is megállapíthatjuk, hogy a munkának üdüléssel való ellensúlyozását és a test élénkítő edzését a VI. parancs is javasolja. Igazság ugyanis, hogy a munkával agyonhajszolt idegrendszer csökkenti az ember akaraterejét, ellenállóképességét és frissességét, amelyre pedig az érzéki vágyak és kísértések leszerelésénél nagyon is szükség van. Sok szellemi munkás, egyetemi hallgató, diák, hivatalok zárt levegőjében túlórázó tisztviselő magános bűnének itt az előidéző oka: a test és a szellem annyira ki-merült, hogy az erkölcsi életnek idegzetbeli összeszedettségét kívánó harcaira már fáradt és kedvetlen.

Szüneteltetés és kikapcsolódás alatt azonban semmiképen sem értünk tétlen lézengést! Sok tevékeny ember, aki gyűlöli a tétlenséget, azért irtózik a kikapcsolódástól és a pihenéstől, mert alatta naplopást, időfecsérlést gondol.

Ezzel szemben a valóság az, hogy a pihenés, a kikapcsolódás a tevékeny ember szellemi és testi képességeinek a szokottól eltérő és könnyebb természetű foglalkoztatása, amelynek a munka egészségtana, az erők tárolása és a tevékeny férfi munkaképességének kifejlesztése szempontjából beláthatatlanul nagy jelentősége van. Ezért a kikapcsolódás gondolköre a vezérférfi különleges önnevelésének igen fontos fejezete, amelynek élére találóan írhatnánk „Az erők gazdaságos kezelése” vagy „Az erők ökonómiája” címet.

A vezetői pályára tudatosan készülő fiú előtt nem lehet ismeretlen és ritkán felkeresett hely a hegyek világa, az ormok, hegycsúcsok, fennsíkok távlatokat nyitó, egészséges tája, az erdők, vizek, források titokzatos birodalma. Mily biztató látvány, ha a hegyek közt ingujjra vetkőzött, rövidnadrágos, hátizsákos fiúkat találunk, akiknek keblét a szabadság levegője öklözi s akik megértik azt, hogy mikor ezeken a csendes, tömegek által fel nem keresett helyeken járnak, a szentek és a nagy emberek ösvényeit tiporják. Ezért tehát: Szabadba, fiúk!

A szentek sorában éppen a legnagyobb vezérférfiak, a rendalapítók szerették a természetet, ide vonultak vissza lelkigyakorlatra működésük megkezdése előtt, innen merítették új erőket további munkájukhoz. Subiaco, Alverna, Manréza vadregényes helye nem ismeretlen Szent Benedek, Assisi Szent Ferenc és Loyolai Szent Ignác életéből. — De gondoljunk korunk vezető egyházi férfiaira, akik hasonlóképpen természetrajongók, a természet ölnyújtotték bámulatos munkabíráruk erőtartálékait. XI. Pius pápáról köztudomású, hogy fiatalabb éveiben milyen kiváló hegymászó volt. Prohászka püs-

pökünk fenséges elmélkedéseiben bennérződik a nosztrai völgyben és a Pilis igézetes erdőiben tett séták hatása.

De hivatkozhatunk itt egyházi és világi vezér-férfiak más irányú kikapcsolódásaira is. XII. Pius pápa például nagyon szereti a zenét, különösen a Beethoven műveit. Engedélye alapján zenekari hangversenyt adtak a Vatikánban a római filharmónikusok, amelyet maga a Szentatya is nagy élvezettel végighallgatott. Horthy Miklós, Magyarország kormányzója gyakran kilovagol, vadászaton vesz részt; kenderesi kastélyában teniszezni is szokott. Mussolini nagyon szereti a színházat. Kossuth Turinban szenvedélyes növénygyűjtő volt, Herriot rózsatermesztő, Széll Kálmán kertész. Az angol politikusok nagyrészt szenvedélyes póló- és golfjátékosok, köztük Churchill is. Hoover, aki gyermekkorában a kaliforniai indián gyermekektől megtanulta a horgászást és nyilazást, elnök korában is szívesen felkereste a hegyeket, ahol maga főzte ételét. Gróf Apponyi Albert nagyon szerette Wagner dalműveit; maga is szívesen zongorázott.

A szellemi munkának kikapcsolódással, főleg sporttal vagy testi munkával való ellensúlyozását minden józan gondolkodású ember kívánja. A szegedi nagyszeminárium főiskolai hallgató növendékei is kivívták maguknak a testi munka lehetőségét: egy főpaptól jó nagy darab földet kértek megmunkálásra, ahol aztán kerti munkát végezhettek: gereblyéztek, ástak, gyomláltak, hagymát duggattak, mikor minek volt az ideje. Milyen öröm lehetett, mikor a papnevelőintézet mély lelki életet élő lakói, a bölcséleti és hittudományi tanulmányokat félbeszakítva földjükre kimehettek és ott nekivetközve, a szabadlevegőn, az éltető napsütésben kerti munkát végezhettek! Onképzőkori évkönyvükben lelkes sorokban számolnak be tanév közben végzett fizikai munkájukról és ezt vallják: „Minden tornával szem-

ben többet jelent számunkra a csütörtöki mezei munka!"

Kertészkedést, földmunkát, gyümölcszedést, mezei munkát végezzen szívesen mindegyik fiú, akinek ily munkák végzésére alkalma nyílik. Nyaranta egyébként is erkölcsi szempontból nagyon ajánlatos, hogy testi munkával foglalkoztassa magát a tízhónapos iskolai légkör után az ifjú. Cserkész táborban tábori munkák végzésével, ezenkívül munkavállalatoknál, kertészetben, esetleg gyárban való elhelyezkedéssel foglalja el magát és ellensúlyozza így a diákélet túltengő szellemi munkáját. Ma már a diák nem szégyenli a munkát! Nagyon sok derék diákiút ismerem, aki anyagilag talán nem is szorul a kenyérkeresetre, de szívesen áll nyáron munkába, hogy testét is foglalkoztassa s hogy ne hagyjon magának túlságosan sok szabadidőt. Délutánonként még mindig elég ideje jut sétára, fürdésre, sportra. Nagyon sok tisztán töltött diákéletnek ez a magyarázata: tanév közben a fiú alaposan kiveszi részét a kötelességteljesítésből, nyáron pedig testi munkával hasonlóképp megdolgoztatja magát, — lustálkodásra tehát nem jut ideje! A szellemi és testi munkának ez a párhuzamos foglalkoztatása nagy munkabírási, egészséges lelkű és edzett testű fiúkat nevelhet az embervezetésnek erős férfiakat igénylő csatasorába.

A testi munkának ezt a lélekkel kitöltött ellen-súlyozó és lelkileg karbantartó hatását szemlélteti a közigazgatástudományi egyetem egyik hallgatójának munkatáborból küldött levele:

„A környékben az első falu, ahol katolikus templom van, kétóra járásnyira fekszik tőlünk, a vasárnapi szentmisehallgatást mégis mindig sikerült megvalósítanom. Merem állítani, hogy a napi nehéz munkában, kifáradt test könnyebben tud ellenállni a test kísértéseinek, a gonoszlélek csábításainak. Megfogadtam Lelkiatyám tanácsát. Ha elfáradok a munkában, ha a szomszédosság gyötör, ha a napsugarak égetnek: küzdelmeimet felajánlom lelkem tisztaságáért. Szükség is van lélekerőre az egyetemi életben. Mert Pesten zajlik az élet. A világváros ezernyi csábját kínálja az egyetemista felé. De én a jó Isten segítségével állok a harcot és minden erőmmel állani is fogom.

Lelkiatyám annyi energiát csepegtetett belém, hogy beteljesedett jóslata: megszületett életemben a lelki erő teljes győzelme!”

A szellemi munkának testedzéssel való arányos ellensúlyozására saját tapasztalataiból ébredt rá ez a budapesti orvostanhallgató, aki régebbi szertelen munkateljesítményeinek idegkimerítő hatását látva, józanabb munkára és erőteljesebb sportéletre kapcsolt:

„Magamról megírhatom, hogy a tanulásban az idén józabb ütemben dolgozom s ennek látható eredménye talán az, hogy ebben a félévben az első helyet értem el évfolyamomban. Most hosszú szünetünk van, s ezen idő alatt előveszem hegedűmet, amelyet hosszabb idő óta kénytelen voltam elhanyagolni. Nyugtalan természetem az oka annak, hogy mindig van valami lehetetlen ideám, s ez nem hagy nyugodni. Most, hogy a gondoktól szabaduljak, szívem (karácsonyra új sífelszerelést kaptam) és rádiót hallgatok. Budapesten időm legnagyobb részét a tanulás köti le, de idén mindig programba vettem a pihenést, szórakozást is s ennek jó hatását hamarosan tapasztaltam.”

A szellemi életet egyensúlyban tartó pihenők közül nem szabad kifelejtenuk az Úr Jézus és az Ő nyomában sok nagy ember erőgyűjtését, az imádságot. Igaz, hogy az imádság is szellemi tevékenység, de hiányzik belőle az a robotjelleg, amely a munka erőköptató hatását eszközli, ezenkívül egyes szövegimádságok az értelem megerőltetése nélkül is jól végezhetők. Így sok férfiúról tudjuk, hogy munkája közben vagy fontosabb vállalkozása előtt a szentolvasót szokta imádkozni s ez vallomásuk szerint erőgyűjtést jelent számukra. Az adoráció és az elmélkedő imádság, amelyet az ember fokozott szellemi tevékenységgel termel ki magából, inkább csak tartalmi és vigasztaló jellege miatt mondható pihenésnek és felüdülésnek; egyes nagy lelkek, így Prohászka számára az Istennel való ilyen bensőséges elbeszélgetés nagy felfrissülést és nagy élvezetet jelentett, munkájuknak rugalmasságot és egész különleges, fiatalos üdeségű uralkodó alapszint adott.

Mivel a vezérférfi pályája nemcsak szellemi te-

vékenységből áll, hanem szívós munkabírású szervezet és teherbíró idegrendszert kíván, a felkészülés éveiben és később a vezetői szolgálat idején is elengedhetetlen a test céltudatos gondozása. Akárcsak az úgynevezett kondíciójavító táborba tömörített sportemberek, a vezetőférfi is éljen beosztásos életet és adja meg testének a megillető táplálékot, alvást, tisztántartást, sportot. A szertelenségre hajló férfiak már tanulóéveikben is sokat éjszakáznak; késő órákig vakoskodnak a könyvek mellett, mint az éjszakai baglyok. Lankadó figyelmük és éberségük izgatására legkülönbözőbb eszközöket használnak, brómot, aktedront, esetleg határozottan ártalmas izgatószerkeket. *Az okos férfi mindenképpen igyekszik biztosítani elég időt az alvásra.* Ha felszaporodott munkája miatt meg kell rövidítenie éjszakai pihenését, akkor inkább felébreszteti magát az ébresztőórával és a hajnali órákban dolgozik. De mindenképpen azon legyen, hogy az izgatószerkeket mellőzze, főleg pedig, ha mégis rájuk szorulna, ne tegye rendszeressé azoknak szedését. Vállaljon annyi munkát, amennyit ereje szabályos kifejtésével és idegi kimerülés nélkül el tud végezni. Ennél többet az Isten sem kíván tőle!

Étrend dolgában a növényi ételeket, főzelék-féléket és gyümölcsök magáhozvevését többre értékelje a szellemi rugalmasságra törekvő férfi, mint a húseteleket, különösen ha ezek gyakran szerepelnének a heti étrenden. Igazság az, hogy az egyházi férfiak között azok érik el a legmagasabb életkort is szellemi épségben és testi rugalmasságban, akik a húseledeltől teljes mértékben tartózkodnak, így a kartauziak, kármeliták és más szigorú szerzetesek. Érdekes, hogy a Németbirodalom vezére, Hitler is kizárólagosan növényi ételeken él. A napjainkban már vegyeskereskedésekben is kapható C-vitamin, mint a szellemi élénkség előmozdítója, gyakran ott szerepel a szellemi és testi rugalmasságra törekvő vezérférfi asztalán.

A test tisztántartását társadalmi illemszabályok is megkövetelik. Itt azonban a vezérférfi gyakorlati szempontjára mutatunk rá: a test frissesége — amelyre vezetőembernek annyira szüksége van — szorosan összefügg a gyakori mosakodással és fürdéssel. Az idegrendszer karbantartására nagyon üd-
vös megszokni a hidegvizes lemosakodásokat, hideg zuhanyfürdőket. Jegyezzük meg, hogy a vezérférfiú-
nak, mint minden keménységre és edzettségre tö-
rekvő embernek, jó barátságban kell lennie a hideg vízzel.

A rendszeres sétát okvetlenül be kell venni a vezérférfi napirendjébe, csakis nagyon indokolt esetben maradhat el s az ilyen esetleges elmaradás után legelső alkalommal ismét vissza kell zökkenni a rendszeres, naponkénti séta menetébe. Ajánlatos, hogy a séta üdülő jellegű legyen, tehát erdőbe, hegyoldalba, folyópartra, fás területre vezessen, ahol az éles levegőáramlás, a balzsamos, üde környezet jótékony, megnyugtató hatást gyakorol a munkában megkókadt férfi agyára és idegrendszerére.

Egy országos híró írónk örömmel mesélte el, hogy tavasszal, cseresznyeéréskor, édesatyja gyümölcsöskertjében jól nekivetközve a fára mászott és gyerekes boldogsággal — oly sok év után újra — a fáról ette a cseresznyét. Arra járt a csősz és felelős-
ségre vont a fán lakmározó embert és semmiképen sem akarta elhinni, hogy ő volna az a híres ember, akiről már annyit hallott. — Valahogy ilyen önfeledt időtöltésre van szüksége a munkában meg-
tompuló embernek! Ezért szereti egyik egyetemi tanárunk az autózást, mert az számára a szokott gondolataiból teljes kiszabadulást jelent. Nobel-díjas tudósunk, Szent-Györgyi professzorral is közöltek képeket az ujságok, amelyek világhíró tudósunkat korcsolyázás közben és tánc közben ábrázolják. Egyik kiváló bölcséleti írónk nevezetes arról, hogy kitűnő labdarúgó. Nem egyszer maga is részt vesz,

mégpedig mint csatár, tanítványainak zártkörű labdarúgómérkőzésein.

Vezérszerepre törekvő ifjú! Nézd csak ezt a képet! Ilyennek képzelem a vezérszerepre készülő katolikus fiút, ahogy az ifjúság nagy rajzolója, Márton mester itt megörökítette: erősnek, egészségesnek, ügyesnek, a sportpályán is helytállónak! Aki éppoly természetességgel tud elbeszélgetni lelki dolgokról, mint a napi politika eseményeiről; aki helytáll a kötelességteljesítésben, de első a jókedvben is. Aki tudásával ki mer állni a szellemi tehetségkutató versenyek bírálóbizottsága elé, de nem ijed meg attól sem, ha izmok és erők összemérésére, sportversenyekre, gólrúgásokra kerül a sor. Nézd csak, milyen beleéléssel fut a sportpályán és milyen lendülettel rúg a labdába ez a fiú!

Vidd magaddal e fejezet elolvasása után azt a meggyőződést, hogy a vidámság, testedzés, sport nem ellenkezik a vezetőférfit kötelező komolysággal. A vezérférfi önnevelésében a szórakozásnak, a testedzésnek és mindenféle kikapcsolódásnak nagyon is komoly, jövőbe vágó fontossága van.

Minden férfilelek mélyén ott él elrejtve, elfátyolozottan az örülni akaró fiú, akit fel kell szabadítani, akinek játszóteret kell engednünk. Aki megöli magában ezt a fiútermészetet, az koravén lesz, szeszélyes és besavanyodott. Aki viszont felszabadítja magában, annak kifogyhatatlan lesz a fiatalossága, életkedve; küzdő, harcos egyén lesz: talpig férfi, és ugyanekkor a szemében ott csillog a gyermeki ártatlanság, a szépért és jóért való rajongás, a minden érdekesre való felfigyelés: kedves lesz és szeretetreméltó, mint egy ártatlan, kacagó lelkű gyermek!

AZ ÉRVÉNYESÜLÉS MESTERFOGÁSAI

A beszélnitudás

A tömegek befolyásolására és irányítására készülő vezetőjelöltnek a szigorú értelemben vett önnevelési, jellemfejlesztési teendőkön kívül sok gyakorlati fogást is el kell sajátítania, amely nélkül benső értékeit nem tudja kinyilvánítani, főleg pedig nem tudná a széles rétegek előtt ismertté tenni.

Aki ifjúkorában nem húzódik vissza a társas-élettől, hanem tudatosan törekszik a kellemes, fordulatos társalgás elsajátítására, az egyszersmind emberismeretet is tanul és rájön arra, hogyan kell az emberek nyelvén beszélni.

A tömegek eléréséhez ez azonban nem elég. A vezetőjelöltnek el kell sajátítania a szónoklás és előadás művészetét is. E nélkül nem tud kapcsolatot teremteni az embertömegekkel. *A szónoklás a rábeszélés művészete.* Éppen ezért, aki a tömeget célkitűzések szolgálatába akarja állítani és dolgoztatni, irányítani akarja az emberek tízezreit, igyekezzék elsajátítani a rábeszélésnek, meggyőzésnek ma már elengedhetetlen eszközét, a szónoklás művészetét!

Lássuk csak, a mai gyakorlati irányba beállított életben kinek van szüksége a nyilvánosság előtti beszéd készségének megszerzésére:

A pap lélekmentő munkájának jórésze függ attól, igehirdetésével le tudja-e kötni hallgatóit, tud-e bennük érzelmeket és elhatározásokat kelteni.

A tanári, tanítói és általában oktató munkában nélkülözhetetlen az ügyes és érdeklődést keltő előadókészség. A tartalmas, lekötő előadókészségű előadót sokkal eredményesebben hallgatják a ta-

nulók, mint a száraz, unalmas szóáradattal magyarázó oktatót.

A politikai pályán nem tud sikerre vergődni az ember, ha a szó erejével nem tudja meggyőzni az igazáról a pártembereit.

Bíró, ügyész, ügyvéd, az igazságszolgáltatás szereplői el sem képzelhetők szónoki rátermettség nélkül.

Vállalatok igazgatói, egyesületi vezetők önmaguk előtt szígyenkeznek, ha a vezetésük alatt álló tömeghez nem tudnak beszélni, ha nem mernek a gyűléseken felszólalni, amikor az emberek pedig kíváncsiak volnának a megnyilatkozásaikra.

A munkásember is csak úgy vívhatja ki jogait, ha okosan, hozzáértéssel és szabatosan elő tudja adni mondanivalóit.

Hová vesznének a nagy eszmék, terjesztésre érdemes gondolatok, ha nem lennének igehirdetők, szónokok, akik kiállnak a nép elé és mint a szó kipróbált bajnokai beleültetik eszméiket a hallgatóság lelkébe? Szinte korlátlan lehetőségeket nyithat az érvényesülés terén a jó beszédképesség, mert öntudatossá, bátorrá, félszegtől mentessé teszi az embert az a tudat, hogy véleményét bárki előtt és bármikor okosan el tudja mondani!

Aki rádió útján már hallhatta vagy személyes jelenléttel figyelte Hitler döntő jelentőségű szónoklatait, elképzelheti azokat a szédítő lehetőségeket, amelyeket a szó bűvöletes hatalma nyit a vezetőférfi elé. Aki hallhatta Mussolini megnyilatkozásait és megfigyelhette, hogyan játszik a szónak ez a titokzatos erejű Svengalija a tömegelken, ámulhatott, mikor a halálos csendtől a tomboló kacagásig és üvöltözésig, a könnyes meghatottságtól a diadalittasság örületéig végigzongorázta az érzelmek legváltozatosabb húrjait.

Figyelmedbe ajánlom Bognár Elek idevágó alapvető munkáját. Címe: A szónoklás és előadás művészete. Ez a rendszeres szónoklati tankönyv azt

hirdeti, hogy nincs olyan ember, aki a szónoklást, legalább is az eléggé elfogadható, jó szónoklást el nem tudná sajátítani. Nagyon ajánlom ezt a könyvet komoly, alapos átbúvárlásra!

Eljön az idő, amikor ki kell állnod a tömeg elé és felkészülésednek eredményeit meg kell ragyogtatnod a tömeg előtt. Ma a nagy tömegmegnyilatkozások, kongresszusok, gyűlések idejét éljük. Hatalmas stadionok, pályák és sportterek várják a tömegeket és a néphez szóló vezéreket. Hogyan fogsz majd a mikrofon elé állni, hogy pillanatok alatt a rádió hullámai repítsék szavaidat a világűrbe, hogy hangszórók bömböljék gondolataidat az óriási tömeg felé, ha nem készülsz már ifjúkorodban önképzőköri fellépésekkel, egyesületi előadásokkal, szónoklati önképzéssel az embervezetésnek erre a fontos feladatára?

A budapesti eucharisztikus kongresszus idején, az ifjúsági gyűlés alkalmával oly megkapó volt, mikor egy gimnazista, egy munkásifjú és végül Csik Ferenc, a doktor, olimpiai bajnok beszélt a tömeghez, nemcsak vallomást és tanúságot téve az Oltáriszentség ifjúságot nevelő hatásáról, hanem bizonyítva azt, hogy a mai fiatalság előtt az ilyen kiállás és beszélőnitűdás olyan feladat, amelyetől nem ijed meg, hanem amelyre szívesen és hozzáértéssel vállalkozik az ifjúság!

Előrelátás

A nagy emberekről azt mondják, hogy korukat megelőzik.

A történelem igazolja ezt a megállapítást!

Sokszor csak későbbi évtizedek hozzák meg azt a beteljesülést, amelyért a vezérférfiak életük végéig hiába küzdöttek, s azokat az eredményeket, alakulásokat, amelyeket éles előrelátással előre megjósoltak.

Az előrelátásnak egyik követelménye, hogy a vezérférfi tudja a kitűzött programmba vett célját,

ismerje a veszélyeket és akadályokat, amelyekkel össze fog ütközni, sőt eshetőségekkel is számoljon, hogy semmi se érje váratlanul és meglepetés-szerűen. Ismerje továbbá a következményeket, amelyeket a szándékolt állapot és végeredmény majd elő fog idézni.

A jövőbetekintést és éles előrelátást különösen az teszi szükségessé, hogy az elérendő cél is még a jövő mélyén pihen; a célra törekvő vezetőnek tehát már csak ezért is kémlelnie kell a jövőbe vezető utakat. A vezetőnek tehát minden idegszá-lával a jelenben kell gyökereznie, de ugyanakkor nem veheti le tekintetét a jövő előtűnedező körvona-lairól sem. Természetesen az előrelátás nem jelenti azt, hogy a jelen helyzet veszélyeit nem veszi észre és a közeljövő kedvezőtlen alakulásával nem törődik, s így elveszti a jelennel való kapcsolatát. Az előrelátással inkább azokat a pontokat kutatja, amelyeket be tud állítani célja szolgálatába, még-pedig habozás és kapkodás nélkül.

Figyelemösszpontosítás

A vezetői felelősség azt kívánja, hogy a vezető figyelme rendezett, összpontosított legyen, tehát minden szétszórtságtól és szórakozottságtól mentes. Amint az orvos szórakozottsága, a gyógyszerész figyelmetlensége, az ápoló gondatlansága, a vasutas elővigyázatlansága következtében emberéletek pusztulhatnak el: a vezérférfi is óriási károkat okozhat, ha nem él teljes odaadással a hivatása, vezető gondolata jegyében.

Az összpontosítás ugyanis kizárja a figyelmetlenséget. Minél összeszedettebb az ember figyelme, annál sikeresebb lesz a munkája. Ennek a figyelem-összpontosításnak komoly veszedelme az a hajszolt, száguldó munkátem, amely legtöbb tevékeny férfi életével együttjár s amely az idegek túlfeszítését okozza. A vezérférfi idegzetének karbantartását és

egészségügyi öngondozását már ez a szempont is nagyon indokolttá teszi.

Tapintatosság

Az életet, az események folyását s az embereket nem lehet szabályokba foglalni és kaptafára húzni. Az emberek és körülmények különféleségét a vezetőférfiúnak meg kell értenie, helyesen kell értékelnie, s e különféleségek figyelembevételével kell kiterveznie és sikerrel lebonyolítania munkáját. Ezt a körütekintő, mindennel okosan számot vető ügyességet nevezzük tapintatnak.

A tapintatnélküli vezető bármennyire is jól felkészült, bölcs, pompás meglátásokkal dolgozó, csak rövid ideig lesz vezetőélen, ha tapintat dolgában nem pótolja be minél előbb a hiányait. A tapintatlan ember ugyanis egyoldalúan látja az életet, a saját elgondolása szerint, de nem úgy, amint a dolgok, az események a legkülönbélebb gondolkodású emberek szemüvegén keresztül látszanak. A tapintat úgy veszi az életet és úgy tekinti az embert, amint van. Számol az akadályokkal és veszélyekkel, és igyekszik teljes mértékben megérteni mindenkit.

A körütekintő, tapintatos férfi nem feledkezik bele kicsinységek bogozásába, apróságok zsémbes szóvátételébe; nem akad fenn mellékes dolgokon a lényeges és fontos dolgok rovására. Nem zárkózik el mereven a jelenkor mozgalmi és eszmeáramlataitól, sőt igyekszik összeegyeztetni a hagyománnyal és a régi, bevált megoldásokkal az új követelményeket.

Az életnek ez az idealista és mégis reális látása nem ragadja álomvilágba és képzelgésekbe a vezetőt. Nem fog légvárakat tervezni és nem fog olyan merész és kivihetetlen elgondolásokkal előhozakodni, amelyekről minden józan ember azonnal megállapíthatja, hogy ezek képtelenségek és halvaszületett kiagyalások. — Egy alkalommal többen derültek azon, hogy egy — azóta már megbukott —

mozgalom alakuló gyűlésén, amikor a mozgalom birtokában az elnöki csengőn kívül még semmi sem volt, az alapító elnök az egyesületi székház építésének tervével hozakodott elő, mégpedig oly bámulatos beleéléssel és olyan merész részletelgondolásokkal, hogy az ember kétségbe vonta, hogy egy felnőtt ember ül az előadóasztalnál és valóban komolyan érti az előadott lehetetlen terveket.

Kezdeményező képesség

Az emberiség haladási iránya: előre! Az előretörekvés ösztönös lelki hajtóerő. Ez az isteni adomány hajszolja haladásra, feltalálásokra, felfedezésekre az embert. Ez a fejlődési törekvés fontos alap a vezető számára, hiszen az ő feladata, hogy ennek az utat kereső folyamnak medert ásson, irányt szabjon.

Kezdeményezés alatt az ember saját lelki erejéből történő újszerű útmutatását értjük. A kezdeményezésre hajlamos ember folyton új fejlődési lehetőségeket kutat, — természetesen vigyázni kell arra, hogy ez a hajlam ne fejlődjék beteges újszerűség-hajhászásba — és a fejlődési lehetőségnek saját egyéniségén átszűrt, egyéni ízű felfogásával valóban tevékenységre ösztönzi az embereket.

Ehhez az első kellék, hogy az ember otthon legyen saját szakjában és foglalkozzék mindazokkal az újabb kérdésekkel is, amelyek ebbe az eszmekörbe vágnak. Másodszor figyelje az ilyen ember a koráramlatokat, a viszonyok alakulását, az emberek gondolkodását, az emberek gondolkodásába való beilleszkedés, valamint a helyzet követelményeibe való betekintés megmutatja majd a teendőket. Szükséges még az is, hogy a férfi ne csak látni akarja a helyzettől megkívánt megoldásokat, hanem akarja vállalni is a számára kínálkozó teendőket.

A sajtó és a rádió meghódítása

Nincs eszköz, amely mélyebben belenyúlna, ellenállhatatlanul betolakodna az emberek házába, mindennapi életébe, gondolkozásába, mint *a sajtó és a rádió!* Szellemi érdeklődésünk, kíváncsiságunk, hírkeresésünk, tájékozódni kívánásunk betöltője ez a két hatalom. Nem is csoda, ha minden nagyobb mozgalom, politikai irány, eszmeáramlat ezen a két úton igyekszik megközelíteni az embereket.

Az Osservatore Romano és a vatikáni rádió idejében szinte fölösleges hivatkoznunk arra, hogy a legszentebb eszmeterjesztésnek is igénybe kell vennie ezt a két korszerű, tömegmegközelítő eszközt. A „Jó bornak nem kell cégér!” régi jelszavát bizony megcáfolja a mai, reklámra és propagandára beállított gyakorlati élet, s így kell korszerűvé és ma is igazzá alakítanunk ezt a közmondást: „Jó bornak is kell cégér!” Bizony, *a jó úgy is propagandára szorul!* Ezért a vezetőférfiúnak okos, elgondolt eljárással meg kell hódítani a sajtót és el kell jutnia a rádió nyilvánosságához is.

„Kórok között nehéz dolog pálmának lenni!” — tapasztalta a fiatal Prohászka. Sok fiatal, bontakozni akaró tehetség állíthatja ugyanezt, mikor első lépéseinél gúnnyal, gáncsolással kell találkoznia környezete részéről. Ezért a kibontakozásnak egerútja az, hogy a fiatal tehetség cikkei, tanulmányait beküldi a napilapok vagy tudományos folyóiratok, szemlék szerkesztőségébe, ahol legtöbbször tárgyilagosan bírálják el a beküldött írás értékét. Lehet, hogy kezdetben nem hajolnak földig a nagysága előtt és erős kritikában részesítik a beküldött művet, de lehet, hogy nemsokára máris megjelennek az első szerény írások a fiatal férfi névaláírásával. A jó cikkeket a lapszerkesztők jónéven veszik, szívesen fogadják. Nagyon könnyen lehet, hogy az ilyen próbálkozások eredményeként állandó kapcsolatba kerül a sajtó embereivel, sőt ha felfigyel írásaira az

olvasóközönség, kedvelt, a tömegek gondolkodására tartós hatást gyakorló cikkíró lehet belőle.

Hogy egy ifjúkori cikk milyen fejlődési folyamatnak lehet az elindítója s mennyire az ifjúra vonatolja az illetékesek figyelmét, arra nézve tanulsággal szolgál egyik beérkezett nagy emberünknek ideiktatott visszaemlékezése:

„Végtelenül szerettem a természetet. Mindig figyelemmel kísértem mindent és lassanként észrevettem sok olyan dolgot, melyről sem nem hallottam, sem nem olvastam. Az újszerűség, a kvázi felfedezés gyönyörűséggel töltött el. Hazasiettem és a tapasztalt megfigyeléseket papírra vetettem. Ötödik, hatodik osztályba jártam a reáliskolában, mikor fűzfán fészkelő vadrévét fedeztem fel, ennek leírását beküldtem „A Természet” szerkesztőségébe. Boldog örömmel láttam viszont a következő számban, aláírással. Akkor aztán nagyobb cikkek megírásához fogtam. Hogy cikkeimet komolyan vették, bizonyítja többek között, hogy a nagy magyar természettudós, Herrmann Ottó megküldte nekem díszkötésben akkor megjelent pompás könyvét, „A madarak hasznáról és káráról” címűt, Székesfehérvár és környéke madártani megfigyelőjének nevezett ki a vezetése alatt álló Ornithológiai Központ részére és lapjának munkatársává fogadott.”

„Egy szép napon anyám újságolta, hogy itt volt egy úr az erdészeti hivataltól, aki utánam érdeklődött úgy, hogy: „Itt lakik F. tanár úr?” Mama persze felvilágosította, hogy bizony én csak diák vagyok, mégis eljött, hogy cikkeim nyomán vezessem el a varjak fészkelési telepeihez, mert a földművelésügyi minisztériumból éppen erre vonatkozólag kértek az Erdészeti Hivaltaltól felvilágosításokat.”

„Hetedikes voltam, mikor Budapestről levelet kaptam az Ornithológiai Központ asszisztensétől: „Kedves Tanár Úr!” megszólítással. Sietve lelepleztem magam, de a kitűnő tudóssal állandó levelezésbe kerültem. Bátyám, ki már mérnökkhallgató volt, írta, hogy egyik cikkem ki van tűzve előadásra a Természettudományi Társulat felolvasó estéjén, előadja egyik híres botanikus. Felmentem Budapestre és elmentünk bátyámmal az ülésre. Ott kuporogtam az auditorium karzatán szégyenkezve kissé, de pirulva is az örömtől, hogy felfedezésemet Budapesten így megbecsülték. A cikk megjelent „A Kertészet” című lapban. A legérdekesebb az volt, hogy tiszteletdíjat hozott a posta címemre; ott is mint „tanár” szerepeltem.” (Egy magyar építőművész élete és alkotásai.)

Újságszerkesztőkkel való összeköttetés, kisebb hírek elhelyezése, ügyesen fogalmazott tudósítások beküldése megnyitja az utat a hírnévhez. Ha sikerül

valamelyik lappal, esetleg egyszerre több lappal összeköttetést teremteni, máris fontos tényezőt nyertél meg a magad számára. Mivel jóakarók híján kénytelen vagy saját munkádról, egyesületeidről egyelőre önreklamázzal dolgozni, e lapokban helyezz el rövid híradásokat munkádról, amelyekben öndicséret nélkül a végzett munkára, az elért eredményre és munkatársaidra helyezd a hangsúlyt, — a közvélemény lassan felfigyel rád. Ha írói készséged van, alkalmi cikkeidet is szívesen látják. Így módod nyílik arra, hogy az embereket eszméid és neved mellé hangold és szolgálataiddal bizonyos mértékig lekötöld számodra a lapokat. *A tevékeny ember számára mindig nagy biztosíték, ha mellette áll a sajtó!* Munkádnak propagandát csinál, nevedet ismertté teszi, egyesületed, mozgalmaid munkáját dicséri és ajánlja, támadások idején megvédi!

A rádióhoz hasonlóképp ügyes írásod beküldésével, összeköttetések keresésével kell bejutnod. A rádió nyilvánossága előtt már most kell taposnod azt a népszerűséghez vezető utat, amelyen járva, mint valamelyik mozgalom vezérémbere, valamelyik kultúrterület előharcosa majd gyakran fogsz mikrofon elé állni. A rádió még inkább elér mindenkihez, mint a sajtó. Egy csavarásba kerül és fáradság nélkül hallgathatunk egyházi zenét Rómából, templomi beszédet Budapestről, politikai beszámolót Berlinből, vagy kommunista propagandaelőadást Moszkvából. Ha egy férfi a maga álláspontját a rádión át ismertetheti, leomlanak előtte az országhatárok és még ellenséges területen is híveket toborozhat eszméi számára.

A tevékeny férfiúnak ez a mindenben legtöbbet, egésztest, teljes eredményt kereső szelleme, amelyet P. Bangha találó megállapítása nyomán „maximalizmus” névvel jelölhetnénk, semmi akadálytól vissza nem torpan és semmi áldozatot nem kímél a még oly merésznek és távolinak gondolt cél előkészítő munkájában!

Talpraesettség

Valóságos eleven „Kelj fel, Jancsi!” legyen a mai férfi, hogy néha a fejtetőre állított helyzetekben is talpra ugorjon és visszanyerje egyensúlyát!

Tegye alapelvévé mindenki azt a gondolatot, hogy *nincs olyan bonyolult helyzet, amelyet jóakarattal, ügyességgel meg nem lehetne oldani; nincs olyan útvesztő, amelyből nem volna kivezető út.* Ha tehát a vezérférfit letörik a tartózkodási helyén, távolabb, tárgyilagosabb egyénekké ítéltesse meg tudását. Nem egy nagy emberünk kénytelen volt külföldre menekülni itteni kilátástalan helyzete miatt, és mint beérkezett, márkás nevű művész vagy vállalati vezetőegyéniesség jött haza, — látogatóba. Ha elveszti vagyonát, még mindig megmaradt a két dolgos keze, munka még mindig akad számára s ezzel együtt lehetőség is arra, hogy még az elveszettnél is többet tud szerezni magának. Ha elűzik, számkivetik, fájdalommal bár, de otthont épít az idegenben. Hiszen az ég mindenütt kék felettünk, a nap egyformán süt ránk szülőföldünkön és idegenben, és az Isten is ugyanaz felettünk a számkivetés idején!

Csak ne sírjon mások előtt, ne panaszkodjék a magasra törő ember! „A méhek könnyebben szállnak a könnyes arcra!” — figyelmeztet egyik keleti közmondás. Különben is, *nem is az a fontos, hogy mi éri az embert, hanem hogy hogyan vesszük a lelkünkre azt, ami ér.* A szenvedés is hozzátartozik a boldogulásunkhoz, akár az öröm. Egyébként is annak a megfontolása, hogy nem történhetik velünk túlságosan rettenetes dolog, valahogy férfias megnyugtatót ad. Legrosszabb esetben az életünket veszik el, megölnék, — ebben az esetben hamarabb jutunk a jó Istenhez. Az üldöztetéseknek, szenvedéseknek ez a közömbös, szent könnyenvevése megóv attól, hogy elveszítsük lelkünk egyensúlyát és

fekve maradjunk, elaléltn az élet ökölcspásai alatt. Meghatóan igaz a sokat szenvedett Rachmanovának ez a naplóbejegyzése: „Sohasem szabad megmutatni az embereknek a fájdalunkat; érteni kell ahhoz, hogy magunkban birkózzunk meg vele!”

Valahogyan meg kell fürödnünk a halálmegvetés sárkányvérében, hogy a támadások, ellenségeskedések nyilai ne találjanak sebezhető pontot rajtunk, s hogy a halálveszély se döbbsen meg; hogy még ott is a rettenthetetlenség páncéljában álljunk, ahol mások megsemmisülten összeomlanak; hogy P. Pro-nak, a mexikói katolikusüldözések vértanú-apostolának törhetetlensége legyen a miénk, aki orgyilkosainak puskacsöve elé is odakiáltotta apostoli élete jelszavát: Éljen Krisztus Király!

Tervszerű gyűjtőmunka

A munkával túlterhelt vezetőember nem rendelkezhetik annyi idővel, hogy alaposabb, mélyebb tanulmányokat végezzen élharcos korában. Figyelemmel kísér ugyan mindent és mint a hiúz a zsákmányára, mindenre lecsap és mindent megszerez magának, ami munkakörébe illik s amit színvonalon maradása és szellemi haladása érdekében meg kell szereznie. Könyvek, folyóiratok, vezetőemberek munkája, mozgalmi élet, mind-mind olyan terület, amelyen a vezetőférfiúnak állandóan a legfrissebb értesülések és eredmények birtokában otthonosnak kell lennie.

Alaptudását és ismerettárát azonban a felkészülés éveiben kell megszereznie, mikor még az ismeretlenség jótékony csendjében, vagy a kezdő évek Patmoszában időmilliomos módjára nyelvtanulmányokkal, olvasással, jegyzetek készítésével foglalkozhat. Kis jegyzőkönyv, ceruza vagy töltőtoll nélkül ma már alig képzelhetünk magunk elé élelmes, jövőre készülő fiút! A kis jegyzetkönybe néhány mondattal bejegyzni a napközben, sétán, iskolában, emberek társaságában, utazás közben szerzett

benyomásait, feljegyzésre érdemes gondolatait. Bámulatos, mennyi értékes meglátás, eredeti gondolat gyűlhet így össze évek folyamán.

A „Silva rerum”, a betűrendbe szedett jegyzetek szekrénye, vagy az olvasott könyvek szebb gondolatait, a hallott előadások tanulságait, idézeteit megőrző vastag, könyvszerű füzet, magától értetődően ismert és szívesen vezetett gyűjteménytára a művelt ifjúnak. Ez a gyűjtő munka teszi színessé, sokoldalúvá, ötletessé a fiú műveltségét. Később pedig ontja magából a beszédek, előadásokat, cikkeket, melyekhez nem kell hosszas nekikészülés vagy tollrágás, csak előszedi anyaggyűjteményéből a kérdéses gondolatkörbe vágó feljegyzéseket, és máris könnyen megy a beszéd vagy előadás összeállítása.

Milyen elszomorító, hogy diákifjúságunk túlnyomó részének eszébe sem jut, hogy ilyen okos és hasznos időtöltéssel — ami végeredményben nem is vesz el túl sok időt a fiú napirendjéből — tegye tartalmasabbá ifjúságát és biztosabbá az érvénysülését!

A vezérférfi mint szervező

Több külföldi nyelv a „Chef” szóval jelzi a vezetőembert. Ez a szó főt, fejet jelent, ezért nagyon találónak tekinthetjük ezt az elnevezést, mivel a vezető valóban feje, kiinduló- és középpontja egész vállalkozásának. Amint azonban a fej minden első-sége mellett is csak részese az egész szervezet munkájának, amelyben rajta kívül még más szervek is közreműködnek, a vezetőember sem ringathatja magát abba a hiú ábrándba, hogy nagy vállalkozását egyedül, más közreműködők felhasználása nélkül is meg tudja oldani. Ki kell tehát terveznie az egész vállalkozást, a feladatot részekre kell bontania, a teherviselést meg kell osztania másokkal. Egész munkatársi hálózatot kell kiépítenie, amelyben a legkisebb munkaerőnek is fontos szerepe van, s amely szervezeti apparátus éppen a munkabeosztás által sorban megvalósítja a fejtől, tehát a vezető-től elgondolt és elhatározott célkitűzéseket.

Amikor azonban hangsúlyozzuk, hogy a vezető nem végezhet egymaga mindent és teherviselését meg kell osztania, korántsem hirdetjük ezzel azt, hogy a feladat megosztásával egyszersmind a felelősség is eltolódik róla. A felelősség ezután is őt terheli, tehát alávettjeinek munkájáért is ő felelős, miként az építkezést lebonyolító vállalkozó is végeredményben azokért a részletmunkákért is felelős, amelyeket kisebb vállalkozóknak és mesterembereknek elvégzés végett kiosztott.

A munkatársak közreműködéséért vállalt felelősséget két módszerrel gyakorolhatja a vezető: a hivatalos érintkezést kidomborító, bürokratikus

módszerrel és a felelősség megosztásával, decentralizációjával.

Az első esetben a vezető elnyomja beosztottjai egyéniségét, egyéni akarátát előírásaival és parancsaival, melyekbe azoknak be kell illeszkedniök. A másik módszer alapján viszont inkább ráhatással és gondolatainak megértetésével, átültetésével igyekszik annyira áthatni beosztottjait, hogy azok idővel annyira magukévá teszik mesterük szándékát, gondolatvilágát, hogy maguktól is, ösztönszerűen is vezetőjük szellemében gondolkodnak és cselekednek. Kétségtelenül ez az utóbbi megoldás jobb és eszményibb, mint az első, bár megvan az a veszélye, hogy a beosztottak valósággal megfeneklenek egy munkarendszerben és képtelenek lesznek az önálló, befolyásmentes gondolkodásra. Ezért indokoltnak látszik a felelősség megosztása, decentralizációja.

A felelősség megosztását úgy kell érteni, hogy a vezető az irányító szerepet megtartva, a kisebb munkák elvégzését olyan munkatársakra bízva, akiket előzőleg alaposan kiképzett, felkészített munkakörükre, s akik magukévá tették tanítójuk eszméit, célkitűzéseit. Az ember teljesítőképessége nem végtelen! Ennek az igazságnak megértése beláttatja a vezetővel, hogy egymaga nem végezhet mindent, nem foglalkozhatik időt rabló, apró munkákkal; ezeket olyanokra kell bízni, akik szinte gépiesen, a vezető folytonos háborgatása és megkérdése nélkül is az ő elgondolása szerint fogják a dolgokat elintézni. E munkamegosztással nem hárítja a vezető mások vállaira a terhet és a felelősséget, még akkor sem, ha munkatársai nemcsak ügyes szakemberek, hanem konzseniális, a vezérférfi szellemi nagyságát megközelítő munkaerők. Igenis felelős marad azokért a munkákért is, amelyeket e munkatársak végeznek, mert őrajta múlt, hogy kik és milyen hozzáértésű munkaerők álltak be az elkezdett mű szolgálatába.

Fontos szempont itt az *illetékesség okos meg-*

osztása is. Ez annyit jelent, hogy a döntés minden esetben azt illesse, aki a tényállást legjobban ismeri. Ez papíroson jól fest és egész magától értetődőnek látszik, a gyakorlatban azonban akárhányszor egészen mást tapasztalunk. Legtöbb esetben az önkényes vezető csupán az indítványtevés jogát hagyja meg munkatársainak, a döntést pedig önmagának tartja fenn.

Ne felejtjük el, hogy a vezérférfiúnak munkatársaihoz intézett felszólítása vagy előírása csupán körvonalazza a haladás irányát, irányelveket ad, amelyen belül mindenki a maga helyén, egyéniségét a munkájába beleadva, kedvvel dolgozhat. Az előírás tehát megkönnyíti a beosztottak munkáját, amennyiben a vezetés és az ügyvitel irányát, időszzerű teendőit illetően útmutatásul szolgál. Kezdeményezést, ösztönzést ad, de nem akarja a beosztottak munkakedvét, felelősségét és egyéniségét megfojtani. Igazi vezérférfiak tehát megértik, hogy a felelősség megosztásának módszerével kell dolgozniok; megértik azt is, hogy *munkatársakat kell nevelniök*, akiket annyira meg kell fürdetni, át kell hatni saját gondolatvilágukkal, hogy azok szolgálati helyükön egyéniségüknek munkájukba való átvitelével voltaképpen a vezetőjüktől kapott pünkösdi lángot gyujtsák meg vezetettjeik lelkében.

Mint parancsnok

Minél nagyobb jelentőségű az elvégzendő feladat, annál fontosabb, hogy a munkát irányító vezérkar mindenegy tagja pontosan körvonalazott munkabeosztást és megbízást kapjon, úgyhogy a vezérférfiútól kezdve az utolsó vezérkari munkatársig mindenki tudja és önkéntesen teljesítse feladatát. Ezt a munkabeosztást a hadsereg tisztikarában, a gyárak vezetésében nagyszerűen megfigyelhetjük.

Ez a beosztási megkülönböztetés és tisztségi ranglétra néhány lélektani problémát rejteget ma-

gában, amelyeket a vezetőnek nagyon ajánlatos ismernie.

Ha a főirányító valamit elrendelni akar, azt parancsba vagy utasításba foglalva, eljuttatja közvetlen helyetteséhez vagy beosztottjához. Ez azután megérteti a többi munkatársakkal a részletteendőket, úgyhogy ilyen munkamegosztással a vezetőtől elgondolt mű egyre határozottabban kibontakozik. Hogy ez a sokágú szervezet fennakadás nélkül működni tudjon, mindenkinek meg kell tanulnia a fokozati utat, másszóval: szolgálati utat, s azt mindenkinek figyelembe kell vennie. Mindenkinek ismernie kell ön maga és többi munkatársa illetőségi körét, amelybe idegen nem avatkozhatik, s amelyet még a vezérnek is tiszteletben kell tartania. Így módon, ilyen beosztással azt bizonyítja a vezető, hogy a munkatársaiban megbízik, számít rájuk és rajtuk múlik az egész mű előbbrevitele.

Legyen állandó helyettese, bizalmas, közvetlen munkatársa a vezérférfiúnak, aki a vezér közvetlen közelében dolgozik, akinek munkaasztalát szinte csak egy ajtó választja el a vezér dolgozószobájától, s aki megérző képességgel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy mit is akar, mihez fog most, az adott helyzetben a vezérférfi. A jelszó legyen: Megóvni a vezért az időpazarlástól!

Az sem mellékes szempont, hogy a rossz munkát nem szabad folytatni, a vezérnek nem szabad rossz munkát végeznie. Elhatározásainak, parancsainak közzétételével nem sértheti meg munkatársai döntési illetékességét, nem áthatja alá azok tekintélyét, nem avatkozhatik be a nekik fenntartott jogkörbe, mert e melléfogásokkal legalább is tönkretenné munkatársai munkakedvét. Ha kellő jelentőséget tulajdonított a vezérférfi a munkatársi módszeres nevelésnek, kiképzésnek, akkor nem rágódik beosztottjai apró hibáin és szörszálhasogató módon nem tesz szóbá minden jelentéktelen kis hibát, amelyek kisserkesztésével érzékenyen érintené munkatársait. Inkább nevelje arra az embereit, hogy

ha hibát követtek el, önként jelentkezzenek kihallgatásra. Így minden leselkedés és gyanakvó megfigyelés nélkül is eléri a vezérférfi, hogy műve állásáról hiteles adatai, biztos tudomásai vannak.

Mint döntőbíró

Vezetettjei panasza esetén gyakran döntőbírói szerep illeti a vezetőt.

Hogy ezt a feladatát sikerrel gyakorolhassa, minden panasz esetén először meg kell vizsgálnia a felpanaszolt esetet, mivel a panaszttevő adatai nem elégséges támaszpontok az ügy kivizsgálásához. Többektől is hallania kell ugyanazt, hogy tudását, értesültségét alaposnak tekinthesse. Vezérelv-ként azonban be kell tartania azt, hogy nem fogad el rossz híreket, kedvezőtlen értesüléseket valakiről a nélkül, hogy a dolognak hivatottan utána nem járna, s a vádlottnak minél előbb meg ne adná a lehetőséget, hogy a hírhozó jelenlétében az ügyet tisztázza. Sajnos, sok vezetőember e tekintetben nagy baklövéseket követ el, amennyiben szívesen hallgat a fecsegésekre, besúgásokra, mindent készpénznek fogad el, és az ilyen ellenőrizhetetlen befeketítések alapján megnehezti vagy legalább gyanakodni kezd valakire azon az alapon, hogy „nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél!” Az ilyen mendedmondák meghallgatása nem játékdolog, mivel valami kis gyanú, elfogultság mindig marad a pletykát meghallgató ember lelkében. Ha az alattvalók észreveszik, hogy a vezetőjük előszeretettel meghallgatja a besúgásokat és az ilyen jellemetlen embereket bizalmába avatja, rövidesen egész kémrendszer fog kifejlődni és a legtöbb ember törekedni fog arra, hogy főnökének ilyen hírszerzésekkel kedvében járjon. Talán mondani is fölösleges, hogy ilyen körülmények közt a jellemes ember számára lehetetlen lesz a továbbdolgozás és elviselhetetlen lesz a légkör.

A vezetőnek tudnia kell, hogy a panaszttevő a

legritkább esetben panaszskodik a miatt, ami tulajdonképen bántja őt. A vezérre mint döntőbíróra hárul tehát a feladat, hogy kikutassa, voltaképen mi az igazi oka az ellentétnek, mi a tulajdonképeni célja a panasztevésnek; ezen a ponton kell azután beavatkozni és nem a felpanaszolt ponton, ahol csak átmeneti megoldást vagy csillapodást hozna az előljáró közbeavatkozása.

Mivel a vezérférfi akárhányszor ugyanannál az esetnél mint döntőbíró és érdekelt fél is szerepel, törekedjék arra, hogy ezt az érzelmi tényállást kiegyenlítse azáltal, hogy eljárását előre jól megfontolja. Alattvalója hibáját úgy kell eligazítania, hogy az végül is javára, nevelésére szolgáljon. Iparkodjék mindenekelőtt beleilleszkedni a bűnös lelki világába, azzal a meggyőződéssel, hogy utóvégre mindenki tévedhet, azután igyekezzék beláttatni vele hibáját. Ha az illető elismeri a melléfogását, már csak egy lépés, hogy rábírjuk az önkéntes jóvátételre. Ha a vezérférfi maga nevelte munkatársait, akkor el kell juttatnia embereit arra a lelki színvonalra, hogy hibájuk esetén önmaguktól megtalálják és vállalják a jóvátételt. A jóvátétel után azonban többé vissza nem térhet erre az elintézett és jóvátett esetre a vezető, nem hánytorgathatja fel úton-útfélen hibáját. Sőt megbízások adásával kifejezésre kell juttatnia, hogy a megbánt és jóvátett hiba miatt egyáltalán nem kell most már bűnhődnie, és emelt fővel járhat az emberek között.

Mint fegyelmi előljárónak, több eszköze van alattvalói nevelésére. Ezek közül első helyen a *dicséret* álljon. Sajnos, csak kevés vezető ért ahhoz, hogyan fejezze ki embere erőfeszítése vagy munkája fölötti meglegedését. Egyesek azt hiszik, hogy a munkaerő elégedjék meg azzal, hogy nem kap feddést vagy kifogásolást; ebből eléggé kiolvashatja, hogy munkája jó volt és vezetője meglegedését kiérdekelte. Van ebben igazság, az emberek azonban mégis hallani kívánják, hogy a vezetőnek valóban tetszik a végzett munka, hiszen a munka-

erő számára ennek a megalégedésnek a kifejezése adja a biztosítékot, hogy jó úton halad és vezetője becsüli őt. A dicséretnek ez a fontossága azonban nem jelenti azt, hogy a vezető minduntalan dicséreteket, elismeréseket osztogasson, hanem azt, hogy találja meg az időpontot, amikor a dicséretet határozottan indokolttá és nevelő hatásúvá teszi az a körülmény, hogy a munkaerő szép teljesítményt nyújtott, nagy nehézségekkel sikeresen megküzdött, tekintélyes haladást tett, vagy pedig önbizalma megfogyatkozott és csakis ilyen nevelő hatású, biztató elismeréssel lehet kiemelni csüggedéséből. Ne felejtsük el, hogy a közkatona feljebbvalójának becsülését és bizalmát akarja bírni, hogy munkáját lendülettel végezhesse.

A *feddés* olyan fegyelmező eszköz a vezetőember kezében, amelyhez legtöbb vezető gyakrabban folyamodik, mint a dicséret és biztatás eszközéhez. Kétélű eszköz, — óvatosság vezessen a használatában! A vezetés időnként elengedhetetlenné teszi, hogy munkatársainak a vezető figyelmeztetéseket adjon. Ez azonban nem történhetik oly módon, hogy a vezető esetleges felhevültségének szabad folyást enged, villámlik és mennydörög, szavait egyáltalán nem válogatja meg és olyan szemrehányásokkal illeti munkatársát, amelyet az talán meg sem érdemelt. Az ilyen feddés nem nevelő hatású; nagymértékben megingatja a munkatársnak vezetőjébe és annak igazságosságába vetett bizalmát.

Nagy óvatossággal és a nevelői célzatot félre nem téve nyúljon a vezető az emberfegyelmezés utolsó eszközéhez, a *büntetéshez*. Tudnivaló, hogy a büntetés kilátásbahelyezése csak azoknak jó, akik egyébként, a büntetéstől való félelem nélkül nem tudnák legyőzni hibáikat. A büntetés olyan, mint egy műtéti beavatkozás: csak akkor kerüljön rá a sor, ha más módon nem lehet megmenteni a beteg életét. Ha a bűnös elismerte hibáját és megígérte, hogy többé nem fogja megismételni, a további bün-

tetés csak lealacsonyítana, a helyett hogy emelne és javítana.

Az embervezetés művészetének nehéz fejezete ez: a büntetést csakis igazságos mértékben és kellő időben szabad alkalmazni!

Mint nevelő hatású életpélda

Vezető nélkül a tömeg szunnyadó erők gomolyagja, kihasználatlan értékek halmaza volna. Mikor tehát egy vezető az élre pattan, abban a pillanatban zárt egység, munkaközösség lesz ebből a zűrzavaros gomolygásból, és célirányos szervezetté alakul át a tömeg.

A vezetőén álló harcos férfiú feladatának tekinti az emberek megközelítését. Aligha akad célravezetőbb eszköz ehhez, mint a *jó példa*. Nagy tekintélynek örvend a tömeg előtt az alapos szak tudással rendelkező vezérférfi, de még nagyobb lesz a tekintélye, ha mint magánembert is becsülni tudja. A vezetőnek útmutatói feladata is van, tehát kell, hogy önmaga is sikerrel járja az élet útjait, ha nem akarja vezetettjeit útvesztőkbe csalni. Álljon tehát már a munkateljesítménye és szorgalma alapján is úgy az emberek előtt, mint előmunkás, akitől kötelességtudást, felkészültséget, munkaszeretetet lehet tanulni. Sugározzék belőle a tetterő, a minél nagyobb munkateljesítményre való törekvés. Eljárásaival, sőt ha kell, nyilatkozataival tegye érthetővé közemberei előtt, hogy az ő szellemi irányító munkája éppolyan mértékben munkának számít, mint a legnehezebb testi munka, és roppant felelősséggel jár ez a tervező, kezdeményező, teremtő tevékenység.

A szavaira különösen vigyázzon a vezérférfi. Legyen őszinte, minden körülmények között egyeneslelkű, főleg pedig szavát megtartó férfi. Sohase állítson olyat, amiről nincs biztos tudomása, — *ne ígérjen olyant, amit esetleg nem tud megvalósítani!*

A vezetőember szóbeli ígérete éppoly kötelező, mint az írásban adott ígéret!

Legyen következetes a magatartásában! Ez a következetesség annyit jelent, hogy alattvalóitól csak annyit kíván, amennyit azok valóban teljesíteni tudnak, de ezt azután teljes mértékben megköveteli tőlük és behajtja rajtuk. Egyes ravasz előjárók többet követelnek alávetettjeiktől, mint amennyit azok teljesíteni tudnak, abban a reményben, hogy így teljesítőképességük csúcspontjára emelik embereiket. Csak annyit követelhet munkásaitól, amennyi tőlük telik, — s ha valamelyiknek olyan feladatot adott, amelyet az képtelen elvégezni, minél előbb vegye le róla ezt a terhet. — A következetességhez hozzátartozik még az is, hogy a vezető nem tér el kitűzött munkairányától. Új orientáció esetén megadja az új célkitűzést és az új menetirányt s azon letérés nélkül, kitartóan halad.

Csupán teljesség kedvéért idézzük a vezérférfi lelki életéről szóló fejezetben már tárgyalt igazságokat, mert az ezekre való hivatkozás nélkül a vezérférfi életpéldájáról szóló fejezet csonka volna. Legjobb példaadás az Isten parancsai alapján álló, hitből és tiszta erkölcsből táplálkozó férfiélet. Ezt nem szabad a vezetőjelöltnek vagy az élre jutott vezetőnek elfelejtenie!

Hanyatlóban a nap . . .

A haldokló Napkirály, XIV. Lajos halálos ágyán végső perceiben ezt suttogta: „Ti azt hittétek, hogy halhatatlan vagyok? Látjátok, én sohasem hittem!”

A tevékenységbe merült dolgozó embernek olyan odaadással kell dolgoznia művén, mintha évezredek száguldását álló piramisok emelésével akarná halhatatlanná tenni lelkét, és ugyanakkor gyakran meg kell emlékeznie arról, hogy nem tart örökké az élet s egyszer el kell menni. Eljön az idő, hogy a férfi a munkája végére jut és érzi, hogy küldetése letelt. Megfogyatkozik az ereje s el kell válnia attól az őrhelytől, amelyről azt hitte, hogy elválaszthatatlan az ő egyéniségétől. Valahogyan csak emlékek térnek vissza a multból, de az egész álomszerűnek tűnik, s az azelőtt nyugtalan, szenvedélyes tüztől hajtott férfi most meghiggad, megállapodik és az egyre közeledő örökkévalóság felé néz.

Találóan jellemzi ennek a napleáldozásnak hangulatát Harmel Leó francia textilgyáros, a Rerum Novarum tanításainak első igazi megvalósítója: „Ahogy előrehaladok a korban, érzem, hogy lelkeimet ellenállhatatlan erő ragadja a magasságok felé, s minden, amit itt van körülöttem, kisebbedik és elhomályosodik. Az élet folytonos emelkedés és az idő a felvonó. Az öregség az utolsó emelet, ahonnan már Atyám hajlékába érkezem. Néha már azt hiszem, hogy megérint Isten lehellete, aki ítélkezik fölöttem. De nem félek . . . Látom ürességét mindannak, ami elmúlik, s az értékét annak, ami meg-

marad. Az marad még, amit Istenért és Isten dolgaiért tettem. Minden egyéb csak füst . . .”

Tevékeny éveid során talán gyakran szálltál repülőgépbe, hogy a technika csodálatos szárnyain minél előbb eljuss kijelölt szereplési helyeidre. Beszálltál a gépbe, s az utolsó percekben még hallottad barátaid, híveid éljenzését, láttad kendőlobogtatásukat, a rendőrök tisztelgését, de mikor néhány perccel később a felhők közé emelkedtél, talán gondoltál arra, hogy egyszer végleg el kell távoznod a földről, hogy megdicsőülj, hogy mennybemeneteled megvalósuljon. Most közeledik az idő. Aki azelőtt harsány hangú, ércszavú parancsoló voltál, most mint megtört, hajlott öreg őrződ a szobádat, ahová néha bekopognak a fiatalok, tanácsot kérve, vagy hálából a tőled vett jókért. Aki azelőtt tántoríthatatlan, megtestesült dac voltál, most legyengülten vánszorogsz, sétálgatsz, és könnyes lesz a szemed, ha néha meglátod a sírboltodat vagy sírhelyedet, ahová nemsokára letesznek.

„Visszaveszik lassan minden játékod tőled:
a napodat az éjnek, az apádat a földnek
kell adnod s új vitéz jár álmaid szőnyegén
s szókéd vagy barnád oldalán a vénség már a vőlegény.

És visszamégy a földbe nagy pihenést keresve,
és úgy fekszel a földben, mint márványban az eszme,
mint hullámban a hullám a mélységek felett,
s a Föld, a nagy koporsó az űrben száguldoz veled!”

(Mécs László: Elégia.)

Az élet alkony sugarai mellett mennyire józan a visszatekintés! Sub specie aeternitatis, az örökkévalóság szemszögéből egész máskép lát az ember mindent! Küzdelmeit, céljait, évek és évtizedek munkáját máskép, egész máskép látja! Összezsugorodnak régi nagyrabecsült értékei, és mint Jedermann, keresi, kutatja, mit vihetne magával az örökkévaló Isten elé. És most felvilágosodik az elme. Csakis annak örül, ami erkölcsileg jó, amiben

volt valami az örökkévalóság vetületéből. A hősi küzdelmek, hatalmas erőfeszítések úgy tűnnek, mint a morzsával birkozó hangya erőlködései. Az eredmények, sikerek, tapsok, hódolók hol maradnak? Elfújta őket az idő szélforgataga. Csak az bírja az idő szű-percegését, ami jó volt, építő volt és Istennek tetsző.

Az esztergomi bazilika oszlopcarnokában a homlokzatfalat négy hatalmas címerpajzs díszíti: Rudnay, Kopácsy, Szcitovszky és Simor hercegprimások címerei. A négy főpásztor idejében terveződött, épült, felszentelődött és befejezést nyert ez a világraszóló alkotás. Oly megható olvasni e négy címerpajzs feliratát! Az elsőn ez áll: Coepit! A másodikon: Continuavit! A következőn: Consecravit! Végül a negyedik: Consummavit! Kezdte, — folytatta, — felszentelte, — befejezte a nagy művet!

Korszakot nyitó nagy férfiak életmunkája is ilyen remekmű, amely századokba nyúlik: Sokszor csak ezt lehetne találóan címerükbe vésetni: Kezdet! A másíknak ezt: Folytatta a munkát! Harmadíknak így: Felszentelte, felmagasztosította elődei művét! Negyediknek ezt: Betetőzte, megkoronázta elődei munkáját!

A vezérférfi a tervezéstől kezdve a folytatáson és felmagasztosuláson át a befejezésig szeretne együttélni munkájával, de nagyon sokan nem érik meg munkájuk áldásait. Csak az alapozást végzik el, a folytatás, a továbbvitel utódaikra marad. Egy meggyőződéses szocialista ifjúmunkás ezt így fejezte ki: „Tudom, hogy nem érem meg a célt, amelyért dolgoztam, de megéri majd a fiam, vagy ha ő nem, az unokám, vagy valamelyik ivadékom! . . .”

Az érdekes témájú, bár a magyar közönség számára szokatlan „Isten vele, tanár úr!” (Good by Mr. Cheeps) című film befejező jelenete ilyen szempontból nagyon tanulságos. Halálos ágyán haldoklik a kiszolgált, öreg tanár, aki nemzedékeket nevelt az iskola padjai közt, s aki ifjú felesége hirtelen

halála után a magára maradt, gyermektelen ember örömkeresésével jutott el a szellemi munka, generatio spiritualis, a szellemi gyermeknemzés megértéséhez. Most, hogy lehúnyt szemmel, tehetetlenül fekszik ágyán, s a körülállók azt hiszik, hogy alszik, valaki megjegyzi mellette: „Milyen kár, hogy ilyen nagy embernek nem maradtak gyermekei!...” — Erre a haldokló felriad és minden erejét összeszedve feltámaszkodik s megtett pályája iránt még egyszer fellelkessedve mondja: „Mit beszél? Hogy nekem nem voltak gyermekeim? Igenis, voltak és vannak! Ezren és ezren! És mind fiú!...”

A tanítványok, akik máglyalelkű mesterük tűzéből merítettek lángot, továbbviszik az eszmét, és mint örökölt tiszta vér az utódok ereiben továbbkering, felszívódik a nemzedékek gondolkodásában, eszmevilágában a nagy elme szellemi öröksége, életének tanítása.

A kopás, a szervezet morzsolódása, az erők hanyatlása, mind-mind az alászálló alkony jelei. A hazatérés, megpihennivágyás hangulata ez, amelybe beleillik a csendes, imára hívó esti harangozás.

A fiatalok pedig, a tanítványok, lelki gyermekek, szellemi unokák egész raja viszi és adja tovább a nagy férfiútól kapott eszméket:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön-nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Ohajt, remél, hisz és imádkozik!”

(Arany János: Széchenyi emlékezete.)

„Öröklét lesz osztályrészem!”

Eljön az idő, amikor Te, aki eddig hajlíthatatlan sziklabérc voltál, meghajolsz az Isten rendelkezése előtt, amelyet halálnak nevezünk.

Lehet, hogy Isten akarata szerint hirtelen fejezed be életedet: munka közben, dolgozóasztalod mellett, — szószékeden, sikereid helyén ér utol a megváltó halál, vagy orgyilkos fegyverekkel azok oltják ki életedet, akiknek útjukban voltál, — végeredményében mindegy. Ha váratlanul áll be a vég, vagy ágyban, párnák közt hosszú haldoklás lesz osztályrészed, a haláloddal prédikálnod kell; meg kell mutatnod, milyen az igazi nagy férfiú halála, hogyan búcsúzik földi sikerei színhelyétől ez a megpihenni vágyó, munkában elfáradt lélek.

Talán még utolsó perceidben is belekapaszkodsz régi munkakörödbe, utasításokat adsz, érdeklődsz, utoljára még egyszer szívedre öleled ifjúságod örök szerelmét: hivatásodat!

XI. Pius pápa utolsó szavaival is betöltetlen vágyát, a békét emlegette; Veuillot a szerkesztőség felől érdeklődött és könnybe lábadt a szeme. Prohászka utolsó pillanataiban is bűnbánatra és az Oltáriszentség szeretetére intette az embereket. Sonnenschein még halálos ágyáról is telefonált, leveleket írt diákjai érdekében. Bangha páter lázas önkívületében németül és angolul prédikált... Ime, a lenyugvó nap utolsó sugarai!

Egyszerre csak megáll a szív ütemezése. A leterített óriás tölgy tehetetlenül fekszik és sietve át kell adni a földnek, hiszen talán már temetése előtt mutatkoznak rajta az enyészet jelentkezései, mint XI. Pius pápa holttestén...

„Öröklét lesz osztályrészem, falevél módjára nem enyészem!” — vigasztal híres Világszínházában Calderon.

Attól a perctől kezdve, hogy utolsót lobbant a fáklya, másképp látnak az emberek. Akik rajongással szerettek, a hősök és halhatatlanok között tisztelnek, ellenségeid is leteszik a fegyvert és megilletődötten tisztelegnek nagyságod előtt. Akik eddig egész természetesnek és megszokottnak látták fé-

nyes megnyilatkozásaidat, most rádöbbenek, hogy kit és mit vesztek távozásoddal. És aki földönjártában nem kapott ezüstkoszorúkat, diadalíveket, kitüntetések, — most halálában eléri a nagy emberek megdicsőülését. Meg kellett halnia, hogy azoknak sorába léphessen, akik a jónak és szépnek előbbrevívói, az Egyház és állam haladásának világítói voltak! Új értékelés szerint tölti be további küldetését a földön. Pálmákat, babérokat helyeznek sírod elé, örökmécset gyujtanak ott, amelynek fénye diadalmasan rávilágít sírköved figyelmeztető feliratára: Nektek világított! Talán úgy jársz, mint napjainkban az olasz szociális apostol, Orione, akinek temetésén a beláthatatlan embertömeg egyetlen hitvallássá és tanúságtétellé olvadt össze: Szentet temetünk!

De a test, a lelked egykori hordozója, ez a porladó váz talán még a sírban sem talál nyugalmat. Hány nagy embert még sírjából is kidobtak a gonosz emberek, a vezérférfit örökségének elszánt ellenégei.

Ossendowski megrázó képet ad az emberek eddig is elérő hálátlanságáról:

„Lenin fölkapta a fejét és érces hangon megszólalt:

— Elvtársak! Látogassuk meg a mi elnyomóinkat! Menjünk be a katedrálisba!

Gyorsan fölment a lépcsőn és belépett a templom előcsarnokába.

A nép kitért előtte; az emberek áhítatosan keresztet vetettek.

A főoltárnál kitárultak az aranykapuk, megjelentek a papok, a szertartásban megszabott ünnepi öltözettel, keresztel a kezükben, az evangéliumos könyvvel, amelyet egy archidiákonos vitt. Lenin megállt és megvetően végigmérte a papokat, akik zsoltárokat zengedeztek. A füstölőkben égő tömjén fellegei egészen beburkolták őket.

Lenin elnevette magát. A biztosok és a kíséret társaságában végigment a cárok és cárnék síremlékei előtt: a fehér és színes márványok vakítóan ragyogtak, fölcillantak az aranykoronák és az aranybetűs rövid feliratok.

Kalajnen megállt egyik szarkofág előtt és a puskatussal rávágott a márványfedelére: erre a jelre a katonák és a tömeg elkezdtek törni-zúzni a márványt és kirángatták az érckoporsókat, amelyekben a cárok bebalzsamozott holtteste nyugodtak... Felnyitották a koporsókat, kiszedték belőlük az értékes tárgyakat, a roppant ritka, drága kelméket, a merev és nyugodt hullákat nagy ujjongás közben kirángatták a lábuknál fogva és lefektették a templom kövezetére: közben üvöltöztek és csakúgy ontották a gúnyos szavakat és a sikamlós tréfákat...

— Dobjátok a folyóba ezeket a paprikajancsikat! — biztatta őket Lenin, miközben kedélyesen nézte a tömeget: — Dobjátok a Névába ezt a haszontalan szemetet!...” (Ossendowski: Lenin.)

Elmondhatjuk a költővel: „Kong, bong, borong a vén harang, — Kincs, pompa, fény, rend, munka, rang, — Köd, pára mind fenn és alatt!” Ami a sírt körülveszi, minden csak enyészet. A magasság felé kell tekintenünk, ha az elköltözött nemes, nagy lelket keressük. „Miért keresitek az élőt a holtak között?” — kérdi tőlünk Ozanam sírfelirata. Mind-egy az, hogy székesegyházi sírboltban márvány vagy alabástrom öleli körül koporsódat, vagypedig falusi temető akácai alatt domborul sírhalmód. Nem számít, hogy selyemszemfedő, bíborruha, pálmák, babérok veszik körül oszladozó testedet; piros selymed ronggyá foszlik, virágaid, babérkoszorúd elhervadnak. Mi lesz fejedelmi termetű testedből? Barberini bíboros sírfeliratával felelhetünk: Cinis, pulvis et nihil! Por, hamu és semmi más!

És majd feletted is feljajdul az árvaságra jutott

emberiség kiáltása, mint felejtethetlen nagy vezér-férfiünk, P. Bangha halálakor felkongott a gyász harangja a magyar sajtóban: „Nem lesz, aki úgy tudjon vezetni és tudjon hajtani; nem lesz aki úgy tudjon toborozni és harcba küldeni. Egy delejes áram szakad meg vele, amelyre pedig mindnyájunknak szüksége van, hogy sokszor kilátástalanul vagy letörve, vesztett csaták után is továbbvonszolhasuk magunkat. Egy forrás apad ki vele, amelynek túlhabzó bőségéből mindannyian merítettünk: ki egy kortyra, ki egy korsóra, ki egy életrevalót! Kialudt az Isten egyik nagy máglyája, amelytől mindannyian tüzet fogtunk!” (Nemzeti Ujság.) „Valahogy sokan, fájdalmasan sokan hagynak itt bennünket a magyarság nagyjai közül! Kinek ad az isteni Gondviselés olyan óriási perspektívájú szellemet, hogy a világ egész kultúréletét marokra foghassa és világosan leszámolja? Kinek fog még egyszer akkora szívet adni, hogy egész élete csaknem egy gyújtó, de emésztő lobogás legyen másokért? Ki fog itt még egyszer olyan csatákba kezdeni és olyan lelki forradalmakat élesztgetni, mint ahogy kezdetől végig, az utolsó percig ő tette?” (Új Nemzedék.)

Lehajtjuk ilyen veszteségek előtt a fejünket, s amikor azt kérjük az Istentől, hogy törölje le könnytől ázott arcunkat és oszlassa el új férfiak ajándékozásával árvaságunkat, az ég felé tekintünk, ahol hitünk szerint megdicsőült nagy emberünk lelke az Istennél megpihent és lassan, az ittmaradottak hálijával mondjuk:

LUCEAT EI LUX PERPETUA!

Hivatáspedagógiai alapvető munkák:

- Carrard: Erziehung zum Führer. Zürich, 1935.
 Engelhard: Führertum. Wien, 1932.
 Gerling: Tatmensch. (Vom Wege zur Tat.) Dresden, 1937.
 Kornis Gyula: Az államférfi. I—II. kötet. Budapest, 1933.
 Krüger: Führer und Führung. Breslau, 1935.
 Martini: Führerfibel. Breslau, 1934.

Szakkönyvek:

- Balanyi György: A szerzetesség története. Budapest, 1922.
 Bangha Béla: Világhódító kereszténység. Budapest, 1940.
 Bangha Béla: A négyszázéves Jézustársaság. Budapest, 1940.
 Benkő István: Krisztus. Budapest, 1932.
 Belloc: XIV. Lajos, a diktátor király. Budapest, 1939.
 Bognár Elek: A szónoklás és előadás művészete. Budapest, 1940.
 Carlyle: Hősökről. Budapest, 1923.
 Carlyle: Munka és hit. Budapest, 1916.
 Guardini: Briefe über Selbstbildung. Mainz, 1930.
 Lévy Mihály: A katolikus hittérítés története. Budapest, 1937.
 Kosztersztiz József: Viharzóna. Budapest, 1939.
 Marcell Mihály: Bontakozó élet V—VI. kötet. Budapest.
 Marmion: Christus das Leben der Seele. Paderborn, 1937.
 Noszlopi László: Jellemlátás és jellemigézés. Budapest, 1935.
 Schütz Antal: Krisztus. Budapest, 1932.
 Stuhlmann Patrik: Az ifjúkor lélektana. Budapest, 1933.
 Siemens: Deutsche Redekunst. Hamburg, 1935.
 Tóth Tihamér: Jellemes ifjú. Budapest, 1936.
 Tóth Tihamér: Krisztus és az ifjú. Budapest, 1928.

Naplók és életrajzok:

- Bangha Béla: Jellemrajzok a katolikus Egyház életéből.
 Balla Ignác: Duce. Budapest, 1933.
 Fábián Gáspár: Egy magyar építőművész élete és alkotásai.
 Budapest, 1935.
 Cooper: Talleyrand. Budapest, 1939.
 Gyenis András: Jezsuita arcélek. Budapest, 1940.
 Huszár Elemér: Loyolai Szent Ignác. Budapest, 1940.

Jacot: Marconi. Budapest, 1939.
 Mihelics Vid: Modern katolikus fejek. Budapest, 1936.
 Misciattelli: Savonarola. Budapest, 1936.
 Nemzeti Könyvtár: Horthy Miklós. Budapest, 1940.
 Ossendowski: Lenin. Budapest.
 Rolland: Mahatma Gandhi. Budapest.
 Papini: Krisztus története. Budapest, 1932.
 Papp Viktor: Beethoven élete és művei. Budapest, 1921.
 Rachmanova: Naplója I—III. kötet. Budapest.
 Schütz: Prohászka pályája. Budapest, 1929.
 Schneider: Die Selbsterziehung. Köln, 1936.

Cikkek, tanulmányok:

Apponyi Albert gróf: Római benyomások. Budapesti Szemle, 1933.
 Gologi Lajos cikkei az Utunk 1939—40. évfolyamában.
 Lantos-Kiss: Elragadottak. Budapest, 1939.
 Ludwig: Mussolini vallomásai. Budapest, 1933.
 Törs Tibor: Kitűnőek iskolája. Esti Ujság, 1939 január 20.

T A R T A L O M J E G Y Z É K

„Új bort — új tömlőkbe!”

Kiáltás férfiak után	5
Vezetőszerepre-készülés, — időszerű ön- nevelési eszmény!	9

A vezetői hivatás gondolatköre

Kit illet vezetőszerep?	12
A vezérférfiúság fogalma	18

A felkészülés áramában

A hivatástudat jelentkezése	21
Nagy emberek pályaindulása	27
Osszeforrás a hivatással	31
Merész fiúk a jövő!	36

Egy a mi vezérünk: Jézus!

A két kútforrás példázata	40
Jézus népvezéri egyénisége	43
Jézus vezetői technikája	49
Jézus nálad is kopogtat!	54

A vezetőjelölt első harcai

Küzdelmek önmagunkkal	60
Lelki tehertételek	65

Szárnypróbálgatások

Virágba borult gyümölcsfák	70
Osszeütközés az emberekkel	73
A lassított előretörés módszere	80

A vezérférfi lelki élete

Vezérférfiúság és életszentség	85
Lelki egyensúly, — tiszta élet	90
Sarjadó vetésből gazdag aratás!	97

Sajátos vezetői tulajdonságok

A vezérférfi felelősségtudata	104
A vezetői célratörékvés	106
Önzetlenség minden vonalon	109
A jellem valódisága	110
Mások érdemeinek elismerése	111
A vezetői öntudat	113
Biztos ítélőképesség	115
Aktivitás	117
Állhatatosság: a gátlások legyőzője	119
Nyugodtság, — hidegvér	122
Élettapasztalat	124
A vezérférfi hallgatni tud	125

A vezérférfi műhelytitkai

Tervkovácsolás vagy alkotómunka?	127
A munka ihletői	132

A pihenni tudás művészete

A kikapcsolódás szükségessége	139
A kikapcsolódás módjai	143

Az érvényesülés mesterfogásai

A beszél nitudás	153
Előrelátás	156
Figyelemösszpontosítás	157
Tapintatosság'	158
Kezdeményező képesség	159
A sajtó és a rádió meghódítása	160
Talpraesettség	164
Tervszerű gyűjtőmunka	165

Az élen

A vezérférfi mint szervező	167
Mint parancsnok	169
Mint döntőbíró	171
Mint nevelő hatású életpélda	174

Alkony sugarak

Hanyatlóban a nap	176
„Öröklét lesz osztályrészem!”	180
Irodalom	186

LANTOS-KISS ANTAL MUNKÁI:

1. **A Nyíl elindul.** (Elfogyott.)
2. **Hánzi.** (Szinay János kisdíák életrajza.)
3. **Gyakorlati tiszta élet.** (Önnevelési útmutató.)
4. **Tiszta munkáskéz.** (Munkásifjak önnevelése.)
5. **Díákok lelkiatyja.** (Önnevelési tervek.)
6. **Elragadottak.** (Szentéletű kortársaink életrajzai.)
7. **Vezérférfiúság.** (Világi apostolok önnevelése.)

Kaphatók

α Korda R. T. könyvkereskedéseiben.

Előkészületben Lantos-Kiss Antal
díáklelkigyakorlatos könyve:

IGÉT VÁRÓ FIÚK.

